RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Första Kammaren. N:o 34.

Onsdagen den 3 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades ett protokollsutdrag för den 29 sistlidne April, samt 1 och 2 Maj, 3 protokollsutdrag för sistnämnde dag och protokollet för den 24 sistlidne April förmiddagen.

Vid föredragning af Stats-Utskottets den 2 dennes borglagda memorial N:o 68, med förslag till sammanjemkning och voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i tvenne frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel, biföll Kammaren Utskottets i 1:sta punkten framstälda förslag och godkände den i 2:dra punkten föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs Stats-Utskottets den 2 dennes bordlagda memorial N:o 69, med förslag till sammanjemkning och voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel.

Utskottets i 1:sta punkten afgifna hemställan bifölls och de i 2:dra—6:te punkterna föreslagna voteringspropositioner godkändes.

Vid föredragning af Bevillnings-Utskottets den 2 dennes bordlagda betänkande N:o 9, angående tullbevillningen, biföllos Utskottets i 1:sta, 2:dra och 4:de punkten gjorda hemställanden, och lades 3:dje punkten till handlingarne.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 28 och 29 sistlidne April bordlagda betänkande N:o 5, angående dels förändring i vilkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran, dels ock åtskilliga andra postväsendet rörande frågor. *Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m.*

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

1:sta punkten.

Herr Roos: Derest icke af någon annan bland Kammarens ledamöter framställes invändning mot godkännande af den föredragna punkten, så skulle visserligen icke jag hafva fallit Kammaren besvärlig med yttrande i ämnet, om icke i Bevillnings-Utskottets betänkande blifvit mot postförvaltningen framställd en anmärkning, som jag anser böra belysas. Utskottet anmärker, att »de vid postverket tid efter annan medgifna flera olika expeditionssätten för tidningsförsändelser, hvilka knappast torde från stadgandet i § 3 af 1872 års kungörelse kunna härledas eller ens anses hafva varit betingade af något allmännare behof för tidningarnes ändamålsenliga spridning, emellertid mera än nödigt varit invecklat arbetet inom postförvaltningen och ökat dess kostnader.» Förhållandet härmed är, att, enligt Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut, kungjordt genom den åberopade kungörelsen, stadgats i § 3, att »de i föregående paragrafer gifna bestämmelser, angående den prenumerationsafgift, som bör erläggas, när å postanstalt prenumeration sker å tidning, tidskrift, författningssamling, handling, utgifven af sällskap eller förening o. s. v., gälla äfven, när å postanstalt göres framställning om regelbunden postbefordran af dylikt tryckerialster, utan att prenumeration derå vid postanstalten sker», dervid postafgiften må utgöras antingen af afsändaren eller emottagaren. I samma nådiga kungörelse finnes också stadgadt, att Generalpoststyrelsen skulle ega meddela de ordningsregler, som för behörig tillämpning af de gifna föreskrifterna kunde finnas erforderliga. Vid utfärdandet af dessa ordningsregler utgick man från antagandet, att i allmänhet icke skulle ifrågakomma mera än två olika sätt för försändelsernas expedition; det ena att en afnämare å adresspostanstalten företedde en af tidningsutgifvaren utfärdad prenumerationssedel, erlade postbefordringsafgiften och äskade att få tidningen sig tillställd; det andra, att tidningsutgifvaren anmälde sig å afgångsortens postanstalt och mot erläggande af postbefordringsafgift begärde, att tidningen skulle sändas till viss person. I enlighet härmed affattades äfven ordningsreglerna. Täflan mellan olika tidningsutgifvare verkade emellertid snart derhän, att en del af dem begynte lemna rabatt å prenumerationspriset då flere exemplar togos på en gång, så att t. ex. en tidning, som i allmänhet kostade $2^1/_2$ kronor om året, lemnades till $1^1/_2$ kronor, om 10 exemplar togos. Ett sådant förfaringssätt, om äfven icke förutsedt i författningen, kunde icke anses stridande mot den samma i detta fall, och då icke prenumerationsafgiften skulle uppbäras genom postverket, saknade detta också anledning framställa någon anmärkning dervid, att en del tidningsexemplar utlemnades till lägre pris än andra. Snart visade sig emellertid att, om icke postverkets styrelse på ett eller annat sätt trädde emellan, kunde snart en stor del af posttjenstemännen komma att göras till kommissionärer för tidningarne. Rabatten medgafs nemligen, såsom anmärkt blifvit, endast i de fall att *en* reqvisition omfattade *flere* exemplar af samma tidning. Om nu på en postanstalt anmälde sig tio personer, den ene efter den andre, till prenumeration å exempelvis Svenska Veckobladet, och hvar och en betalade $2^1/_2$ kronor, så kunde detta icke hindra postförvaltaren att deraf göra en enda reqvisition, hvaraf följden blefve att, i stället för 25 kronor, endast 15 kronor komme att redovisas. Olägenheten häraf insågo också tidningsutgifvarne och funno

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

derför för sig mest förmånligt att göra posttjenstemännen sjelfve till sina kommissionärer, och det på kort tid i en mycket vidsträckt skala. Ett dylikt kommissionärskap måste dock i flere afseenden anses olämpligt, dels derföre att den tid, då posttjenstemannen skall vara på sitt kontor, icke bör af enskilda bestyr upptagas, dels också emedan genom det nämnda förfaringssättet posttjenstemannen lätt kan komma i en skef ställning till abonnenterna. Det händer nemligen, inom svenska postverket såsom inom alla postverk, att någon gång en tidningsreqvisition icke kan med omgående post effektueras, att vid bladningen af de tusentals tidningsexemplaren en felräkning eger rum, så att det rätta antalet exemplar icke kommer en ort tillhanda. Om nu till en ort, der t. ex. 15 abonnenter å en tidning anmält sig, en dag icke komme mera än 13 nummer deraf, måste naturligtvis 2 af abonnenterna för dagen blifva utan tidningar. Frågan gäller då, huruvida det är sannolikt, att denna olägenhet skall drabba någon af de, exempelvis 10 abonnenter, som beredt postförvaltaren en inkomst derigenom att de vändt sig till honom såsom kommissionär för tidningen, eller om olägenheten skall träffa andre, hvilka i vanlig ordning prenumererat å tidningen, men hvilka möjligen anmält sig tidigare och derför borde hafva företräde. På grund af dessa och andra omständigheter ansåg Generalpoststyrelsen sig böra förbjuda posttjenstemännen att åtaga sig kommissionärskap för tidningarne. Då emellertid det behöriga iakttagandet af ett dylikt förbud på 1,800 olika platser i riket alltid blir svårt att öfvervaka, fann sig styrelsen böra så mycket som möjligt undanrödja hvarje anledning till frestelse i sådant afseende. Det skedde genom att meddela ett tillägg till ordningsreglerna, hvarigenom föreskrefs, huru förfaras borde då rabatt å prenumerationsafgifterna blifvit för vissa fall medgifven. Detta var upphofvet till de så kallade prisskilnadssedlarne. Och om en sådan anordning också icke ansåges med nödvändighet följa af stadgandena i 1872 års kungörelse — ehuru samma nådiga kungörelse ålägger styrelsen foga sådana anstalter, att tidningar varda genom postverket tillhandahållna äfven i de fall, då ej prenumeration å postanstalt sker — så är det dock ovedersägligt att den vidtagna anordningen icke är stridande mot den åberopade kungörelsen; likasom det är säkert att, efter det ordningsreglerna blifvit i omförmälda afseende fullständiggjorda, anledningarne till missnöje med sättet för tidningarnes spridning minskats. I full motsats till den af Bevillnings-Utskottet uttalade åsigt, men med stöd af någon erfarenhet i ämnet vågar jag derför påstå att, under hittills varande förhållanden, den vidtagna åtgärden varit både af behofvet påkallad och ändamålsenlig samt att ingalunda den varit egnad att mer inveckla arbetet inom postförvaltningen. Slutligen anser jag mig böra hafva äran anmärka att, efter utfärdande af 1872 års kungörelse och derpå grundade ordningsregler, utom det redan nämnda fallet, inom postverket icke blifvit medgifvet något annat nytt expeditionssätt för tidningar; hvarför Bevillnings-Utskottet synes mig hafva saknat anledning påstå, att tid efter annan inom postverket medgifvits flera olika expeditionssätt för tidningsförsändelser. Jag anser mig icke med anledning af det nu anförda böra framställa något särskildt yrkande, utan anhåller om bifall till Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

Herr Bennich: Bevillnings-Utskottet har haft till åliggande att yttra sig öfver ett af Kongl. Maj:t framställdt förslag, som gick derpå ut, att de flera olika expeditionssätt för tidningar, som nu vore rådande, skulle komma att förvandlas till två, d. v. s. man skulle å ena sidan bibehålla prenumerationsrätten och å den andra förvandla alla öfriga försändelser till korsbandsförsändelser, till det pris, som Kongl. Maj:ts förslag, i öfverensstämmelse med Generalpoststyrelsens hemställan, upptager. Då detta kom till behandling inom Utskottet, hade Utskottet naturligtvis till uppgift att se till, hvilka olika fortskaffningssätt nu finnas, hvilka olägenheter de medföra och hvilka anledningar till deras tillkomst må hafva förefunnits samt huruvida den föreslagna ändringen borde vidtagas. Erbjuder denna förändring tillräcklig enkelhet i förvaltningen och tillika en skälig ersättning för postverkets utgifter och besvär i och för tidningars försändning? Utskottet egnade åt denna fråga den omsorgsfullaste uppmärksamhet och begagnade sig, bland annat, af det välvilligt erbjudna tillfället att få del af Generalpostdirektörens erfarenhet och goda råd, men det kunde omöjligt undfalla Utskottet, hvarken att de åtgärder, som blifvit vidtagna och om hvilka det nu var fråga, icke syntes öfverensstämma med meningen i 1872 års af Riksdagen på Kongl. Maj:ts förslag antagna författning angående postförsändelser, eller att de många fortskaffningssätt, som blifvit begagnade, icke varit af behofvet påkallade eller för postverket nyttiga. Det uppstod inom Utskottet ett missmod, jag bekänner det öppet, så stort, att man blef i mycket beråd, huruvida man borde understödja det af Kongl. Maj:t framlagda förslag, hvilket syntes erbjuda postverket en allt för klen ersättning för tidningarnes försändelse. Då Utskottet slutligen, oaktadt sin tveksamhet, gick in på Kongl. Maj:ts förslag, motiverades tillstyrkandet på det sätt, att Utskottet ansåg Riksdagen icke böra binda vid sitt ansvar följderna af en så beskaffad reglering, som den ifrågavarande; men på samma gång ansåg Utskottet det icke för sig fullt tillständigt att helt och hållet dölja den misslynthet, som derinom allmänt gjorde sig gällande öfver de mångfaldiga befordringssätt som begagnats, hvilket haft till följd, att postverket måst i betydlig mån förstärka sina arbetskrafter och på ökadt antal tjenstemän uppoffra nästan hela den inkomst, postverket af tidningsförsändelserna bort hemta, hvarigenom så godt som intet återstod till betäckande af kostnaden för tidningarnes kringsändande i landet. Det visar sig nemligen af den Kongl. propositionen, att omkring 160,000 kronor är hela den inkomst, postverket hemtat af tidningsförsändelser och att af dessa 160,000 kronor omkring 130,000 kronor åtgått till betalning af de extra biträden, som behöfts för tidningarnes manipulation, så att föga mer än 30,000 kronor återstått till betäckande af transportkostnaden för tidningarne. Man kunde väl icke uträkna, huru stor denna transportkostnad var, men det befans att af 1,300,000 kronor (för att räkna i runda tal), som utgjorde transportkostnaden för samtliga postförsändelser under ett år, ensamt tidningarne, hvilkas vigt i förhållande till öfriga försändelsers uppgick till 64 procent, skulle efter denna proportion hafva i transport kostat mera än 800,000 kronor, till godtgörelse för hvilken kostnad postverket genom afgifterna för tidningarne fått en tillgång af endast omkring 30,000 kronor. Då Utskottet såg detta, kände det en pligt att, om ock

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

med så len hand som möjligt, likväl antyda den misstämning, som inom Utskottet gjorde sig gällande, och jag vill tro, att Utskottet i det fallet icke gått utöfver någon grannlagenhetens gräns. Det är, såsom Herr Generalpostdirektören upplyst, otvifvelaktigtigt, att de hittills medgifna olika postbehandlingssätten af tidningar varit föranledda af önskan från postverkets sida att tillmötesgå olika önskningar från ena eller andra hållet och att bereda äfven allmänheten tillfälle att för så billigt pris som möjligt få sina tidningar sig tillsända. Men på samma gång man såg och erkände detta, låg det dock för Utskottet klart, att fördelarne i det hela kunde komma att stå statsverket något för dyrt. Menniskan behöfver visserligen både andlig och lekamlig spis. För den lekamliga beskattas hon i vårt land rätt dugtigt; för den andliga spisen under vissa former gör statsverket deremot nog betydliga uppoffringar. Det var denna skiljaktighet i behandlingen af de olika behofven, som föreföll Utskottet förtjent af att åtminstone antydningsvis beröras, och något deröfver har Utskottet icke tillåtit sig.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra—7:de punkterna.

Biföllos.

8:de punkten.

Herr Ljungqvist: Jag ber få förklara, att det icke är något särskildt intresse för lotterispelet eller någon bristande antipati mot det med rätta öfverklagade lotteriskojet, som föranledt mig att vid förevarande punkt nedlägga en reservation mot Utskottets mening. Jag skulle tvärtom mycket gerna biträda denna, om den icke förefölle mig både origtig, opraktisk och icke verksam. Först och främst ber jag få anmärka, att jag icke rätt kan fatta, hvaraf Utskottet hemtat anledning till denna dess framställning. Förmodligen ligger till grund derför slutmeningen i Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, der det heter: »I öfrigt varda å tidningar och tidskrifter m. m., som på förenämnda sätt med post fortskaffas, tillämpade de bestämmelser som i allmänhet gälla för befordran af försändelser under band.» Men jag hemställer huruvida Kongl. Maj:ts proposition i denna del åsyftat något annat än frågan om porto och sättet för postbefordran, utan att på något vis hafva afsett skrifvelsen af den 22 Oktober 1875, hvilken jag föreställer mig hafva tillkommit uteslutande i ändamål att sätta en dam mot den öfversvämning af utländska lotteribref, hvilka posttjenstemännen hafva att befordra, då en dragning är i fråga att företagas.

Sjelfva uttrycket »lotteriprospekter m. m.» förefaller mig ganska sväfvande, och det torde kanske icke saknas anledning att befara, att en posttjensteman deraf kunde hemta anledning att, vare sig af välmening eller måhända af ovilja mot någon viss person begagna sig af tillfället för att trakassera en tidskrift, och detta kunde då ske utan någon ansvarspåföljd, ty är han fri från ansvar i fråga om uraktlåten-

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

het, lär han väl äfven vara fri, då frågan gäller öfverdrifvet tjenstenit. Det kan väl icke vara rigtigt att låta mer eller mindre oerfarne posttjenstemän utöfva censur i detta afseende.

Men förslaget förefaller mig äfven opraktiskt, emedan postexpeditörerne vanligen hafva fullt upp att göra med sjelfva expeditionen och icke kunna hinna med att gå igenom innehållet af hvarje tidning, som lemnas till befordran. Fullt verksamt kan det icke heller vara, då man vet, att ett sådant förbud icke skulle sträcka sig längre än till de tidningar, som försändas med posten, men det står hvar och en fritt att på utgifningsplatsen utdela så många nummer som helst.

För öfrigt kan jag icke neka, att sjelfva principen förefaller mig något betänklig, nemligen att man skulle uppställa minutiösa inskränkningar eller förbud på den enskilda handlingsfrihetens område, utan att andras rätt är hotad af att trädas för nära.

Slutligen förefaller det mig, som om ett sådant förbud, som här är i fråga, icke ens vore behöfligt, ty, om jag icke misstager mig, innehåller en Kongl. förordning ett stadgande, som uppställer förbud att för egen eller andras räkning utbjuda eller försälja lotter. Om nu en lotteriannons kan sägas vara ett utbjudande för andras räkning af lotter, så är ju tillfället öppet för åklagaremaktens ingripande, och då synes förbudet obehöfligt.

Utan tvifvel kan mycket mera och bättre sägas i denna fråga, än det jag nu haft äran anföra; men jag inskränker mig till att hos Herr Grefven och Talmannen vördsamt anhålla om proposition på afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Bennich: På det icke frågan må så hastigt afgöras, har jag begärt ordet för att besvara Herr Ljungqvists yttrande. Jag ber då först få erinra derom, att Kammaren i sjelfva verket genom sitt bifall till första punkten i Utskottets förevarande betänkande eller den, som handlar om tidningars försändelse under band, redan gifvit sitt bifall till att för sådana försändelser skall iakttagas, hvad genom Kongl. Maj:ts skrifvelse den 22 Oktober 1875 finnes stadgadt. I nämnda författning heter det nemligen: »Då genom Art. IV af den i Bern den 9 Oktober 1874 afslutade internationela posttraktat, regeringen i hvarje till den allmänna postföringen hörande land är förbehållen rättighet att icke på sitt område låta verkställa befordran eller utdelning af sådana försändelser under band, i afseende å hvilka icke blifvit iakttaget hvad som genom lag och förordningar finnes föreskrifvet såsom vilkor för deras offentliggörande och spridande; men, enligt hvad I uti underdånig skrifvelse af nästlidne gårdag upplyst, det icke sällan inträffar att med posterna till orter inom riket ankomma försändelser under band, hvilka utgöras af tryckta prospekter till utländska lotterier, uppmaningar till inköp af lotter å desamma m. m., hafva Vi, med fästadt afseende å det genom nådiga kungörelsen den 21 Mars 1844 stadgade förbud mot utbjudande eller afyttrande af lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket, funnit godt, enligt Eder hemställan, i nåder förklara, att s. k. försändelse under band, hvilken vid den undersökning af densammas innehåll, som af gällande författningar medgifves, befinnes utgöras af

eller innehålla tryckt eller på annat sätt åstadkommet meddelande rörande försäljning af lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande, inom eller utom riket, icke må med post befordras eller till adressat utlemnas.»

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

Denna Kongl. Maj:ts skrifvelse gäller försändelser under band. Nu har Första Kammaren genom bifall till 1:sta punkten i Utskottets förslag beslutat, att hvad som är stadgadt angående försändelser i allmänhet under band, äfven skall ega tillämpning på tidningar, som på enahanda sätt försändas. Uti den nu föredragna 8:de punkten föreslår Utskottet intet annat, än att hvad uti 1:sta punkten är föreslaget angående förbud mot försändelser under band af tidningar eller tidskrifter, som innehålla lotteriannonser, det skall ega tillämpning äfven på försändelser af tidningar och tidskrifter med dylikt innehåll, å hvilka prenumeration på postanstalt egt rum. Finnes nu något skäl, hvarför en tidning, som försändes under band, skall vara underkastad förbud att fortskaffas, om en lotteriannons deri förekommer, men en tidning, som af postverket befordras efter prenumeration, skall få aflemnas, äfven om den innehåller en lotteriannons? Det måste väl medgifvas, att en tidning, som innehåller annons om lotteri, är lika skadlig till sin verkan, vare sig den försändes under korsband eller efter prenumeration. Icke heller ligger någon skilnad i afseende på postverkets tillfälle att utöfva den kontroll, som här förutsättes, om icke den att det för verket är lättare att kontrollera, huruvida en tidning, som försändes efter prenumeration, innehåller någon lotteriannons, än att kontrollera, om så är förhållandet med en tidning, som försändes under band. Den senare inslås af afsändaren sjelf och postverket fortskaffar den utan vidare; men en tidning, som expedieras efter prenumeration, skall af posttjenstemannen manipuleras och han kan då lättare upptäcka, om en lotteriannons förekommer deri eller ej.

Jag finner sålunda icke någon konseqvens i ett sådant yrkande, som det Herr Ljungqvist framstält, eller att Första Kammaren skulle afslå 8:de punkten, sedan den bifallit den 1:sta, och detta sammanhang mellan de båda punkterna kan icke vara någon öfverraskning för Kammaren, då Utskottet med afsigt redan framhållit detsamma i motiven till 1:sta punkten, på det man skulle veta, hvad beslutet angående samma punkt innefattade.

Det har anmärkts, att uttrycket »m. m.» icke skulle vara tydligt; men detta uttryck är endast en förkortning af den Kongl. kungörelsen, och i stället för att införa dennas ordalag i sin helhet, har man endast hänvisat till densamma. Jag är derför öfvertygad om, att Kongl. Maj:t icke skall stanna i någon villrådighet om Riksdagens mening, om Riksdagen affattar sin skrifvelse i öfverensstämmelse med Utskottets förslag.

Vidare har det talats om, att här skulle vara fråga om särskilda straffbestämmelser. Så är det icke. Frågan gäller intet annat, än huruvida, sedan statsmakterna förklarat, att utbjudande af lotterisedlar skall vara förbjudet vid ansvar, statsmakterna böra befrämja spridandet genom en offentlig institution, sådan som postverket, af något, som är i allmän lag förbjudet, och derpå borde knappast kunna gifvas mer än ett svar.

För min del kan jag icke finna annat än att ett beslut i enlighet

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

med Utskottets förslag är ett konseqvent fullföljande af den lagstiftning, som vi hafva i 1844 års författning, och en konseqvens af det beslut, vi nyss fattat om godkännande af Utskottets förslag i 1:sta punkten, och jag anhåller derför om bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Hedlund: Jag ber först få nämna, att den tidning, jag utgifver, innehåller lotteriannonser och att jag således icke kan anses opartisk i den nu förevarande frågan och gör icke heller derpå anspråk.

Hvad beträffar sjelfva frågan, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att mängden af de lotteriannonser, som förekomma i svenska blad, hvilka intaga sådana, utgöras icke af annat än utlottningar af statsobligationer. Det är detta man kallat lotteri, men det är icke annat än statsobligationer, som på vissa tider utlottas, hvadan alltså annonserna om de svenska lotterilånen falla inom alldeles samma kategori, som gäller för dem, som komma från utlandet. Innehåller således min tidning t. ex. ett meddelande om, att den och den dagen komma fullmäktige i Riksgäldskontoret att utdraga lotter för svenska statens lån, så blir detta ett meddelande rörande försäljning af lotter, eller det kan åtminstone så tolkas och följaktligen blifva underkastadt censur. Ofta är den person, som skall utöfva denna censur, en ung, oerfaren posttjensteman, och han lägger då, med en sådan uppfattning af förhållandet, hela upplagan, uppgående till kanske flere tusen exemplar, under bordet; och af all censur å tidningar tror jag ingen kan blifva godtyckligare än denna. Den andra anmärkning jag vill göra är den: huru skola vi göra med de utländska tidningarne? Skola vi utsträcka förbudet så att alla tidningar, som innehålla lotteriannonser, icke få inom landet med posten befordras? Då, såvidt jag känner, hela den tyska tidningspressen och en stor del af den franska och äfven af den engelska innehålla sådana annonser, så skulle Sverige genom detta enda penndrag, om det, som jag dock icke tror, skulle komma till efterlefnad, afskära sig tillgången till de flesta främmande tidningar. Åtskilliga andra olägenheter blefve äfven deraf en följd. Men värre än allt detta är att Riksdagen skulle härigenom beträda den vägen att på annat sätt än genom förändring i Tryckfrihetsförordningen åstadkomma hinder af tryckta skrifters spridning bland allmänheten, en utväg som Napoleonska styrelsen och äfven andra styrelser i Frankrike, då godtycket var rådande, hittade på och som bestod uti att i administrativ väg hindra spridning af tidningar. Jag vågar storligen tvifla på att något sådant är rätt förenligt med Tryckfrihetsförordningens anda, om det ock kan stå tillsammans med dess bokstaf. Säkert är, att då blir vägen öppen till ett förfaringssätt, som varit för oss obekant, allt sedan vi fingo tryckfrihet. Skulle bestämmelserna i den åberopade Kongl. förordningen af den 22 Oktober 1875 omfatta såväl dessa försändelser under band som ock tidningarne — hvarpå jag från trovärdigt håll hört att man icke tänkt vid förordningens utgifvande — så har derigenom från Kongl. Maj:ts sida skett ett ingrepp i rättigheten att sprida tryckta skrifter, som jag skulle beklaga, och som jag icke skulle vilja se genom Riksdagens sanktion af det föreliggande förslaget stadfästadt.

I fråga om lotterisaker vill jag yttra några ord, och om jag icke

var oväldig då det var fråga om spridning af lotteriannonser, så är jag åtminstone fullt oväldig när det gäller sjelfva lotterispelet, ty jag spelar icke på lotteri, om icke vid något särskildt tillfälle, såsom på industrilotteri till uppmuntran af konstfliten och konstlotterier anordnade inom landets konstföreningar. Jag har icke blott sjelf köpt sådana lotter utan äfven i min tidning varmt uppmanat allmänheten att köpa sådana, och jag tror icke att detta haft någon skadlig följd. Jag tror att det alldeles icke var någon fördel, när Kongl. Maj:t, dertill uppmanad af en del sensibla personer, som kände sig upprörda af att se dylika lotter i sina tjenares händer, indrog industrilotterierna, hvilka gjort ganska mycket gagn och icke någon skada. Men det är ett annat slag af lotterier som mycket tynga på tidningarne; jag säger *tynga* derföre, att när man vill låta bli att införa åtskilliga annonser, föranledes man dertill af mycket bevekande framställningar, och jag har här en uppgift, som kan vara ganska lärorik för åtskilliga af Kammarens ledamöter. Det är egentligen Danmark, som idkar lotterisystemet i stor utsträckning, och man har icke hört att danska folket ruinerat sig eller förslappats uti arbete, utan tvärtom är danska folket särdeles arbetsamt och sparsamt. Det är i Danmark, som egentligen dessa klasslotterier förekomma. Det förnämsta af dem är det Kongl. klasslotteriet, men huru är detta beskaffadt? Det är ett rent penningelotteri, men derpå grunda sig 5 andra lotterier: ett till förmån för idiotanstalten, ett för handtverkarne, ett för diakonissanstalten, ett konstflitslotteri och ett sjukhjelpslotteri; således rena välgörenhetsinrättningar. Nu lemnar jag derhän om det är rätt att grunda sådana anstalter på lotterisystem. Flera af oss torde emellertid kunna säga att vi tecknat på sådana listor, äfven om vi eljest icke spela på lotteri, derföre att vinsten tillfallit välgörande ändamål. I Göteborg t. ex. var nyligen anordnadt ett lotteri till förmån för en flickskola. Man bortlottade skulpturarbeten som barnen utfört, och utlottningen skedde med vederbörligt tillstånd. Jag tror icke att jag gjorde något ondt eller origtigt, då jag understödde detta lotteri och sjelf köpte lotter; men om den nu föreslagna bestämmelsen varit gällande, hade jag äfventyrat att få hela min postupplaga konfiskerad på posten, om jag nämnt något om detta lotteri, oaktadt det var för ett välgörande ändamål och egde rum med Konungens Befallningshafvandes tillstånd. Jag tror att, om man vill så gripa in i enskilda sedlighetsförhållanden som här är i fråga, så har man närmare liggande och större faror att taga i tu med. Vi hafva gjort det med bränvinet och jag har velat vara den förste att biträda sådana åtgärder, men tyvärr hafva de icke burit den frukt man hoppats. Vi hafva emellertid mycket annat som befrämjar menniskors ohelsa och mindre moraliska begrepp inom samhället, och som vi snarare kunde gripa in i än i detta.

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

Jag vill nämna, att då jag talade om lotteriannonser, menade jag ärliga lotterier. Det har varit ganska svårt, hvad de tyska lotterierna angår, att kontrollera hvad som varit svek och hvad som varit ärligt, och endast genom att anlita mycket kunnigt folk har man kunnat uppdraga en skilnad, men jag tror emellertid att man lyckats så konstatera denna åtskilnad, så att åtminstone i min tidning några oärliga lotteriannonser icke förekomma. Det kan finnas lotterier stälda på dålig

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

grund, hvilka jag icke vill vara med om att befrämja. Dit hörde det gamla svenska nummerlotteriet, som liknade de lotterier som nu finnas i Italien, men vi hafva nu lyckats afskudda oss denna skamfläck. Sådana lotterier tror jag numera icke förekomma, och om en person vill pröfva lyckan med en lott eller, såsom det händer, ett antal arbetare på en verkstad slå sig tillsammans om en lott på ett industrilotteri — hvilket väckt en så helig fasa hos vissa fromma själar — så kan jag deri icke finna något skadligt. Om en person vill undersöka, huruvida lyckan varit honom gynsam, såsom om jag vill se efter huru svenska statens obligationsutlottning utfallit, så anser jag det så oskadligt, att jag icke kan neka det åt dem, som hafva så få glädjeämnen här i verlden. Det är sant, att det kan inträda svårigheter med detta, men under de många år jag hört talas om lotterier, har jag aldrig hört att någon ruinerat sig på lotterispel, men deremot har jag hört att ganska många ruinerat sig på kortspel, om hvars inskränkande någon motion icke blifvit väckt. Må man göra det till ett förbud, att hazardspel icke få drifvas inom Sverige, då först torde man hafva rätt att ingripa i detta. Jag vill reservera mig mot den misstydning att jag skulle vara någon vän af vare sig lotterispel eller annat hazardspel; men jag vill påpeka, att det måhända vore af vigt att ihågkomma den vackra parabeln om grandet och bjelken. Jag förenar mig med dem som yrka afslag på denna punkt.

Herr von Koch: Jag tog mig friheten att vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne yttra några ord. Det var tidigt en morgon, såsom vanligt vid remisser af Kongl. propositioner, och jag tror icke, att många egna mycken uppmärksamhet åt sådana anföranden, som göras vid remisser, hvarföre jag skall tillåta mig att upprepa litet deraf, ehuru jag vet att, som man säger, »intet är tråkigare än höra läsas ur bok». Jag yttrade *då* bland annat: »Af den nu föredragna Kongl. propositionen har jag och troligen de fleste af Kammarens ledamöter, förmodligen för första gången, erfarit, att spridningen af tidningar förorsakar postverket en högst betydlig årlig förlust. Utgifterna för postens befordrande endast på *landsväg*, oberäknadt sådan transport medelst *ångbåtar* och *jernvägar*, beräknas till 1,350,000 kronor, hvaraf icke mindre än 64 procent, eller 864,000 kronor, belöpa sig på tidningar och tidskrifter. Den inkomst, som postverket har för *transport* af tidningar och tidskrifter, uppgår, enligt verkställd beräkning, deremot endast till 36,500 kronor; och på så sätt gör postverket en förlust af 827,500 kronor årligen. Med anledning häraf har nu postverket fäst Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på nödvändigheten att vidtaga några åtgärder *för lindring af postverkets utgifter* i detta afseende. Det har, bland annat, blifvit ifrågasatt, att man åter skulle begagna *gästgifveriskjuts* för denna tunga massa af tryckalster, hvilket emellertid poststyrelsen på goda skäl, såsom jag tror, för närvarande afstyrkt. Poststyrelsen har icke heller ansett, att det vore skäl att för närvarande höja afgiften för sådana tryckalster, som spridas på grund af prenumeration vid postanstalterna. Det förekommer mig också som det vore goda skäl härför, ehuru det numera inträffat, att det blifvit infördt ett slags protektionssystem inom postverket på så sätt, att den korre-

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

sponderande allmänheten nödgas betala högre afgifter, än den skulle behöft göra, derest icke en så stor förlust drabbat postverket genom transporten af tryckalster. Poststyrelsen har för närvarande inskränkt sig till att föreslå vissa åtgärder för att i någon mån få ersättning för transporten af sådana tryckalster, som icke försändas till följd af prenumeration, erlagd vid postanstalterna. Det förekommer mig, som redan det vore en ganska god åtgärd, och af den utredning, som finnes den Kongl. propositionen bifogad, synes som icke några stora olägenheter alls för tidningarne deraf skulle komma att uppstå. Om man också vill fortfara att gynna spridningen af tryckalster, hvilket kan hafva goda grunder, så vida man derigenom vill befordra ett stort *statsändamål*, spridningen af kunskaper för billigt pris och tillika spridningen af sådana skrifter, hvarigenom den fria diskussionen, det säkraste medlet för det *sannas* finnande eller närmande, befordras, har jag, för min del, icke något emot, att uppoffringar från statens sida för så goda ändamål på ett eller annat sätt göras; men jag tror likväl icke, att man får sträcka liberaliteten så långt, att fara är, att staten gör sig, snart sagdt, skyldig till delaktighet uti ett i lag med temligen högt straff belagdt brott.» Straffet är nemligen ganska höga böter, ända till 750 kronor eller fängelse till och med 5 månader å den som »*för egen eller annans räkning utbjuder — — lotter till penningars — — — bortlottande, inom eller utom riket*». Lagbudet är absolut och tillämpas på den som muntligen eller skriftligen *utbjuder lottsedel*. Den deremot — hvars samvete tillåter honom att krypa bakom Tryckfrihetslagens skydd — anser sig, derföre att brottet icke står förbudet i Tryckfrihetsförordningen — och ett sådant förbud kunde icke gerna intagas år 1812 i tryckfrihetslagen, *då* staten sjelf dref lotterispel — kunna genom *tryck* få göra hvad han efter 1844 icke fått göra genom handskrift eller tal. Vid 1867 års riksdag, då jag hade äran att vara ledamot af Konstitutions-Utskottet, voro Utskottets samtlige ledamöter ense om att man borde föreslå ett stadgande, för att hindra lotteriannonsers införande i tidningarne; men enda orsaken, hvarföre det icke kom till stånd, var att man *då* skämdes så för lotteriväsendet, att man icke ville införa ordet »lotteri» i grundlagen. Vid ett annat tillfälle kunde Konstitutions-Utskottet icke heller finna några passande uttryck, och derföre förföll saken den gången. Sedermera, då fråga var om omarbetning af Tryckfrihetsförordningen, synnerligast i de delar, som angå *jury*-inrättningen och *ansvarings*-bruket, hade man gjort en sådan revision af lagens öfriga stadganden, att, om det förslaget blifvit antaget, så hade det i allmänna lagen stadgade förbud mot lotteri sanktionerats genom Tryckfrihetslagen. Vidare hafva några försök gjorts af enskilda ledamöter i Konstitutions-Utskottet, att få infördt ett sådant förbud, som nu påyrkas, i Tryckfrihetsförordningen; men de hafva hittills misslyckats, kanske genom motionärernes brist på tid att egna åt en noggrann redaktion, och kanske också, jag vågar säga det, genom någon motvilja hos någon sjelf gerna spelande bland utskottsledamöterne. De hafva i stället hängt sig upp på något uttryck i motionen; och så står saken nu. Den som lefver får väl kanske se, om man icke slutligen får in detta förbud i grundlagen. Emellertid fortgå missbruken dagligen och stundligen, ehuru jag visserligen får erkänna, att det på senare tider

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

blifvit mycket bättre och att, enligt de uppgifter jag sett, *de tidningar numera utgöra majoriteten, som icke vilja under tryckfrihetslagens skydd synda mot allmänna lagen.*

Jag är ledsen öfver att hafva hört motsatta åsigter mot mina uttalas af den siste talaren, för hvilkens patriotiska tänkesätt jag i många fall hyser stor aktning, och hvilkens åsigter i denna sak jag icke kan annat än tro vara grundade på upprigtig öfvertygelse; men, såsom vi under två dagars öfverläggningar i jernvägsfrågan erfarit — att nemligen de mest hederliga män kunna vara af fullkomligt motsatta åsigter — så torde också förhållandet kunna vara i andra fall, t. ex. med en tidningsskrifvare, som öppet erkänt sig nu vara part. Det är att märka att förhållandet, tyvärr, ofta är att alla parter ej äro alldeles opartiska, att det man har stor fördel af, det har man ock stor böjelse att anse förenligt med det allmännas bästa. När denna lag, hvars tillämpning nu är i fråga — ty det är blott fråga om *1844* års lags tillämpning i afseende på utbjudning af lotter genom tryck — när denna lag beslutades, då voro icke tänkesätten så delade, som de, tyvärr, synes hafva blifvit i senare, temligen spelsjuka tider. Frågan om afskaffande af lotteriinrättningar och förbud mot alla enskilda lotterier var före redan vid 1834 års riksdag, men gick då icke igenom, emedan man ansåg sig än icke hafva råd att göra denna stora statsuppoffring i sedlighetens intresse. Men vid 1840 års riksdag väcktes motioner i denna syftning uti nästan alla stånden, och jag vill nämna *några* af dessa motionärer, som äfven under ett tidehvarf, då Sverige egde många utmärkta män — kanske till och med utmärktare än nu — såsom Berzelius, Tegnér, Geijer, Wallin m. fl., lyckades förvärfva sig ett aktadt rykte och som kanske redan ock förtjent några rader i historien. En af motionärerne var Hans Excellens Grefve *Gustaf Löwenhielm*, som »med fästad uppmärksamhet å det klandervärda i nummerlotteriets spelsätt och svårigheten för den obildade folkklassen att bedöma den ringa chancen af vinst, som vid ett så beskaffadt spelsätt kan uppkomma, yttrat den öfvertygelse, att då nummerlotteriet, såsom både i statsekonomiskt och moraliskt afseende förkastligt, blifvit i alla civiliserade länder afskaffadt, det vore för fäderneslandet förnedrande att härstädes vidare bibehålla en dylik inrättning, särdeles om detta bibehållande endast skulle härledas från begäret att icke gå miste om den relativt obetydliga inkomst af omkring 60,000 R:dr B:ko årligen, som genom nummerlotteriet statsverket tillskyndas». Herr *Emil von Troil* anförde, att »då fortvarandet af en sådan anstalt (som nummerlotteriet) vore att anse såsom en verklig fläck på vår samhällsordning, motionären så mycket mera påyrkade dess upphörande, som svenska staten för närvarande ej saknade anständiga utvägar att fylla sina verkliga behof». Bland Borgareståndets ledamöter vill jag isynnerhet nämna en, som var representant för Göteborgs län och som uppträdde såsom den varmaste motståndaren till lotteriväsendet. Göteborg hade äfven på den tiden en utmärkt representant, vid namn *Olof Wijk*, och han yttrade i sin motion, bland annat, följande: »Jag anser mig äfven böra fästa Rikets Höglofl. Ständers uppmärksamhet uppå nödvändigheten, att ett förbud måtte blifva utfärdadt emot allt spel på lotteri, af hvad beskaffenhet som helst, och äfven emot försäljning af utländske lott-

sedlar. Denna industrigren, i senare tider tillkommen, har nu vuxit till den höjd, att annonser derom utgöra stående artiklar i nästan alla tidningsblad i riket. Jag behöfver ej utveckla allt det onda, som detta medför, utan blott nämna ett enda, som torde vara nog talande, som är att mycket pengar går utur landet genom den spelsjuka, som på detta sätt alstras och hvilken är utaf en särdeles smittande beskaffenhet.» Motionerna hade till följd en Riksdagens skrifvelse, i hvilken begärdes nummerlotteriets afskaffande, men äfven att lotterispel af alla slag, såväl offentligt som enskildt, utländskt och inländskt, måtte genom lag förbjudas. Denna skrifvelse ledde derhän, att vi fingo förordningen af den 21 Mars 1844, som händelsevis råkar vara kontrasignerad af vår vördade patriark inom denna Kammare och inom hela Riksdagen, och som ännu är ledamot på Göteborgs- och Bohuslänsbänken, Herr Olof Immanuel Fåhræus.

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

Nu har Herr Hedlund först i sin reservation och sedan i sitt tal sökt att skrämma upp oss mycket för att vidtaga en så förfärligt »våldsam» åtgärd som detta vore, hvarigenom hans till många tusen exemplar uppgående tidningsupplaga kanske kunde exponeras för att blifva af en »ung» posttjensteman kasserad. Det finnes en lätt utväg att undvika detta, och det är att låta bli att införa lotteriannonser; och alla äro icke de, som, i likhet med Herr Hedlund, så noggrant urskilja hvilka lotteriannonser man bör införa och hvilka man icke bör införa. Jag tror att det måste, om icke lotteriannonserna betala sig dess mera, göra honom oändligt mycket olönadt besvär att urskilja »hvad som i dessa varit svek», från de icke »oärliga», hans tidning lär innehålla — ett besvär, som blir mycket mindre för posttjenstemännen, hvilka dessutom icke äro underkastade något ansvar för försummelse derutinnan. Vi hafva inbillat oss i vår enfald, vi som understödja detta förslag, att man icke behöfde se så noga efter på posten, och jag tror verkligen icke heller att det skulle tarfvas, ty vi hafva förestält oss, att blotta medvetandet att ett sådant införande vore lagstridigt och att ett tidningsnummer *kunde* konfiskeras, om det innehölle lotteriannonser, skulle vara tillräckligt att verka på Herr Hedlund och de än återstående mottagare af lotteri-annonser, samt sålunda fullända den reform, som redan är till hälften gjord genom de »uppoffrande» tidningsredaktörernes egen villighet att medverka till allmänna lagens upprätthållande.

Herr Hedlund har sagt, att detta förslag innebure den förfärligaste *censur*. Jag vet icke hvad Herr Hedlund menar med censur, men jag har ock haft något att göra med tryckfriheten och jag vet icke att något kallas censur annat än ett »i förväg lagdt hinder för att *trycka* skrifter». Det är här dock icke fråga om annat än att, såsom min granne yttrade sig, sedan det nu blifvit förbjudet att under *korsband* försända äfven tidningar innehållande lotteriannonser, detta skulle utsträckas till tidningar, der sådana annonser stå, och hvilka försändas »*efter tagen prenumeration*». Är icke sådant följdrigtigt? Och hvad vore motsatsen? Jag har, som sagdt är, ingenting emot att staten, om den kan, gör *stora* uppoffringar för *goda* ändamål såsom spridande af upplysning, och att staten, såsom vi sett, nu uppoffrar årligen mera än 800,000 kronor för transport af tidningar på landsväg, om dessa arbeta i den allmänna upplysningens och sedlighetens intresse, men det är för

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

mycket begärdt att man skall göra denna uppoffring och på samma gång tillåta tidningarne att under Tryckfrihetsförordningens skydd begå samma förseelser, som, om de gjordes i skrift eller tal, bestraffades med böter ända till 750 kronor eller fängelse. Jag tror icke att detta kan kallas censur eller att det är något ingrepp i tryckfrihetslagen, utan det är blott och bart ett vilkor, *hvarunder* staten vill hjelpa tidningarne att spridas och att spridas för mycket godt pris. Men att staten skulle, för ett ändamål som anses omoraliskt och skadligt, göra stora uppoffringar, det vore att gå väl långt.

Sedermera har Herr Hedlund i synnerhet velat skrämma oss med en buse: »huru skall det gå med våra utländska tidningar?» Jag får upprigtigt säga, att jag med mitt förslag aldrig afsett de utländska tidningarne, och jag skulle gerna velat sätta in, att det endast gälde inländska tidningar. Men jag tror dock nu, att Utskottet på det hela förfarit klokt, att icke befatta sig med den saken. Det är erkändt att denna fråga kan regleras af Kongl. Maj:t, på grund af hans ekonomiska lagstiftningsrätt; och jag tror icke att faran är så stor att Herr Hedlund behöfver måla i svart på väggen och gripa till sådana skräckbilder här uttalats. Man kan väl icke inbilla oss, att Kongl. Maj:t genom det förbud, som han utfärdade den 22 Oktober 1875 och som Herr Hedlund nu icke vill bidraga till att det får någon »helgd», eller för det att Kongl. Maj:t, i sedlighetens intresse, icke velat bidraga till spridande af uppmaningar till brott, skulle vilja tillintetgöra tryckfriheten eller lägga försåt för densamma. Jag tror, att den som ser saken lugnt och opartiskt skall erkänna, att vår frisinnade regering så lent begagnar de vapen den har i afseende på straffen för missbruk uti Tryckfrihetslagen, att den icke kan misstänkas för att på en omväg vilja nedgöra tryckfriheten. I afseende på de utländska tidningarne tager jag för gifvet, att Kongl. Maj:t för sig sjelf, sin utrikesminister samt Kommerskollegium med flera myndigheter och enskilda personer, som behöfva sätta sig in i utländska förhållanden, icke skall ställa så till, att vi icke med posten få *utländska* tidningar, och så länge det icke märkes några *stora* olägenheter deraf, att lotteriannonser stå i några utländska tidningar på utländska språk, förmodar jag, att Kongl. Maj:t icke kommer att förbjuda sådana tidningars postbefordran här i landet. Men det vore kanske icke så klokt att säga, att Kongl. Maj:t icke skulle *kunna* förhindra spridningen af sådana tidningar — hvilket vi för öfrigt icke kunna säga, ty detta tillhör konungens ekonomiska lagstiftning, och uti den få vi väl icke göra något ingrepp. Det skulle ju kunna hända, t. ex., att från Danmark — hvars folk vi nyss fått höra vara mycket sedligt, men som, i likhet med tyskarne, genom tvetydiga lotterianstalter och kanske andra mer eller mindre hederliga sätt söka taga penningar ur fickorna på »*die dummen Schweden*» — en mindre samvetsgrann tidningsredaktör, som icke kunde få lotteriannonser införda i svenska tidningar, tryckte t. ex. i Köpenhamn en tidning, som »pro forma» innehölle några andra saker, men *mest* och egentligen lotteriannonser. Skulle väl någon ogilla, om Kongl. Maj:t befalde att en sådan tidning icke finge spridas, nästan gratis, af posten i Sverige?

Vid hvarje reform har man vanligen tagit fram någon buse för att skrämma folk från densamma. När det var fråga om vid 1867 års

riksdag och sedan vid 1870 års riksdag att ändra 28 § Regeringsformen och öppna tillträde till de flesta embeten för personer »af annan kristen troslära» än den rena evangeliska, äfvensom för bekännare af den mosaiska, skrämdes vi, bland annat, att vi snart skulle kunna få se alla Högsta Domstolens ledamöter bestå af muhamedaner och judar. När det var fråga om att borttaga spöstraffet och husagan, så skrämdes man alltid med det, att man icke kunde lefva i frid uti ett land, der dylika straff icke funnes. Det blir alltid så, när man vill tänka sig möjligheter, som i sjelfva verket äro omöjliga. Kongl. Maj:t har ännu, till följd af sin ekonomiska lagstiftningsrätt, om han ville missbruka den, en sådan makt, att han kan genom export- och importförbud hindra oss från att *ut*föra trävaror och jern och att *in*föra t. ex. salt. Men man fruktar numera icke för sådana missbruk, och jag tror icke heller att, om Kongl. Maj:t får makt att vidtaga sådana åtgärder, som i denna punkt äro ifrågasatta, deri ligger någon våda för läsare — af utländska tidningar.

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

Till sist vill jag nämna några ord om dessa barmhertighetsinrättgar, som äro den yttersta förskansningen, inom hvilken lotterispelarne draga sig tillbaka för att skydda spelsjukan och inkomsterna af spel. Det var en tid då till och med staten sökte sådant skydd och vårt gamla lotteri hettes, när det inrättades, egentligen vara afsedt till fördel för Serafimerlazarettet, som deraf hade inkomst och som, när lotteriet afskaffades, fick en ersättning af 500 R:dr Banko. För att trösta de fattige, som möjligen ruinerat sig på spelet, inrättades jemväl på nummerlotteriets stat en s. k. brudgåfvofond, hvarifrån medel utdelades till fattiga unga tärnor, och man sökte på detta sätt få sitt samvete lindradt för det man dref detta usla spel och särdeles väl aflönade åtskilliga till en del högt uppsatta personer, som hade att bestyra med lotteriet. De voro i öfrigt mycket aktningsvärdt folk, och man fann *då* det helt naturligt, att de höllo till godo med höga arfvoden och pensioner när lotteriet indrogs. Så länge staten lät ändamålet — inkomst till nådegåfvor — helga medlet, lotterispel, var ej bättre att vänta af enskilda. Dessa pensioner, jemte öfriga kostnader vid lotteriets indragning samt den förlorade statsinkomsten, uppgingo, såsom jag tror, till mera än 80,000 R:dr B:ko, men svenska folket skydde 1840 icke uppoffringar för ett sedligt ändamål, som det dymedelst hoppades ernå. Nu omintetgöres detta hopp genom — hvad och af hvilka?

Jag vågar icke längre uppehålla Kammaren, och jag hoppas att, efter det anförande Utskottets vice ordförande haft om inkonseqvensen att afslå den 8:de punkten, när den 1:sta punkten blifvit bifallen, Kammaren nu också vill lemna sitt bifall till den föredragna 8:de punkten.

Herr Hedlund: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet, icke för att ingå i pröfning af det grundliga och sakrika anförande, vi nyss fått afhöra, men emedan jag måste tillbakavisa såväl på detta rum som annorstädes det påstående, att de tidningsredaktörer, som meddela lotteriannonser, vilja krypa bakom tryckfrihetslagens skydd för att synda emot civillagen. Jag inlägger en bestämd protest mot ett sådant påstående, som icke kan göras utan på grund af en lagtolkning, som förvånar mig hos en gammal lagtolkare. Det

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

budord, som vi skulle synda emot, skulle vara det, att lotteriannonserna skulle anses innehålla något slags utbjudande för andras räkning af lotter, hvilket är förbjudet. Om t. ex. den ärade talaren har ett parti spanmål att sälja, och skickar det till en mäklare i Göteborg, samt denne kommer till tidningsredaktionen och, med uppgift att han säljer spanmålen för talarens räkning, låter utbjuda detsamma i tidningen, så, om någon infinner sig på tidningsbyrån för att köpa varan, kan jag ju svara honom, att det ej är jag, utan mäklaren, som utbjudit densamma. Så är förhållandet med alla annonser. Om en tidningsredaktion skulle anses utbjuda varor för säljarens räkning, skulle man ju kunna infinna sig i byrån och säga: hvar är varan, ni säljer ju för den mannens räkning? Detta är en alldeles origtig tolkning; och jag tror äfven att man bör betänka sig två gånger, innan man tillvitar personer, dem man eljest anser vara hederligt folk, att de krypa bakom något, för att gäcka en lag och att de således, då de tala om barmhertighetslotterier, vilja skjuta dessa framför sig, för att kunna följa satsen, att ändamålet helgar medlen. Detta är temligen alvarliga anmärkningar mot folks moralitet, dem jag anser icke vara på något vis berättigade.

Jag vill härförutan blott göra en enda anmärkning mot den ärade talarens yttrande. Han har påstått, att det här alls icke är fråga om censur och att man endast genom att på sofistiskt sätt utdraga konseqvenser, skulle kunna få fram detta. Men så förhåller det sig likväl icke; ty, om en regering i dag kan på administrativ väg förbjuda spridande medelst posten af tidningar, som innehålla lotteriannonser, allt i sedlighetens intresse, så kan en annan regering, som har olika uppfattning af sedligheten och i hög grad ogillar revolutionära läror, komma och säga, att staten icke gör så stora uppoffringar för tidningar, för att dessa skola sprida sådana läror, som förkunnas t. ex. af Gambetta och andra onda makter, samt gifva postverket befallning att icke med posten befordra tidningar, som innehålla tal af Gambetta; och då äro vi inne på det sluttande planet, vid hvars början vi redan stå.

Slutligen anser jag mig böra återgifva en uppmaning, som den ärade talaren framstälde. Han påminde mig om, att hazardspel äro i lag förbjudna; det vet jag, men det hindrar troligen hvarken honom eller mig att komma i sällskap och se spelbord, der verkliga hazardspel bedrifvas. Ingen synes mig likväl närmare än den värde talaren att väcka motion om att åtgärder mot sådana spels bedrifvande måtte vidtagas.

Huru utförligt den ärade talaren än yttrade sig, anser jag dock icke något vara af honom anfördt, som kan föranleda mig att förändra min åsigt i frågan, och yrkar derför fortfarande afslag.

Herr von Gegerfelt: För min del hvarken kan eller vill jag, i likhet med den föregående talaren, tolka Kongl. skrifvelsen af den 22 Oktober 1875 så, att dermed skulle afses tidningar och tidskrifter, hvari lotteriannonser och prospekter blifvit intagna; jag har icke ett ögonblick kunnat antaga, att Kongl. Maj:t velat såmedelst omöjliggöra spridningen af de allra flesta, så väl inländska som utländska tidningar och åt en underordnad tjensteman öfverlemna tillämpningen af

föreskriften derom. De inländska redaktionerna kunde visserligen genom vägran att intaga lotteriannonser undanrödja verkan af en sådan föreskrift, men de utländska lära väl icke hafva skäl att med afseende å det ringa antal exemplar, som härifrån reqvireras, vidtaga en sådan åtgärd. Då tryckfrihetsförordningens föreskrifter utgöra ovilkorligt hinder att i administrativ väg förbjuda lotteriannonsers intagande i tidningarne, synes mig hvarje försök att genom försvårandet af deras spridning motverka ett sådant intagande, utgöra ett mot grundlagens onda, om än ej mot dess ordalydelse stridande bemödande att på sidovägar uppnå hvad som icke kan på raka vägen vinnas.

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

Så vidt åter omförmälda skrifvelse afser sådana handlingar, hvilka uteslutande eller hufvudsakligen afser spridande af lotteriannonser och prospekter, finnes ej skäl till anmärkning mot densamma. Dessa handlingar äro ingalunda förtjenta af de särskilda förmåner som från postverkets sida tillkomma de handlingar, hvilka lända till allmänt gagn.

På dessa grunder får jag yrka afslag å nu föredragna punkten.

Herr von Koch: Jag har ånyo begärt ordet, icke för att bemöta hvad af Herr Hedlund, under det han varit på reträtten, senast blifvit anfördt, utan emedan jag nyss glömde att omnämna något af hvad han i sin reservation åberopat och som han äfven vidrörde, då han *först* yttrade sig. Det gälde nemligen frågan om det svensk-tyska lotterilånet och huru detta skulle betraktas. Det är först efter detta olyckliga lån af år 1860, som dessa lotteriannonser, hvilka allt sedan år 1844 icke mig veterligen varit synliga, ånyo framträdt, och det var äfven vid denna tid, som man började här sälja andra tyska lottsedlar. Men i afseende på dessa lottsedlar, hvilka, sedan staten genast afhändt sig desamma, öfvertagits af tyska bolag, ehuru olyckligtvis till vår blygd lotteridragningar ännu verkställas i vårt Riksgäldskontor, får jag förklara mig hysa den åsigt, att, så framt kontrakten icke innehålla något undantag från 1844 års författning angående förbud att *utbjuda* lotter, så faller äfven berörda tyska lotters utbjudande under 1844 års författning, vare sig sådant sker skriftligen eller muntligt. Det nämnda tyska så kallade lotterilånet mötte lyckligtvis så häftiga protester såväl inom ridderskapet och adeln som inom prestestånd et, att, oaktadt den tillfälliga vinsten för staten af några hundratusen riksdaler eller måhända thaler, har det aldrig sedermera kommit i fråga och, såsom jag hoppas, skall aldrig vidare hända, att staten förnedrar sig derhän att på sådant sätt gå ärenden åt eller i bolag med de spelsjuka i södra Tyskland.

Hvad beträffar de konseqvenser, Herr Hedlund nu åter utdragit, så tror jag att de ock åter kunna rangeras under samma slags konseqvenser, som den af mig nyss omnämnda, eller att vi genom antagande af den föreslagna grundlagsändringen inom några år efter 1870 skulle få Högsta domstolen besatt uteslutande med muhamedaner och judar. Jag tror icke, att den af Herr Hedlund förespeglade vådan af den makt, konungen skulle tillegna sig, behöfver oroa eller skrämma oss, ty det finnes någonting högre än till och med konungamakten, och det är det *sunda förnuftet*, som Herr Hedlund sjelf brukar åberopa, samt dessutom, hvad ännu högre är, det allmänna *rättsmedvetandet* och öfver

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

det står slutligen en försyn, som styr allt och ställer så till i verlden, att det goda går framåt och har öfvertaget, hvaremot de segrar, det onda eller *sjelfviskheten* ofta *för en tid vinner*, icke vara länge, utan är det sjelfuppoffringen och pligttrogenheten, äfven i det lilla, som hafva framtiden för sig. Det är vårt tidehvarfs ära att vi hylla denna pligttrogenhet och sjelfuppoffring framför de storheter, man förut hyllade, och jag vet icke något, som gjort mig så mycken glädje, som att ett par af vår tids män, Lincoln och Garibaldi, oaktadt de icke varit några fullkomligheter vare sig i intellektuela förmögenheter, såsom hjeltar eller statsmän, de likväl vunnit den största popularitet inom båda hemisfererna, och detta mest derför att de städse varit pligttrogne och sjelfuppoffrande.

Herr Fröman: Då det är en obestridlig sanning, att tryckfriheten är för ett fritt folk en ovärderlig skatt, men för tryckfriheten tryckalsters spridning genom postverket är ett lifsvilkor, så följer deraf, angelägenheten att detta lifsvilkor bibehålles och att icke genom dess inskränkning på omvägar sjelfva tryckfriheten sättes i fara. När så är, anser jag den nu åberopade anledningen för den åtgärd, som föreslagits, vara allt för lumpen och sjelfva åtgärden ett helt och hållet vanmäktigt försök, emedan derigenom lotterispelet sannerligen icke skall i någon väsentlig mån inskränkas. Det är på andra vägar en sådan inskränkning skall sökas. Med detta tänkesätt gifver jag min röst för afslag å Utskottets framställning i denna punkt.

Herr Bennich: Jag delar fullkomligt den siste talarens uppfattning om värdet och nödvändigheten af att gifva tryckalster den spridning, utan hvilken de icke kunna gagna så, som de äro afsedda att gagna, men derifrån kan jag omöjligt leda mig derhän, att missbruk, som skada samhället, blifva helgade derföre, att de förekomma i en tryckt skrift, eller att samhället skall sträcka sin liberalitet så långt, att det uppoffrar medel och använder sina egna institutioner för att en missbrukad tryckfriket skall kunna få existera och florera. Det är icke min, och har icke heller varit Utskottets mening att på något sätt förhindra hvarje lofligt tillkännagifvande i tidningar att genom postverket komma till allmänhetens kännedom, men det har varit Utskottets mening, att ingen statsinstitution bör få begagnas till olagliga företag, och ett sådant är lotterispel. Det anförande, hvarigenom man försökt skrämma oss, då man sagt, att vi sjelfva hafva inrättat ett statslotteri och att kungörandet om dragningarne i detta lotteri skulle förhindras, ber jag få bemöta dermed, att, hvad staten sjelf har godkänt såsom lofligt och tillåtet, derom kan det naturligtvis icke komma i fråga att förbjuda spridandet af kännedom. Jag har förestält mig, att hvarje lag måste tydas med förstånd och urskilning, och att om denna urskilning icke iakttages af de underordnade, det alltid finnas öfverordnade, som skola iakttaga densamma, och de svenska jernvägsobligationernas försäljning eller utlottning komme sålunda icke att på något sätt förhindras genom den ifrågavarande föreskriften, ty kungörandet derom, att svenska statens obligationer finnas att köpa, kan icke hänföras till utbjudande af lotter. Deremot händer det, att man

utbjuder så kallade promesser, och detta är detsamma som att bjuda ut lottsedlar samt bör således efter min tanke förhindras. Jag anser Riksdagen böra handla konseqvent och i öfverensstämmelse med dess redan fattade beslut, hvilket jag tror skall komma att leda till gagn och icke till våda.

Förändring i vilkoren för tidningars postbefordran m. m. (Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de der under gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr *von Koch* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 8:de punkten af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 34.
Nej — 59.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning klockan 7 eftermiddagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 28 och 29 sistlidne April bordlagda utlåtande N:o 6, i anledning af dels återremiss af åtskilliga punkter, dels Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa delar af Utskottets betänkande N:o 3, angående stämpelpappersafgiften.

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra och 3:dje punkterna.

Lades till handlingarne.

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Herr Lindgren: Genom den omarbetning, som förslaget till ny stämpelpappersförordning har inom Bevillnings-Utskottet undergått, har förslaget i min tanke vunnit så betydligt, att ganska ringa kan vara att deremot anmärka. Jag har dock i ett hänseende en anmärkning att framställa i denna punkt. Det står nemligen: »protokoll, som part eller sökande är pligtig att lösa, ehvad det innefattar beslut eller icke, för hvarje ark en krona», och vidare: »annat bevis äfvensom alla andra utgående handlingar samt afskrifter, för hvarje ark 50 öre.» Det är således föreslaget, att expedition till kärandepart skall utskrifvas på en kronas karta, och för svarandepart på femtio öres karta. Jag kan icke fatta anledningen till en sådan skilnad. Det står visserligen i motiven, att underdomarne vunnit så mycket genom förslaget, att det icke skulle kunna vara någon nämnvärd olägenhet om denna lilla skilnad qvarstår, hvarförutom det heter »att då förändringen icke berör den expeditionshafvanden tillkommande expeditionslösen och derjemte synes hvila på en rigtig rättsgrundsats, att nemligen den, som påkallar en domstolsförhandling, får erlägga en större afgift än den, som endast kallas inför rätta för att afgifva svaromål, saknar Utskottet anledning att i detta hänseende vidtaga någon ändring i sitt förslag.» Den rättsgrundsats, som här åberopas, att den, som påkallar en domstolsförhandling, bör erlägga en större afgift, synes mig icke vara rigtig. Han får visserligen förskjuta den, men icke erlägga den, emedan det är den, som kommer att tappa, som får erlägga denna afgift. Den föreslagna skilnaden emellan svarandens och kärandens expedition skulle också leda till många förvecklingar, ifall det skulle blifva lag. Man nödgas nemligen många gånger lemna en expedition, utskrifven för käranden, åt svaranden och tvärtom, men sådant skulle icke kunna ske, om detta förslag antages. Det kan också hända, att en expedition, som är utskrifven på stämpladt papper, måste innehållas och skrifvas på ostämpladt papper, till följd af t. ex. fattigdomsbevis för ena parten. Man kunde då, om kartorna vore lika, använda denna expedition för andra parten, men detta skulle icke nu kunna ske. Jag yrkar derföre, att orden »som part eller sökande är pligtig att lösa» måtte utgå.

Herr Fröman: Jemte det jag anser det förhållande, hvarpå den föregående talaren fäst uppmärksamhetet, kunna komma att föranleda åtskilligt trassel vid expeditionen hos underdomarne, vill jag egentligen fästa mig vid uttrycket »att särskild tilläggsstämpel för kallelse — — — icke må ega rum.» Jag tillät mig förra gången, detta ärende förevar, yttra, att jag tyckte, det Utskottet icke hade gått fullkomligt i land med hvad det företagit sig, då det, för att förenkla stadgandena, hade öfver allt tagit bort den föreslagna tilläggsstämpeln och i stället bestämt en stämpel af något högre valör. Det är också gifvet, att fullt följdrigtiga ändringar i ett så omfattande ämne icke skulle vara lätta

att genomföra af ett Utskott, upptaget af många andra göromål, och hvilket Utskott dessutom har så många uppdrag sig pålagda, att man icke kan begära, att Riksdagen vid tillsättandet af detta Utskott skall hafva särskildt afseende å personer, som genom sin verksamhet hafva speciel praktisk sakkunskap om de förhållanden, för hvilka stämpelpapperslagstiftningen skall utgöra regel. Jag tillät mig då att på dessa grunder hemställa, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t måtte till en kommande riksdag låta revidera stämpelpappersförordningen och derom till Riksdagen framställa ett förslag, som, stödt på en sakkunnig utredning, kunde bättre, än jag föreställer mig att ett Utskott skulle kunna göra, afväga alla de omständigheter, som kunna inverka på det slags beskattning, som här är i fråga. Ehuru jag villigt erkänner de stora förbättringar, som i flere afsteenden åstadkommits genom den då beslutade återremissen, qvarstår likväl, enligt min tanke, de behof, jag då påpekade, och lärer väl ock få qvarstå, då Riksdagen nu icke genom en ytterligare återremiss lärer kunna åstadkomma en förändring i det syfte, som åtskillige af Riksdagens ledamöter, hvilka specielt hafva handlagt hithörande ärenden, skulle på goda skäl önska.

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

Herr Bennich: Med anledning af de af de två föregående talarne gjorda anmärkningarne deremot, att Utskottet föreslagit olika stämpelafgift för protokoll, som part är skyldig att lösa och som part icke är skyldig att lösa, ber jag få erinra derom, att då part icke är skyldig att lösa en handling, men hvarje svensk medborgare har rättighet att hos vederbörande myndighet anmäla sig för att få afskrift af en handling, det följer uppenbart häraf, att den part, som icke är skyldig att lösa en handling, skall kunna begära att få lösa en afskrift deraf, som då karteras på samma sätt som hvarje annan afskrift. Nu stadgar stämpelpappersförordningen, att afskrifter af handlingar skola i vissa fall karteras på annat sätt än hufvudskrifter, och den part, som icke är skyldig att lösa, befinner sig ju i samma kategori som hvarje annan, hvilken begär en afskrift. Detta var skälet till Utskottets nu föreliggande förslag, hvilket dessutom öfverensstämmer med föregående stadgande, som redan är godkändt, nemligen att domar och utslag, som part är pligtig att lösa, karteras på ett sätt, men domar och utslag, som han icke är skyldig att lösa, karteras såsom afskrifter. Det är väl möjligt, att en expeditionshafvande någon gång kan vid utskriften förvexla expeditionerna, och att det derföre vore beqvämare att få lika stämpel för alla utskrifter, och ännu beqvämare vore det visserligen, om man hade en och samma stämpel för alla handlingar. Men derföre att misstag någon gång kan ske, kan man väl icke ändra om hela grunden för stämpelafgiften. Jag tror, att de stora förenklingar och lättnader, som genom det framlagda förslaget äro beredda expeditionshafvandena, äro så beskaffade, att, om också icke allt hvad de möjligen kunna önska, kan uppnås, de likväl böra vara rätt belåtna med hvad de fått. Det är icke min mening att förfäkta den åsigten, att det lyckats Bevillnings-Utskottet att åstadkomma ett arbete, mot hvilket anmärkningar icke kunna göras och som icke kunde blifva bättre, om det öfverlemnades åt sakkunnige män, som i lugn och ro

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

finge bekandla frågan. Det kan således icke heller vara min mening att förneka, det den siste talaren har goda grunder för sitt förslag att hos Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af nytt förslag till stämpelpappersförordning, men jag tror, att det icke alls bör möta hinder att Riksdagen för närvarande antager denna författning att gälla intill dess den nya, af sakkunnige personer utarbetade, kan blifva i vederbörlig ordning pröfvad och antagen. Af sådan anledning, och då de nu framstälda anmärkningarne mot förslaget icke synas mig förtjena afseende, tillåter jag mig hemställa om bifall till den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under den samma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten, och dels af Herr *Lindgren*, att Utskottets deri framstälda förslag skulle bifallas med den förändring, att från mom. *a* under rubriken »Handlingar, som utgifvas» uteslötes orden »som part eller sökande är pligtig att lösa»; framstäldes proposition på bifall till punkten, och besvarades med ja.

7:de och 8:de punkterna.

Biföllos.

9:de punkten.

Lades till handlingarne.

10:de punkten.

Herr Bennich: Jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att denna punkt är egentliga tvistepunkten i detta betänkande, då den nemligen afhandlar frågan, huruvida stämpelafgift för lagfart å fast egendom skall, på sätt Utskottet, med frångående af sitt förra förslag, nu hemstält, endast utgöras af 60 öre för hvarje fulla hundra kronor af köpesumman, eller om den skall utgå med något belopp derutöfver, motsvarande den lösen, hvilken förut för fastebref utgick till domhafvandena på landet, och hvilken lösen statsverket har åtagit sig, vid regleringen af häradshöfdingarnes löner, att godtgöra dem, emot att statsverket skulle i stämpelpappersafgift få ersättning för denna nya utgift. Förra gången Utskottet behandlade denna fråga, hemstälde det, att Riksdagen måtte besluta, att full ersättning för den gamla stämpelafgiften och lösen å så väl köpebref som fastebref skulle beredas genom att pålägga köpebrefven en motsvarande afgift. Detta Utskottets förslag blef i en hastig vändning från denna Kammare återremitteradt till Utskottet, efter en votering med blott tre rösters öfvervigt, dervid minoriteten yrkade bifall till Utskottets förslag. Andra Kammaren återremitterade också denna punkt i följd af ett yrkande, i hvilket många instämde, att afgiften skulle så mycket som möjligt nedsättas; men äfven i detta yrkande, såsom det framstäldes i Andra Kammaren, låg knappast en tanke på, att nedsättningen skulle blifva så betydlig, som Utskottets pluralitet nu, med frånträdande af dess

förra beslut, tillstyrkt. Man ville hafva en modifikation, men icke en fullständig eftergift, och det var väl hufvudsakligen derför, emedan man först och främst ansåg en lagfart för fast egendom vara bland de förrättningar, som företrädesvis kunde med skäl påläggas och bära en stämpelafgift med ett något så när betydligt belopp, och då man för det andra ansåg, att den stora uppoffring, som staten gjort genom fastebrefvens afskaffande och häradshöfdingarnes aflönande på fast stat, borde ersättas någorlunda af stämpelafgiften. Nu har, såsom herrarne behagade finna, den mening gjort sig gällande, att alla dessa grundsatser skulle kastas öfver bord. Det har blifvit framställdt ett yrkande, hufvudsakligen från Andra Kammaren, som fått något understöd af Första Kammarens ledamöter i Utskottet, gående derpå ut att göra lagfarten så billig som möjligt, och längre än någonsin både Första och Andra Kammaren vid återremissen tänkte sig. Det är mot en sådan uppfattning, som jag och flera af denna Kammares ledamöter i Utskottet hafva reserverat oss, och vi hafva i denna reservation trott oss kunna förutsätta, att eftergiften skulle stanna vid något, som vore något litet moderatare än Utskottets förslag. I denna reservation hafva vi tillåtit oss att föreslå:

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

»att, med bifall i öfrigt till de af Utskottet nu föreslagna stadganden i § 6 angående kartering af köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden om fast egendom, vid slutet af första stycket härom (— — — »men i sådant fall efter sistberörda värde») måtte tilläggas följande i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3 föreslagna bestämmelse:

»härförutan skall å köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden om fast egendom å landet eller i stad, som lyder under landsrätt, då dessa handlingar för lagfart ingifvas, stämpeln ökas med 20 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet till och med 20,000 kronor och sedermera för hvarje fulla 100 kronor med 10 öre»; samt

att, i sammanhang dermed, *dels* öfverskriften till § 6, *dels* fjerde momentet af rubriken *köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden, dels* ock stadgandet under rubriken »*öfverlåtelse-* och *transportbref å kronorusthåll*» i samma paragraf måtte erhålla den lydelse, som i nyssnämnda betänkande N:o 3 finnes föreslagen.»

Utom de förut af mig anförda skäl för ett så beskaffadt yrkande, som reservanterne framstält, förekommer derjemte ett annat, hvilket måhända också förtjenar afseende, nemligen att, om man antager Utskottets förslag, skulle följden blifva, att lagfartskostnaderna i stad blefve dyrare än på landet. I stad skulle lagfartskostnaden träffas af en särskild, expeditionshafvanden tillagd lösen af högst 20 kronor, hvartill domhafvanden på landet icke får någonting motsvarande. Det kan icke vara rimligt, huru mycket man än må stå på landtmannaintressets ståndpunkt, att åtkomst och lagfart af landtfastighet skall draga en mindre afgift än åtkomsten till stadsegendom. Ingalunda representerar landtfastigheten en mindre god kapitalplacering än stadsfastigheten.

På de af mig anförda grunder, och ehuru jag, för min del, helst hade vidhållit Utskottets förra förslag, hvarigenom statsverket skulle

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

fått full ersättning för sin förlust, hemställer jag, att Kammaren måtte antaga reservanternes förslag.

Herr von Ehrenheim: Då jag hör till de ledamöter af denna Kammare, som icke i en hastig vändning, utan af full öfvertygelse om olämpligheten af ifrågavarande beskattning, bidrogo till att återremittera Utskottets förra förslag i denna punkt, torde icke någon förtänka mig, om jag nu också uppträder, med vidhållande af samma åsigt. Det enda giltiga skäl, som reservanterne framstält, enligt min åsigt, är, att efter nu gällande stadganden lösen för lagfartsbevis i stad kan uppgå till högst 20 kronor, under det att sådan lösen på landet i vanliga fall icke uppgår till mer än 2 kronor och möjligen i mera utomordentliga fall till någon enda krona derutöfver samt att lagfarten i stad således efter Utskottets förslag skulle blifva dyrare än på landet. För att ernå jemvigt i detta fall mellan stad och land, har det emellertid icke varit erforderligt att gå så långt, som reservanterne gjort, då de hemstält, att för handlingar, som lagfaras vid landsrätt, skulle stämpeln ökas med 20 öre för hvarje hundra kronor af värdet till och med 20,000 kronor, och sedermera för hvarje fulla hundra kronor med 10 öre. Det är nemligen uppenbart, att, enligt reservanternes förslag, en fastighet af 20,000 kronors värde, som i stad drager en afgift af 20 kronor, kommer att på landet draga en afgift af 40 kronor i stämpel, hvarefter det ökas med 10 öre för hvarje hundratal kronor. Härmed är icke någon jemvigt åstadkommen mellan stad och land, utan det gamla förhållandet, att lagfartskostnaden på landet var högre än i stad, komme att fortfara. Jag får derföre säga, att om reservanterne skulle vilja modifiera sitt förslag derhän, att för handlingar, som lagfaras vid landsrätt, stämpel skall påläggas till högst 20 kronor och stanna dermed, skulle jag med nöje rösta för deras förslag; men jag finner icke skäl att nu göra en sådan framställning, ty om Utskottets förslag blir antaget, föreställer jag mig, att den olikhet, som uppstår emellan stad och land, skall på ett eller annat sätt utjemnas. Jag kan icke heller instämma med reservanterne deri, att genom denna skattelindring skulle utan giltig rättsgrund en omflyttning af skattebördor ega rum, då, enligt min åsigt, den skatt, som här skulle afskaffas, icke har någon giltig rättsgrund, utan således med allt skäl kan afskaffas. Denna skatt behöfver icke heller ersättas med någon annan; ty den är icke så betydlig att dess förlust kommer att på statsverkets ställning utöfva något synnerligt inflytande. Tills vidare vill jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydqvist: Då Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3 diskuterades, hade jag tillfälle att yttra mina åsigter med afseende på denna högst betydliga minskning i statens inkomster, uppgående till ungefär en half million kronor, och att, då jag icke ansåg någon beskattningstitel vara mera billig och rättvis än denna, jag delade de åsigter, som Utskottet då hade uttryckt. Då jag fortfarande hyser samma åsigt, men nu icke vill påyrka någon högre ersättning till kronan än reservanterne föreslagit, är det klart, att jag förenar mig på

de skäl, som äro af Herr Bennich utvecklade, i hans yrkande om bifall till reservanternes förslag.

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

Herr von Koch: När jag ser namnen på de reservanter från Första Kammaren, som äro antecknade emot denna punkt i Utskottets betänkande, kan jag icke hysa mycket hopp att i *denna* Kammare få framgång för de åsigter, som jag vid förra tillfället yttrade, och som jag fortfarande hyser, och hvarpå Utskottet nu gått in, eller att man icke borde släppa detta tillfälle att en gång få bort en enligt min tanke usel, fördömlig och obehöflig skatt. Att åter införa skatt på köpeaftal och bytesaftal, kan icke vara rigtigt, i synnerhet vid en sådan tidpunkt som nu, och det är ingalunda blott i *landtmannapartiets* intresse, jag uppträder, utan för hela landet; men jag tror, att det intresse, som behöfver mest lindring, är för närvarande stadsintresset, och kanske hufvudsakligen hufvudstaden, der det finnes tusentals menniskor, som sakna tak öfver hufvudet; och då är icke skäl att lägga ökade afgifter på *en så*, i min tanke, *loflig industri som att bygga hus för de husvilla*, en sak, som en representant från hufvudstaden i Andra Kammaren sökt att hjelpa på en annan väg, som jag dock icke kunnat biträda, eller att vidtaga ett partielt undantag från gällande bevillningsstadga, hvaremot jag tror, att byggnadsindustrien — i likhet med alla icke vådliga eller oredliga, utan nyttiga — borde upphjelpas derigenom, att de olämpliga hindren derför borttagas, och ett sådant hinder är ofelbart denna afgift, som Utskottet först föreslagit höja till 95, nu till 80 öre för hvarje hundra kronor, eller nära en procent af värdet. Om ett byggnadsbolag, i samma ögonblick det fått ett hus färdigt, sålde det, skulle det genast blifva beröfvadt nära en procent på det på huset nedlagda kapital; och det kunde hända att genom en sådan skatt, som är dels en kapitalskatt och dels en skatt på en loflig näring, som man trycker ned, man skulle kunna förhindra dessa byggnadsbolags verksamhet; ty jag supponerar, att ett sådant bolag nöjer sig med att förtjena 1 à $1\frac{1}{2}$ procent, men om man fråntager det nära en procent, så vill det kanske icke göra något.

Nu kan man tyvärr icke blifva qvitt mer än en mindre del af de höga afgifterna vid fastighets öfverlåtelse för — dess inregistrerande! Sextio öres karta à 100 kronor qvarstå, utom åtskilligt annat att betala derför.

Här är egentligen fråga om 35 öre, som man dessutom velat taga i ersättning för att staten affönar häradshöfdingarne. Nu hafva reservanterne föreslagit 20 öre; men Utskottet har ansett att de 35 örena kunna stryka, och det har med fullt skäl åberopat, att genom detta *ganska fiskaliska betänkandes antagande i öfrigt* får staten full ersättning, och att på denna reglering som på andra regleringar, då staten afhandlat med embetsmännen om sportler, kommer staten säkert att vinna. Den väsentligaste anmärkning, som blifvit gjord här, och som af Utskottets pluralitet blifvit erkänd, är, att vid det slut, hvartill Utskottet nu kommit, lagfartskostnaden vid landtdomstol blifver billigare än vid stadsdomstol. En liten tröst kan det dock vara, att förut ända till den 31 sistlidne Januari afgiften varit större på landet än i

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

städerna, och om dessa nu skulle till och med få några öre mer, tills detta kan komma att blifva afhjelpt, böra de trösta sig dermed, att de länge haft företrädet i denna sak framför landtbefolkningen. Jag anser för min del, att då det icke ligger i sakens natur, att beskattningen skall vara olika, det vore önskligt att komma till en likhet i afseende på beskattningen af köp. En sådan önsklig likhet kan beredas genom ändring uti expeditions-taxan, när de städernas tjenstemän, som erhålla *lösen för lagfartsbevisen,* derför få ersättning. För närvarande kunna vi icke komma längre, än att vi kunna mista i stad och å landet 15 à 35 öre af denna orimliga skatt. Herrar reservanter hafva prutat litet, eller 15 öre, men velat sauvera de 20 örena. Jag kan dock för min del icke vara med derom — ehuru man kanske borde vara tacksam att få något eller, såsom engelsmännen säga, en liten afbetalning på sin rätt — utan anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hammar: Äfven jag har deltagit i den reservation, som blifvit afgifven mot det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit, och jag skall be att få angifva de grunder, hvarför jag icke kunnat instämma i det alldeles motsatta beslut, Utskottet nu fattat mot förra gången, då denna fråga var föremål för dess behandling. I sitt förra betänkande, N:o 3, föreslog Utskottet, att i förevarande fall en stämpelafgift skulle utgå, fullt motsvarande den nu gällande plus den bortfallna stämpeln och expeditionslösen för de förra köpe- och fastebrefven. Detta förslag godkändes hvarken af Första eller Andra Kammaren, utan blef till Utskottet återremitteradt. Men hvad låg väl uti denna återremiss? Naturligtvis, att Kamrarne icke voro belåtna med det af Utskottet framstälda förslaget; men under remissen måste också förstås, att Kamrarne icke önskade ett sådant förslag, som det, hvilket nu från Utskottet föreligger. Ty hade detta varit Kamrarnes önskan, hade det ju varit helt enkelt att afslå Utskottets första framställning, i hvilket fall samma bestämmelser hade blifvit fortfarande gällande, som nu, och köpebref således kommit att alltjemt beläggas med endast den nu föreskrifna stämpelafgiften. Att således återremissen måste tolkas på det sätt, att Kamrarne icke voro tillfredsstälda med det närvarande, förekommer mig fullt klart. Under sådana förhållanden hade Utskottet, efter min uppfattning, icke något annat att göra än att utarbeta ett förmedlingsförslag, och det är detta, som vi i reservationen sökt åstadkomma.

Jag ber att få i Kammarens minne återföra gången af denna fråga vid föregående riksdag. Det betänkande, Bevillnings-Utskottet då afgaf angående stämpelpappers-förordningen, och hvari föreslogos särskilda tilläggsstämplar för att ersätta statsverkets ökade utgifter i och för det nya aflöningssättet för häradshöfdingarne, inkom till Riksdagen den 8 Maj, samt behandlades och afgjordes den 10 och 12 Maj. Kort efter inkom äfven till Kamrarne och behandlades ett af sammansatt Lag- och Bevillnings-Utskott afgifvet betänkande, deri afstyrktes väckt motion om upphörande af stämpelpappersafgift vid lagfart af testamenten. I båda dessa betänkanden påpekades, att till behandling af Lag-Utskottet förelåg en Kongl. proposition angående förändrade

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

bestämmelser i afseende å lagfart af fast egendom, i följd af hvars antagande åtskilliga ändringar i stämpelpappersförordningen kunde blifva erforderliga. Men Lag-Utskottets utlåtande i denna fråga hann först den 18 Maj att komma under behandling i Kamrarne, och då Riksdagens beslut i anledning af detta utlåtande icke kunde af Bevillnings-Utskottet förutses, var det en ren omöjlighet för Utskottet att, vare sig i sitt förslag angående stämpelpappersförordningen eller i det nämnda gemensamt med Lag-Utskottet afgifna betänkandet göra någon framställning om förändrade stadganden, beroende af den sedermera antagna nya lagfartslagen; men Utskottet påpekade dock, att ändringar i följd deraf skulle blifva nödvändiga. Detta har också visat sig af erfarenheten bekräftadt; ty den afgift, som förut utgick i form af expeditionslösen för såväl köpe- som fastebref har med den nya lagfartslagen försvunnit. Jag undrar om, i det fall att Lag-Utskottets betänkande angående lagfartslagen varit behandladt före stämpelpappersförordningen, Riksdagen då skulle hafva tilltrott sig att gå till väga på det sätt Bevillnings-Utskottet nu senast föreslagit, eller att pålägga staten den lön till häradshöfdingarne, hvilken förut utgick i form af expeditionslösen, utan att för denna ökade utgift bereda staten någon ersättning. Jag tror det icke, utan föreställer mig, att man bör se till, att i den form, hvarom här är fråga, en ersättning återfaller till statsverket för hvad detta måste i följd af löneregleringen för häradshöfdingarne tillskjuta. Detta är hufvudsakliga orsaken, hvarför jag instämt i den reservation, som blifvit afgifven mot Utskottets föreliggande förslag.

Här har, både förra gången då frågan förevar i Kammaren och äfven nu talats mycket om det betungande och obilliga i denna stämpelskatt, och man har sagt, att det skulle vara så svårt för köparen af en fastighet, att då han skall betala en dryg köpeskilling betala äfven denna förhöjda stämpelafgift. Jag har svårt att tro detta; men om det också skulle vara betungande för köparen att betala stämpelafgiften, måtte det vara så mycket lättare för säljaren, som kasserar in köpeskillingen. Om jag icke misstager mig, är det i allmän lag föreskrifvet, att, så vidt icke särskildt aftal är gjordt, köpare och säljare skola till hälften hvardera vidkännas lagfartskostnaden, och jag vet då icke hvarföre det ej kan öfverenskommas, att säljaren betalar köparens anpart, lika väl som att köparen betalar säljarens.

Det har också blifvit sagdt, att den ifrågavarande skatten vore en usel skatt, som borde afskaffas långt ifrån att höjas. Det är här icke fråga om att höja skatten, utan, se vi saken sådan den är, gäller det nu endast, huruvida man skall begagna eller icke begagna tillfället att undandraga sig en afgift, som hittills alltid utgått; följden deraf blir, att, derigenom att staten öfvertagit domhafvandenas aflöning, helt andra komma att dertill bidraga, än de rättssökande, hvilka denna utgift väl i främsta rummet borde drabba.

Jag förenar mig i yrkandet, att Kammaren måtte afslå Utskottets betänkande i denna punkt och lemna sitt bifall till reservationen.

Herr Reutersvärd: När denna fråga senast förevar i Kammaren, var det icke så, som den förste talaren behagade yttra, att den

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

afgjordes i en hastig vändning, utan det var först efter en ganska vidlyftig diskussion och efter votering, som frågan till Utskottet återremitterades, och detta på den grund, att Kammaren icke var belåten med det förslag, som från Utskottet utgått. Att Bevillnings-Utskottet företagit sig en fullständig revision af författningen, är mycket förtjenstfullt, och jag erkänner villigt, att många af de bestämmelser, Utskottet föreslagit, äro enklare och bättre, än den gamla författningens. Men jag hade icke förestält mig, att när Utskottet företog sig detta arbete, meningen egentligen skulle vara att söka åstadkomma en högre beskattning, än hvad omständigheterna åtminstone för tillfället bjuda. Det kan icke förnekas, att, fastän det gäller småsummor, de af Utskottet föreslagna förändringarne i de allra flesta fall gå ut på förhöjning i den närvarande beskattningen. När man nu kommit in på frågan om fastebref och lagfartshandlingar, heter det väl, att man endast rättat ett förbiseende af förra Riksdagen, bestående deruti att icke Riksdagen då tog full ersättning för hvad statsverket skulle förlorat genom den förändring, som egde rum med den nya lagfartslagens antagande. Men vi skola komma ihåg, att expeditionerna vid domstolarne blifvit betydligt förenklade och förminskade genom de nya lagbestämmelserna; der förekomma icke vidare dessa trenne uppbud med särskilda bevis och protokoll, utan expeditionen sker nu med ett enda lagfartsbevis, som kan affattas på en half sida, och det är väl egentligen för det besvär, parter eller rättssökande orsaka domstolarne, som de skola vidkännas afgift. Om så är, bör väl icke, då besväret minskas, afgifterna bibehållas oförändrade.

En talare har sagt, att staten gjort så betydliga uppoffringar på omregleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner, att det vore skäl att på detta sätt söka derför bereda staten ersättning. Jag har här en, såsom jag tror, ganska omsorgsfullt gjord förteckning på hvad statsverket förlorar och vinner såväl på den nämnda löneregleringen som på de stämpelpappersafgifter, hvilka enligt Utskottets förslag skulle komma statsverket till godo. Denna förteckning, som är mig lemnad af representanten för Gotlands län, hvilken för närvarande åtnjuter ledighet från riksdagsgöromålen, utvisar, att statsverket gör en betydlig behållning. Förteckningen upptager följande utgifter för statsverket:

Förhöjda löner till hofrätterna jemte beräknadt ålders-tillägg	kronor	120,968: 70
Förhöjda löner till justitie-revisionen	»	15,950: —
d:o d:o justitie-kansleren	»	1,000: —
d:o d:o krigshofrätten	»	3,858: 50
1874 års domsagereglering	»	657,000: —
3 nya domsagor	»	13,500: —
Summa	kronor	812,277: 20.

Inkomsterna åter, bestående af intägten af 56 boställen 81,905 kronor, indragning af boställsräntor, löner, tingsgästningspenningar m. m. 29,936 kronor, indragen ersättning för mistade bötesandelar 6,022 kronor, ökad inkomst för stämpelpapper, motsvarande domare fråntagen

lösen för tingsexpeditioner 452,000 kronor o. s. v., äro beräknade till 1,212,163 kronor.

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

Således visar det sig, att statsverket på denna reglering af domarenas löner och derigenom att stämpelpappersafgifterna komma att direkt ingå till detsamma, ingalunda gör någon förlust, utan tvärtom en vinst. Men hvarför man skulle göra denna vinst ännu högre genom att bifalla den reservation, som är afgifven af några Kammarens ledamöter i Utskottet, det kan jag för min del icke förstå.

När frågan förra gången förevar till behandling, ifrågasattes huruvida det icke vore skäl att nedsätta den nu föreskrifna stämpeln å köpebref åtminstone till 50 öre. Så långt torde man väl icke vid detta tillfälle kunna komma, då Utskottet icke velat vara med derom; men åtminstone vågar jag bestämdt motsätta mig hvarje försök att gå längre i motsatt rigtning, hvarföre jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Den af den siste talaren åberopade förteckning öfver hvad staten vunnit på regleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner rekommenderas till benägen spridning och allmänt begrundande, innan den gemensamma voteringen eger rum om ersättning till häradshöfdingarne för mistade inkomster; men på förevarande fråga tror jag icke, att den har någon inverkan. Genom den nämnda regleringen har lösen för lagfartsexpeditioner blifvit nedsatt till hälften mot förut, och det är denna minskning, som nu är i fråga att ersätta med stämpelpapper.

Hvad angår samme talares uppgift om den minskning i expeditionsbesvär, som i lagfartsärenden skulle uppkommit genom den nya lagfartslagen, vill jag säga, att bland denna lags många förtjenster finnes icke den, att hafva minskat besväret med expeditioner, utan tvärtom den har ökat detta besvär.

Det var emellertid egentligen icke för att bemöta dessa den föregående talarens yttranden, jag begärde ordet, utan derföre, att Utskottets förslag synts mig gifva anledning till den hufvudsakliga anmärkning, att, såsom redan blifvit erinradt, lagfartskostnaderna enligt detsamma skulle blifva billigare på landet än i stad. Ett dylikt missförhållande fans i Utskottets föregående betänkande beträffande protokollslösen i allmänhet. Hvarför det skulle qvarstå i afseende på lagfartskostnaderna är svårt att fatta. Deremot skulle, enligt reservanternes förslag, lagfarten blifva dyrare på landet än i stad. För att full likställighet skulle i detta hänseende uppnås, tager jag mig friheten hemställa om proposition på bifall till Herr Bennichs under öfverläggningen framstälda förslag med den förändring, att i stället för de i tillägget till första momentet förekommande orden: »till och med 20,000 kronor och sedermera för hvarje fulla 100 kronor med 10 öre» må insättas orden: »dock ej mera än 20 kronor».

Herr Bennich: Den siste talarens förslag går visserligen derpå ut att i viss mån jemna lagfartskostnaden i stad och på land; men han förbiser i sitt förslag helt och hållet att utjemna kostnaden för statsverket. Statsverket betalar nu häradshöfdingarne icke allenast för

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

den lösen, som utgått för fastebref med en köpeskilling af 10,000 kronor, utan också för den lösen, som tillkommit häradshöfdingarne för fastor med högre köpesummor. Det är således påtagligt, att äfven med det förslag, den ärade talaren framstält, statsverket skulle komma att göra en uppoffring på den skedda regleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner. Men icke nog dermed! Följden af detta förslag skulle äfven blifva den, att köpare af de små fastigheterna skulle komma att vidkännas denna särskilda tilläggsafgift, under det att deremot lagfart på större fastigheter skulle vara från någon deremot svarande tilläggsafgift befriad. Jag hemställer till herrarne och i synnerhet till dem, som så ofta föra de fattiges och de obemedlades talan, huruvida det kan vara rätt att, när köpesumman för en fastighet går till 10,000 kronor, en tilläggsafgift skall påföras, men att afgiftsfrihet för öfverskjutande högre värde skulle ega rum. Jag kan icke finna detta rigtigt, och jag tror, att det med skäl skulle framkalla mycket mer ovilja, än om Kammaren bifölle reservanternes förslag, som åtminstone icke går längre i undseende för egare af större fastigheter än hvad hittills gällande lagstiftning gjort. Jag kan följaktligen icke understödja det modifierade förslag, Herr von Gegerfelt framstält, utan förnyar mitt förra yrkande.

Herr von Ehrenheim: Då Herr von Gegerfelt framstält ett förslag, som skulle fullständigt jemna förhållandet mellan stad och land, anhåller jag att, i öfverensstämmelse med mitt förra yttrande, få understödja detta Herr von Gegerfelts förslag. Jag ber dervid att få fästa uppmärksamheten på, att lagfartskostnaden för små fastigheter derigenom ingalunda skulle blifva större än efter reservanternes förslag, utan alldeles densamma, och jag förmodar, att, i fall Kammaren, hvilket jag gerna skall medverka till, skulle vid ett annat tillfälle vilja ytterligare modifiera lagfartskostnaden både för stad och land, ett sådant beslut, som det nu ifrågavarande, snarare skulle dertill bidraga, än tvärtom.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under den samma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o) att den förevarande punkten skulle bifallas; 2:o) af Herr *Bennich*, att Kammaren, med bifall till Utskottets förslag i öfrigt, måtte besluta, dels att vid slutet af 1:sta momentet under rubriken *köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden*, skulle tilläggas följande, i Utskottets betänkande N:o 3 föreslagna bestämmelse: »härförutan skall å köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden om fast egendom å landet eller i stad, som lyder under landsrätt, då dessa handlingar för lagfart ingifvas, stämpeln ökas med 20 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet till och med 20,000 kronor, och sedermera för hvarje fulla 100 kronor med 10 öre», dels ock att 4:de mom. under nämnda rubrik skulle erhålla den lydelse, som i ofvan berörda betänkande funnes föreslagen; samt 3:o) af Herr *von Gegerfelt*, att Herr *Bennichs* förslag måtte af Kammaren godkännas, dock med den förändring, att i stället för de i tillägget till 1:sta mom. förekommande orden: »till och med 20,000 kronor och sedermera för

hvarje fulla 100 kronor med 10 öre», insattes orden: »dock ej med mera än 20 kronor».

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af Herr *Bennichs* förslag, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och slutligen proposition på godkännande af samma förslag med den af Herr *von Gegerfelt* deri yrkade ändring, hvilken proposition besvarades med många nej, jemte åtskilliga ja; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten ånyo blifvit gjord, samt med många både ja och nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter det Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraproposition vid voteringen antagit Herr *Bennichs* förslag, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 10:de punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren Utskottets ifrågavarande förslag med de förändringar, att vid slutet af 1:sta mom. under rubriken *köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden*, tillägges det stadgande, som finnes intaget i Herr Bennichs emot punkten afgifna reservation, samt att 4:de mom. under nämnda rubrik erhåller den lydelse, som Utskottets vid betänkandet N:o 3 fogade författningsförslag utvisar.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 35.
Nej — 46.

11:te punkten.

Lades till handlingarne.

12:te punkten.

Herr Bennich: Jag anhåller att vid denna punkt få upptaga den del af den afgifna reservationen, som vid behandlingen af den nyss afgjorda 10:de punkten icke kunde förekomma till pröfning. Jag får således hemställa, att Kammaren ville beslnta, att i 6 § af stämpelpappersförordningen skall på vederbörligt ställe intagas det stadgande angående öfverlåtelse- och transportbref å kronorusthåll, som i Utskottets betänkande N:o 3 finnes föreslaget. Skälet till denna förän-

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

dring är, att i annat fall skulle för nämnda öfverlåtelse- och transportbref komma att betalas den högre afgift, som nu blifvit beslutad för köpebref af fastighet, hvilket icke lär kunna ifrågasättas, då här icke någon fasta tillförene ifrågakommit.

Efter härmed slutad öfverläggning, och uppå gjord proposition, beslöt Kammaren, att rubriken *öfverlåtelse- och transportbref m. m.* skulle erhålla den lydelse, som Utskottets vid betänkandet N:o 3 fogade författningsförslag utvisade.

13:de punkten.

Herr Bennich: Jag hemställer, att den här i fråga varande öfverskriften måtte bestämmas i öfverensstämmelse med Utskottets förslag i betänkandet N:o 3.

Efter härmed slutad öfverläggning, och uppå gjord proposition, bifölls punkten med den förändring, att öfverskriften till § 6 erhöll den lydelse, som Utskottets vid betänkandet N:o 3 fogade författningsförslag utvisar.

14:de punkten.

Bifölls.

15:de punkten.

Herr Bennich: Jag tillåter mig hemställa, att Kammaren med afseende å förevarande moment måtte fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med Utskottets förslag i betänkandet N:o 3. Sedan Kammaren nemligen redan vidtagit den åtgärden, att brottmålsexpeditioner skola karteras, lärer det blifva nödvändigt att uti här i fråga varande paragraf intaga det undantag, som Utskottet i detta hänseende i nyssnämnda betänkande föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning, och uppå gjord proposition, biföll Kammaren hvad Utskottet i mom. *b* af 32:dra punkten i betänkandet N:o 3 hemstält och föreslagit.

16:de punkten.

Bifölls.

17:de punkten.

Lades till handlingarne.

18:de—21:sta punkterna.

Biföllos.

22:dra punkten.

Lades till handlingarne.

23:dje punkten.

Ändringar i författningen ang. stämpelpappersafgiften. (Forts.)

Herr Bennich: Ehuru Kammaren nu fattat ett beslut, som afviker från hvad Utskottet i 10:de punkten föreslagit, och det således kunde ifrågasättas att redan innevarande år bringa Kammarens beslut till verkställighet genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes genom särskild kungörelse påbjuda den tilläggsstämpel vid lagfart af fastighet, som nu blifvit beslutad, så torde jag hafva föga utsigt att kunna utverka en så beskaffad skrifvelse, och får väl derför låta mig nöja med att frågan derom, i enlighet med Utskottets här gjorda hemställan, förfaller.

Öfverläggningen förklarades slutad, och punkten bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Bevillnings-Utskottets den 29 sistlidne April och 1 dennes bordlagda betänkande N:o 7, i fråga om vissa förändringar i gällande författningar om beskattningen af hvitbetssockertillverkningen i riket.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 29 sistlidne April och 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående antagande af det metriska mått- och vigtsystemet.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet.

Herr Grefven och Talmannen hemstälde, att Utskottets förslag måtte punktvis företagas till afgörande, och dess ingress sist förekomma; hvilket bifölls.

Förra delen.

1:sta punkten.

Herr Statsrådet Thyselius: Det är visserligen endast den 1:sta punkten af föreliggande betänkande, som nu utgör föremål för Kammarens beslut; men jag anhåller det oaktadt att det måtte tillåtas mig att redan nu yttra några ord i anledning af de förändringar, som Utskottet föreslagit i den ifrågavarande Kongl. propositionen. Dessa förändringar äro endast två och, enligt hvad Utskottet sjelf förklarat, af mindre väsentlig beskaffenhet. Uti detta omdöme instämmer äfven jag; och jag anser mig följaktligen, för att lättare ernå det stora mål, som med den Kongl. propositionen är åsyftadt, kunna med Utskottet äfven i dessa delar instämma. Emellertid torde jag böra erinra, hvad benämningarna kolläst och vedfamn angår, att bibehållandet deraf blifvit föreslaget af den auktoritet, hvilken inom vårt land, i frågor af denna be-

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

skaffenhet, är i åtnjutande af ett obestridt anseende, och detta bibehållande af kända namn har skett på den grund, att man derigenom trott sig kunna bereda en lättnad vid försäljningen och beräkningen af de varor, för hvilka dessa mått för närvarande begagnas. Skulle dock Riksdagen finna mera lämpligt, att dessa särskilda benämningar icke vidare begagnas, så har jag, såsom sagdt är, deremot icke någon särdeles anmärkning att framställa. — Hvad åter beträffar frågan, huruvida vid landtmäteriförrättningar bör för den uppmätta jorden, jemte de nya metriska benämningarna, upptagas det nu gällande ytmåttet ref och stänger, eller de gamla måtten tunnland och kappland, så torde väl det mest rationela förfaringssättet vara, att de i närvarande stund gällande måtten i dylika handlingar utsättas jemte de här föreslagna nya. Men å andra sidan vill jag gerna medgifva, att allmänheten ännu icke torde hafva blifvit fullt förtrogen med det senast antagna systemet, och att således möjligen vid öfvergången till det nya en jemförelse med tunnlandtalet kan befinnas för mången mera önskvärd och tillfredsställande samt mera underlätta uppskattningen och beräkningen af den efter metersystemet uppmätta jorden, än en sammanställning med de nu gällande måtten, ref och stänger. — Vid sådant förhållande förnyar jag det förklarande, att jag icke hyser någon betänklighet vid ett bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Wallenberg: Inför denna Kammare, som vid en förfluten riksdag nästan enhälligt och utan omröstning beslutat afslåtandet af en framställning till Kongl. Maj:t, om erhållande af en proposition i det nu föreliggande ämnet, torde ej något behöfva sägas för att påpeka sakens stora vigt och betydelse. Jag har derför begärt ordet endast för att framhålla den skilnad, som förekommer mellan Kongl. Maj:ts proposition och det af Utskottet afgifna förslaget. I andra punkten har Utskottet föreslagit borttagandet af bestämmelserna om att orden *kolläst* och *vedfamn* skulle begagnas såsom benämningar för de nya *kol-* och *vedmåtten*, d. v. s. hela stycket från »Utom ofvannämnda mått» till och med »4 kubikmeter». I stället har Utskottet förslagit, att Riksdagen må öfverlemna till Kongl. Maj:t att förordna angående justering af vedmått. I min tanke vinnes härigenom en lättnad för reformens genomförande; ty hvar och en vet, huru mycket denna fråga om vedmåttet ingriper i det dagliga bruket och huru obestämdt det hittills gällande sättet att mäta redan i det hela alltid varit. Jag tror derför, det är ändamålsenligast att ej nu genast utfärda några särskilda bestämmelser i detta hänseende. I konseqvens med detta sitt förslag har Utskottet också i 7:de punkten tillagt orden: »Om justering af vedmått bestämmer Kongl. Maj:t.»

Uti litt. H af öfvergångsbestämmelserna hade Kongl. Maj:t föreslagit, att vid landtmäteriförrättningar borde »i särskilda kolumner införas jordområdenas innehåll, uttryckta icke allenast i det nya ytmåttet, utan äfven i det gamla». Der har Utskottet i stället föreslagit, att jordområdena skulle upptagas »icke allenast i det nya ytmåttet, utan äfven i tunnland och kappland eller, der delegarne så önska, i ref och stänger». Detta är i min tanke uppenbarligen en lämplig förändring redan af den orsaken, att, om det endast stod föreskrifvet, att äfven

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

»det gamla ytmåttet» skulle upptagas, det i detta fall kunde vara tvifvel underkastadt, hvilket som dermed menades, antingen ref och stänger eller tunnland och kappland. Jag har derför med stor tillfredsställelse erfarit, att Herr Civilministern icke tänker afstyrka sanktion å den nya författningen, om Riksdagen antager densamma med de af Utskottet föreslagna förändringarna.

I afseende å 2:dra punkten har en reservant från Andra Kammaren föreslagit, att de der förekommande orden »1000 kilogram kallas en *ton*» måtte ur författningen utgå. Jag nekar icke, att det kan ligga en viss betänklighet vid att antaga denna benämning, då vi vid skeppsmätningar redan hafva ett qvantitativt begrepp, som kallas *ton* och skiljer sig på ungefär 40 *tt* från den *ton*, som här är i fråga. Men jag anser icke denna sak vara af så stor vigt, att man, genom att fasthålla vid densamma, bör utsätta sig för någon fara att gå miste om hela förslaget. Om vi kunde få någon kännedom om, huruvida en ändring i detta afseende icke skulle förorsaka något hinder i afseende på den Kongl. sanktionen af författningen, så vore kanske det bästa att, i öfverensstämmelse med Herr Torpadies reservation, utstryka de i fråga varande orden; jag är öfvertygad om, att vi i praktiken snart skulle vänja oss vid att begagna uttrycket tusen kilogram lika lätt som om det vore en särskild benämning för denna qvantitet.

Medan jag har ordet och då jag föreställer mig, att icke någon egentlig meningsskiljaktighet kan uppstå i denna fråga, så må det tillåtas mig att fästa någon uppmärksamhet vid de reservanter, som begärt ett längre uppskof med den slutliga tillämpningen af det nya systemet. Det heter i deras reservation, att »det utan allt tvifvel fordras ganska lång öfning och vana, för att vid begagnande af de metriska uttrycken göra sig en föreställning om qvantiteten af det sålunda uppmätta», samt att »10 år från nämnda tid torde vara det minsta, som bör bestämmas innan metersystemet blir det enda och ovilkorligt gällande». Jag ber att få anmärka, att, om man också väntade i 20 år, skulle man ändock icke få denna omtalade »öfning och vana», förrän systemet började i verkligheten tillämpas. Går man igenom alla de riksdagsbeslut, som i denna fråga fattats, allt sedan 1823 års förslag uppgjordes af Vetenskaps-akademien, så skall man finna, huru det öfverallt talas om att allmänheten *först* skall lära sig decimalsystemet och *sedan* bör en författning i ämnet utfärdas. Det är den genomgående tanken i dem alla. Men då slutligen systemet sattes i verket, så hade vi icke lärt oss det ringaste, och då författningen af år 1855 kom ut, så bestämde den icke mera än 8 års öfvergångstid för att få förändringen fullt genomförd; och då var det dock för allmänheten fråga om att lära sig icke blott ett nytt system och nya benämningar, utan äfven ett fullkomligt nytt räknesätt, som stod i strid med det förut brukliga. Detta var således en mycket svårare öfvergång än den som nu är i fråga, sedan vi en gång lärt oss att begagna decimalräkningen. För öfrigt, om det nu vore fråga om att öfvergifva ett system, som redan vore införlifvadt i det allmänna föreställningssättet, så kunde det vara något skäl för en sådan reservation som denna. Men då ingen lär kunna påstå, att så är förhållandet, så tror jag snarare det vore till förfång för allmänheten, om man nu bestämde en längre

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

tid såsom öfvergångsperiod, än hvad Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt.

Jag får således för min del anhålla om bifall till den föredragna punkten.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Då föregående talare yttrat sig om frågan i dess helhet, anhåller jag att få gå på samma sätt till väga. Hvad först angår de af Utskottet vidtagna förändringar i Kongl. Maj:ts proposition, så torde man i afseende på den ena af dessa, eller uteslutandet af bestämmelserna om vedfamn-måttet, hafva så mycket mera skäl att anse Utskottet deri haft rätt, som den franska lagstiftningens exempel visar oss, att den der meddelade föreskriften om, att vedbredden skall utgöra en hel meter, gifvit anledning till ganska mycket trassel och svårigheter. För att förekomma tvister vid sådana tillfällen, då veden icke håller den föreskrifna längden, har man nemligen måst förse vedmåttet med rörliga öfverbalkar och skalor, och om vid uppmätningen längden befinnes understiga en meter, så flyttas balkarne, efter behofvet, högre eller lägre, och med skalans tillhjelp räknar man ut det bristande i längden och bestämmer priset i förhållande derefter. Detta förorsakar naturligtvis ofta mycken omgång och svårigheter, och man kan häraf se, huru mycket trassel man åstadkommer, om man i ett sådant hänseende, som detta, vill införa bestämmelser, hvilka stå i strid med folkbruket, som icke är att hugga veden så lång som en meter. Jag tror derför, det är lämpligast att, såsom Utskottet föreslagit, öfverlemna denna fråga till Kongl. Maj:ts bedömande. — Hvad kolmåttet angår, kunde det kanske hafva sina fördelar att få det bestämdt i liter; men jag tror ej, att den frågan har någon synnerlig praktisk betydelse, och då Utskottet icke upptagit någon föreskrift derom, torde ej någon skada vara skedd, om man låter det dervid förblifva.

Den egentliga anledningen, hvarför jag begärt ordet, är dock för att föreslå uteslutandet af den i 2:dra punkten intagna bestämmelsen om, att 1000 kilogram skola kallas en *ton*. Då hela det föreliggande förslaget, med de svårigheter och uppoffringar, som med dess antagande äro förenade, afser, att i vårt mått- och vigtsystem åstadkomma likhet med den öfriga civiliserade verlden, så är väl den sämsta benämning man kan antaga, en sådan, som inom tre fjerdedelar af hela verlden, eller åtminstone af den handlande verlden, användes för att beteckna någonting annat än hvad som här är i fråga. Den engelska ton, som är den mest kända vigt och begagnas i England och alla dess kolonier, i Förenta Staterna och Indien, och är allmänt bekant i Kina och större delen af Asien, utgör nemligen 2390,64 svenska *tt*, hvaremot 1000 kilogram endast utgöra 2352,89 *tt*; skilnaden är således $37\frac{3}{4}$ *tt* eller 1,6 procent. Detta förhållande skulle säkerligen, om benämningen *ton* antogs för att beteckna 1000 kilogram, vid samfärdseln med utlandet komma att förorsaka mycken oreda, svårigheter och processer. Om t. ex. en svensk köpman förskrifver varor från England och beräknar, att han skall få dem i svenska tons, så händer det, att man i stället skickar dem i engelska tons, och han får, på det viset, mera än han begärt, en större räkning på ett större belopp, och han får betala ut

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

mera penningar än han beredt sig på; då han sedan åter skall försälja varan i Sverige, måste han verkställa en förvandling till det svenska måttet och underkasta sig den omgång och det besvär, som härigenom förorsakas. Om åter en svensk köpman tager emot order från England eller Nordamerika i tons och lemnar svenska tons, får han en anklagelse för undervigt och måste utgifva ersättning. På detta sätt kunna ganska stora tvister uppstå. Men mycket värre än dessa tvister köpmän emellan äro de, som kunna uppkomma vid befraktningar, i synnerhet då, såsom ofta är händelsen, frakten räknas efter den levererade varan. I sådant fall kan en skeppare, som från Sverige till England eller Amerika förer varor, bestämda i ton, komma i tvist med mottagaren, om hvilken frakt han skall hafva. Lyckas det då skeppparen att få ut för svenska tons, ehuru i konnoissementet afsetts engelska, har köpmannen fått betala en frakt, hvartill han icke förbundit sig. Svårast ställer sig dock saken, då fartyg, befraktade efter utländska tons, komma hit till Sverige. De leverera då mer i svenska ton, och det kan vara svårt att säga efter hvilken beräkning frakten skall erläggas. Skilnaden kan blifva ganska stor, ty för ett fartyg om 1000 tons uppgår den, efter beräkning af 27—30 shillings per ton, till omkring 20 pounds och deröfver, d. v. s. omkring 400 kronor. Ett sådant belopp kunde den svenska varuemottagaren få betala mer, derigenom att frakten beräknades efter levererade svenska tons. Man skulle kunna i oändlighet utveckla, huru det sålunda kan gifva anledning till trassel att hafva samma namn för olika saker, i olikhet med hela verlden, och icke allenast i olikhet med hela den öfriga verlden, utan äfven med oss sjelfva, ty för skeppsmätning hafva vi redan antagit den engelska ton. Hvarför skulle vi då göra detta? Komma vi derigenom i likhet åtminstone med dem, som antagit det metriska systemet, framför allt med Frankrike? Nej! Ty i Frankrike nyttjas detta ord icke annat än ytterst sällan och för ett specielt ändamål. I Frankrike fanns tonneau, hvilket var detsamma som vi kalla skepps-ton; men Frankrike har nu gått ifrån tonneau och antagit den engelska ton. Huru förhåller det sig då med beräkning af vigt i Frankrike? Jo, att der räknas tonne endast med hänsyn till jernvägs- och kanalfrakt; Tonne, icke tonneau; och sannolikt är att, då engelska ton blifvit antaget för skeppsmätningen, beräkningen af *tonne* i dessa båda fall äfven snart kommer att bortläggas. Deremot, vid beräkningen af alla varupris, brukas 1000 kilogram. Huru är det i statistiken? Jo, jag har låtit bära upp tableau générale, och man kan läsa igenom största delen deraf utan att finna ordet tonne, utan der förekommer quintal métrique, hvilket innefattar 100, icke 1000 kilogram. För att icke i något afseende missleda vill jag nämna, att det dock verkligen finnes en hufvudtabell, som är uppgifven i tonnes; men det är för att minska siffrorna, och sjelfva undantaget bevisar just regeln, ty man har funnit nödigt att i texten förklara, att med tonne menas 1,000 kilogram. Ordet behöfver således för fransmännen sjelfva en förklaring. Så sällan brukas det.

Hvarför skulle vi under sådana förhållanden antaga en benämning, som icke är behöflig och icke skulle medföra några fördelar? Jag får derför hemställa att nämnda ord: »1,000 kilogram kallas en ton», må utgå.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

I andra punkten af mom. 1:o säges: »För rikets vigt fastställes såsom enhet kilogrammet med dess underafdelningar och mångfalder.» I sjelfva saken har jag ingenting deremot, men jag tror att det vore lämpligt att, såsom en reservant föreslagit, orden: »med dess underafdelningar och mångfalder» uteslötos, i synnerhet om bestämmelsen, att 1000 kilogram skulle kallas en ton, borttoges, då ju alls ingen mångfald af kilogrammet finnes. Jag hemställer derföre att andra punkten måtte erhålla följande lydelse: »För rikets vigt fastställes såsom enhet kilogrammet.»

Herr Rydqvist: Af de talare, som hittills yttrat sig, har ingen haft något emot att, på sätt Utskottet föreslagit, Kongl. Maj:ts framställning angående uppmätning af träkol och ved icke måtte antagas. Äfven jag delar Utskottets åsigt i denna del. I öfrigt hafva två talare fäst uppmärksamheten derpå, att den föreslagna benämningen af en *ton* för 1,000 kilogram borde utgå och, då jag äfven härutinnan är af samma åsigt, behöfver jag ej upptaga tiden med att angifva mina motiv derför. Deremot ber jag att få fästa uppmärksamheten på den föreslagna bestämmelsen, att 10,000 meter skola kallas en *ny mil*. Detta skulle då blifva den enda svenska termen i systemet. Men för min del anser jag, att — om, såsom jag förmodar, det metriska systemet blir antaget — så vore det olämpligt att icke göra det fullständigt, utan söka lappa och göra förklaringar, som för den stora massan af nationen, långt ifrån att underlätta, tvärtom högst betydligt skulle försvåra öfvergången från det gamla, hittills bestående, till det nya systemet. Och allra minst vore det lämpligt att antaga benämningar, som ingalunda skulle öfverensstämma med hittills varande förhållanden. Såsom nyss nämndes, motsvarar nemligen den engelska ton 2,390 ℔ 23 ort, men 1,000 kilogram allenast 2,352,50, således en skilnad af icke fullt 40 skålpund, under det att 10,000 meter innehåller icke mer än 33,700 svenska fot, medan, såsom en hvar vet, en mil innehåller 36,000 fot. Sålunda skulle en ny mil blifva närmare 6 ½ procent mindre än en gammal mil. Hvartill det skall tjena att bibehålla en enda svensk benämning i det nya systemet för mått och vigt, den frågan har jag gjort mig sjelf och andra, men hvarken kunnat sjelf besvara den, eller lyckats från annat håll få något nöjaktigt svar. Det kan endast tjena till att förvilla folket så att, då systemet om ett eller annat århundrade kommer att lefva hos folket, detta icke skall veta t. ex. skilnaden mellan den gamla och nya svenska milen.

Af dessa skäl anhåller jag att bestämmelsen derom, att 10,000 meter skola kallas en ny mil, måtte ur förslaget uteslutas.

Herr Hedlund: Det föreliggande förslaget är utan tvifvel af så genomgripande beskaffenhet och förenadt med så ofantliga svårigheter, att litet hvar kan känna sig tveksam, huruvida han vill med sin röst dertill bidraga, så mycket mer som saken beklagligtvis icke blifvit i det offentliga ordet tillräckligt utvecklad i Sverige. Men om det icke är tvifvelaktigt att detta system förr eller senare måste antagas i Sverige, liksom det redan skett i ett af våra naboländer och likasom det efter all anledning kommer att ske i ett annat land, hvarmed vi

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

hafva förbindelse, nemligen Tyskland, återstår frågan, om vi skola tills vidare se tiden an eller nu gripa till verket. Då talar för den senare åsigten, hvilken jag för min del hyllar, den vigtiga omständigheten, att decimalsystemet hufvudsakligen beträffande mått, mål och vigt ännu icke så inträngt i det allmänna praktiska lifvet, att man icke lätt kan öfverhoppa detsamma. Skulle man deremot fördröja reformen, skulle detta nya system ytterligare innötas med det gamla och sålunda skulle en tredubbel beräkning inträda i stället för att vi eljest finge dubbel. Vidare, ju längre man dröjer, ju svårare blir en sådan reform, emedan dimensionerna af allt, som mätes med mått, mål och vigt, växa. Det är just dessa ofantliga dimensioner, som försvårat reformen i England, efter hvad flere engelsmän, som eljest nitälska för systemet, sagt mig. Våra dimensioner äro små i förhållande till hvad de utan tvifvel komma att blifva, och jag tror derför att det är en fördel att nu gripa oss an ju förr desto heldre och att låta det svida medan det svider.

Deremot är jag icke fullt enig med Utskottet i fråga om tiden då systemet skulle obligatoriskt införas i kronans räkenskaper. Det vill synas mig som om man kunde förlänga den tid, när den dubbla beräkningen skulle stå qvar i räkenskaperna. Det blir visserligen något besvärligt, men det vore ett besvär, som man gerna kunde underkasta sig och i jemförelse med många andra besvär af ringa betydelse.

Å andra sidan kan jag icke se något hinder för att börja med systemet när som helst, när vi hinna få måtten färdiga och tillgängliga för dem, som vilja begagna dem, dock med det af Kongl. Maj:t föreslagna vilkor, att, då ena parten det påyrkar, det gamla systemet skall begagnas. Jag tvekar således icke att tillstyrka bifall till systemet i dess helhet, men det återstår en ganska kinkig fråga, nemligen om man bör begagna främmande eller svenska namn. Jag kan icke neka att jag lutar mycket åt den senare sidan, oaktadt jag icke förbiser betydelsen att hafva lika namn med andra länder. I synnerhet fäster jag mig vid att vårt folk, likasom alla folk, har en synnerlig benägenhet att lägga ett begrepp under det namn som det för en sak begagnar. Det är icke utan grund som vi höra huru folket söker att i de främmande orden inlägga en svensk mening. Så kallas »motiver» motigheter; telegraf talkraft; rail-way rallväg. I detta fall är faran minst vid benämningen meter, ty folket fäster dervid begreppet af något, som man mäter med. Deremot är det svårare med orden kilogram, liter m. fl. Jag vill likväl icke, att vi till följd af dessa betänkligheter skulle uppskjuta systemets antagande, men anser heller icke nödvändigt att Riksdagen absolut fattar beslut i detta hänseende, utan vågar hemställa, huruvida vi icke kunde antaga systemet i dess helhet men öfverlemna åt Kongl. Maj:t att närmare begrunda namnen, vare sig att man derigenom kunde erhålla svenska namn eller svårigheterna derför kunde befinnas så stora, att de franska måste bibehållas. Jag vet väl att detta blir ett slags återremiss till Kongl. Maj:t af denna fråga, men anser det ingalunda särdeles farligt, hvaremot jag tror att det vore ganska vådligt, om Riksdagen, såsom den föregående talaren gjort, började att ingå i en detaljerad granskning af namnen, ty följden deraf skulle blifva en återremiss till Utskottet i denna sena timma af

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

Riksdagen. Jag hemställer om icke ett sådant öfverlemnande till Kongl. Maj:t af denna del af frågan vore lämpligt.

Då frågan föreligger om 1:a punkten och bifall härtill kan betraktas såsom bifall till hela systemet, skulle jag dock vilja förena mig med föregående talare i fråga om redaktionen, det vill säga att orden »med dess underafdelningar och mångfalder» böra uteslutas, icke blott på de af de föregående talarne anförda skäl, utan äfven emedan jag anser det språkligt origtigt att tala om en enhet och flera mångfalder. Om man föreställer sig såsom enhet något, kan detta icke vara mer än en sak. Om Sveriges mynt är grundadt på riksdalern, kan man icke säga att det är grundadt på riksdalern med dess underafdelningar och mångfalder.

Jag anhåller således om bifall till denna punkt och dermed till hela systemet, dock med den hemställan rörande namnen, som jag förut antydt.

Herr Ekman, Johan Jakob: Då diskussionen rört sig om betänkandet i dess helhet torde det tillåtas äfven mig att nu yttra mig åtminstone om första och andra punkterna. Om den senare har dock Herr Wærn uttalat sig så fullständigt att jag icke har mycket att tillägga, utan ber att få instämma med honom, i yrkande om bifall till Herr Torpadies reservation. Bemälde reservant har yttrat, att antagandet af benämningen ton för 1,000 kilogram skulle leda till förvecklingar vid varureqvisitioner Sverige och England emellan. Jag tror att detta är fullkomligt rigtigt och vill gå betydligt längre, ty jag tror att förvecklingar skulle komma att uppstå vid transaktioner icke blott Sverige och England emellan, utan äfven Sverige och andra länder emellan, till följd ej blott af missförstånd, utan möjligen äfven af försök till bedrägeri, och de rättstvister, som deraf skulle uppstå, blefve säkerligen ganska svårlösta. Jag är öfvertygad om att en domare skulle vara ganska tveksam huru han bör döma i dessa fall, och tror, att, om han dömde efter lagens bokstaf, han ofta skulle anse sig hafva dömt moraliskt orätt. Dylika rättstvister skulle komma att slitas äfven i främmande länder, hvilket naturligtvis skulle göra frågan så mycket mer invecklad och svårlöst. Då den engelska ton är antagen i Sverige vid försäljning af varor till många länder och då nästan i alla konnoissement der frakten beräknas efter vigt, denna bestämmes efter dylika tons, är det alldeles klart att, om man här i landet antoge en olika ton, skulle dylika förvecklingar ofta uppstå. En sådan benämning är heller ingalunda af behofvet påkallad, ty vi kunna väl nöja oss med benämningen 1,000 kilogram. Det kan visserligen gå lättare att säga en ton än 1,000 kilogram, men det går bestämdt lättare att säga t. ex. 1,050 kilogram än 1 ton och 50 kilogram. Icke heller i skrift vore det någon egentlig vinst att hafva benämningen ton och i alla fakturor till Frankrike för jern utfylles vigten i kilogram, om än partiet är aldrig så stort.

På dessa, äfvensom på de af föregående talare anförda skäl anser jag, att den föreslagna benämningen af 1 ton för 1,000 kilogram bör ogillas.

Om ett sådant beslut skulle af Kammaren fattas, skulle man tycka

att äfven den af Herr Wærn föreslagna ändring i 1:a punkten borde vidtagas, då den enda mångfalden af kilogrammet sålunda borttagits, men då en sådan ändring i 1:a punkten möjligen stöter på formela svårigheter, vill jag icke yrka någon ändring i denna punkt, utan kommer blott att, när andra punkten föredrages, framställa mitt nu gjorda yrkande beträffande densamma.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

Herr von Möller; Med anledning af hvad ett par föregående talare här yttrat, kan jag icke neka till, att jag instämmer med dem derutinnan, att det vore väl, om man kunde gifva åt de nya måtten svenska namn. Den, som lefvat bland folket, skall ovilkorligen dela min tanke, att det kommer att blifva betydligt svårt för dem att fatta dessa utländska namn. Jag vill med afseende härpå anföra ett exempel från Nordtyska Förbundets lagstiftning i samma ämne. Der finner man de flesta af de fransyska benämningarne återgifna med tyska ord, men det har lemnats öppet för hvar och en att använda den fransyska eller den tyska benämningen. Sålunda heter meter äfven Stab, centimeter Neuzoll, millimeter Strich, liter Kanne, $^1/_2$ liter Schoppen, hectolitern Fass o. s. v. Jag vill icke tilltro mig att genast här kunna framkomma med några benämningar, hvilka säkerligen i början skulle förefalla ganska löjliga, men då man ser, att ett annat land, som Tyskland, hvilket år 1868 först ingick på det metriska systemet, funnit för godt att söka bilda sådana namn, som representera de fransyska benämningarne, vet jag icke, hvad som skulle kunna hindra oss att här göra något liknande, och, om Riksdagen skulle vilja gilla ett sådant förslag, så vore det ju mycket lätt att ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan derom att så finge ske. Nu är bland vigtmåtten intagna håde gram, kilogram och hektogram. Grammet är så litet, att man med svårighet skall, relatift till de hitintills brukliga, derom göra sig ett begrepp, och kilogrammet är såsom enhet för stort; ty det är 2 $^1/_3$ större än vårt nu varande skålpund.

Tyskarne använda visserligen kilogram, men i dagligt bruk begagna de $^1/_2$-kilogrammet under benämning Pfund och ännu, då man reqvirerar varor, sker reqvisitionen uti centner, ty 50 kilogram utgöra en centner.

Jag vill nu icke längre uppehålla Kammarens tid. Jag tror, att, då man har exemplet af en nation, som Tyskland, hvars handelsförbindelser äro fullt ut så vidsträckta som våra, och då efter min öfvertygelse det skulle vara till stor lättnad för folket, om vi äfven finge svenska namn på dessa mått, har jag allt skäl att hemställa, det Kammaren ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla att vid proklamerandet af en författning i ämnet, deruti måtte införas svenska benämningar jemte de Franska.

Herr Adelsköld: Efter Herr Wallenbergs yttrande i denna fråga har jag icke mycket att tillägga. Jag hade för afsigt att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition (med undantag af benämningen »ton» för 1000 kilogram), men då Chefen för Civildepartementet förklarat, att Kongl. Maj:t icke för sin del har något emot att antaga Utskottets förslag, får jag yrka bifall dertill. Hvad benämningen »ton» beträffar,

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

så, om den också icke skulle föranleda sådana förvecklingar inom handelsverlden, som en talare förespeglat, kunna likväl misstydningar lätt nog uppkomma, om samma benämning användes för ett värde, som icke är lika på alla ställen, och anser det derföre vara bäst att taga bort detta namn och endast begagna kilogram.

En ärad talare har här afstyrkt benämningen »ny mil». Det är visserligen sant, att den nya milen icke skulle öfverensstämma fullkomligt med den gamla, hvad längden beträffar; men då milen är ett mått, som det är af vigt att hafva ett namn för, och då detta namn icke kan föranleda några förvexlingar med utlandet, tror jag, att denna benämningen, »ny mil», bör bibehållas.

Med afseende på benämningarne i metersystemet, så är det otvifvelaktigt att, om det vore möjligt att uppfinna lämpliga svenska namn, skulle man lättare få detsamma infördt hos den stora allmänheten; men då en förändring uti detta hänseende, i stället för att närma oss till de stater, som antagit metersystemet, blott skulle aflägsna och skilja oss från dem, och således en af fördelarne af systemets antagande gå förlorade, tror jag äfven att man bör bibehålla de utländska namnen oförändrade, så mycket mera som en stor del af den vetenskapliga och tekniska verlden redan adopterat metersystemet med dess grekiska och latinska benämningar, och det således snart nog torde blifva universelt, oaktadt Englands och Rysslands motstånd. Det är väl sant, som af en talare anförts, att uti Tyskland vulgära binamn uppkommit, och uti våra tidningar har man sett åtskilliga förslag att försvenska metersystemet, men som alla de projekter jag sett mer eller mindre påminna om den bekanta historien om tangentens och cotangentens öfversättning med »snudd» och »fyllsnudd», tror jag att det, åtminstone här i Kammaren, icke är lönt att bråka hjernan med den saken, utan antaga systemet rent och utan några obehöfliga tillsatser.

Jag tillstyrker alltså bifall till Utskottets förslag, med endast den förändring, att benämningen »ton» borttages.

Herr Statsrådet Thyselius: Jag ber att först få fästa uppmärksamheten derpå, att den Kongl. propositionen icke innehåller något formuleradt förslag till den författning, som skulle i ärendet utfärdas. Någon rubrik på en dylik författning förefinnes icke i förslaget, och bestämmelserna äro der icke uppstälda i paragrafföljd. Det förfaringssätt, som sålunda blifvit iakttaget, är icke någon nyhet i frågor af denna beskaffenhet, ty, när framställning gjordes derom, att decimalsystemet skulle införas i riket, förfors på samma sätt. För Riksdagen framlades då endast de bestämmelser, hvilka voro af beskaffenhet att erfordra Riksdagens samtycke, för att kunna gälla såsom lag; men utom dessa blefvo då, likasom nu måste ske, åtskilliga andra bestämmelser införda i den lag, som utfärdades, nemligen sådana, som ligga inom Kongl. Maj:ts beslutanderätt, på grund af den myndighet i administrativa frågor, som honom tillkommer. Vid en jemförelse emellan Kongl. Maj:ts proposition och det förslag till fullständig författning i ämnet, som Vetenskaps-akademien uppställt, och hvilket förslag bifogats den Kongl. propositionen, synes också en så beskaffad skilnad. De bestämmelser, hvilka, af Kongl. Maj:t föreslagna och af Riksdagen

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

antagna, komma att ligga till grund för det nya systemet, skola ovilkorligen intagas i författningen; men deraf följer, efter min tanke, icke, att sådana bestämmelser nu, mera än förr, skola med samma ord, som i den Kongl. propositionen blifvit begagnade, införas i denna författning, och det vill äfven synas, som läte sådant sig icke göra, då författningen skall innehålla mera än de af Riksdagen gillade grunderna. Följaktligen tror jag, att de anmärkningar mot redaktionen, hvilka kunna göras — så nyttiga de än må vara, för att tagas i betraktande vid förordningens utfärdande — likväl icke äro af den beskaffenhet, att Riksdagen derom behöfver fatta något bestämdt beslut. Det har vidare blifvit framställdt en anmärkning deremot, att Kongl. Maj:t föreslagit, det 1000 kilogram skulle kallas en »*ton*». Jemte det jag får nämna, att detta icke är en sats, som kan hänföras till sjelfva redaktionen, utan ovilkorligen fordrar begge statsmakternas samtycke, för att kunna i lagen intagas, må jag tillika omförmäla, att detta förslag framkommit på framställning af Vetenskaps-akademien, hvilken uti sina motiv till 2 § säger: »För 1,000 kilogram hafva vi föreslagit namnet tonn. I Frankrike kallas samma vigtenhet tonneau, i Tyskland tonne och i Norge ton. Vi hafva trott att benämningen tonn härför lämpligen skulle kunna användas, alldenstund 1,000 kilogram är lika med 2,352,5 svenska skålpund, under det att den vigt, som hitintills betecknats med namnet tonn, vanligen beräknats till 6 gamla skeppund eller 2,400 skålpund; skilnaden är således icke så stor, att något afseende derpå behöfver fästas i de fall, der endast en mindre noggranhet är af nöden.» Det är detta Vetenskaps-akademiens uttalande som föranledt Kongl. Maj:ts förslag, likväl med den obetydliga skilnad, att, då i Vetenskaps-akademiens förslag ordet skrifvits med två *n*, den ena af dessa bokstäfver i den Kongl. propositionen uteslutits, af den anledning, att i den norska lagen, som också antagit denna benämning på 1,000 kilogram, ordet stafvats med ett *n* samt att man trott det icke sakna allt gagn, att de svenska och norska lagarne äfven i detta fall liknade hvarandra. Jag har härmed icke velat hafva sagdt att, i händelse denna benämning skulle synas Riksdagen öfverflödig eller skadlig, den bör bibehållas. Det är en fråga, som framdeles torde blifva föremål för pröfning.

I öfrigt vill jag endast nämna, att jag tror, att den af Kongl. Maj:t föreslagna tiden, för införande af det nya systemet, är den lämpligaste. Den torde sammanfalla med den Kongl. Maj:t afsett för systemets påbjudande i Norge, och det synes icke osannolikt, att i denna fråga det tredje skandinaviska landet kan anse lämpligt följa de två andra ländernas exempel. För min del är jag äfven öfvertygad, att det vore förmånligt om en längre öfvergångstid ej blefve bestämd, helst en tillämpning af det nu gällande, af mången ännu icke fullt uppfattade systemet, längre än oundvikligt är, endast skulle göra öfvergången till metersystemet än mera svår och afskräckande.

Herr Wennerberg: Jag delar den åsigt, som jag förmodar äfven hyllas af denna Kammares fleste ledamöter, nemligen att det är önskvärdt, att detta nya metriska system måtte antagas, och tror äfven, att ju förr det antages, desto lättare kommer det också att gå med

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

dess tillämpning, emedan, såsom nyss blifvit nämndt, de sista benämningarne på mått och mål ännu icke hunnit så inplanta sig uti det allmänna medvetandet, att de komma att lägga något stort hinder i vägen för de nyantagna. Jag tror också, att det ur internationel synpunkt är af ganska stor vigt, att just de främmande benämningar, som här i 2:dra punkten förekomma, blifva använda, och tviflar icke heller på, att den svenska allmogen förr eller senare skall kunna vänja sig att begagna dessa med samma säkerhet, som de redan använda orden »decimaltum», »qvadratmil» m. fl., från främmande språk hemtade. Då det emellertid är ganska lätt för den, som är bildad och har någon insigt uti de gamla språken, att åtskilja dessa för allmogen troligen lätt förblandade och lika lydande benämningar, emedan de samtlige äro hemtade från grekiskan och latinet, torde detta deremot möta ganska stora svårigheter för de obildade. Man må icke heller lemna ur sigte, att för de romaniska folken dessa namn *icke* äro främmande, enär de nästan alla äro lätt igenkänliga i deras nu varande språkdrägt, men att så deremot icke är förhållandet hos de germaniska, hvadan en större försigtighet vid införandet af dessa benämningar hos dem synes mig nödig.

Så vidt jag vet, är man i England icke fallen för att antaga detta system. I Tyskland har det blifvit antaget, men med vissa försigtighetsmått, som nyss blifvit af en annan talare nämnda. Danmark och Norge torde äfven antaga det på samma sätt, som Tyskland gjort, och som jag, för min del, skulle önska att det äfven blefve infördt här i Sverige, nemligen att, jemte de främmande benämningarne, fogades en rent svensk såsom en vägledning, åtminstone under det första decenniet, ej allenast för begreppet, utan äfven för minnet. Man har trott, att det skulle fordra mycken ansträngning att försvenska alla dessa namn, och att för ganska många af dem skulle motsvarigheter saknas i språkförrådet. Efter min tanke behöfver man härtill blott 4 särskilda svenska ord, ty sedan hjelper man sig med att lägga 10, 100 eller 1000 framför eller efter. För att taga ett exempel, så, om ordet kedja eller staf skulle begagnas som längdmått, finge vi en 10-kedja, en 100-kedja och en 1000-kedja. Ville man begagna den nu som fordom mycket hos allmogen använda ändelsen »ing», så kunde man t. ex. få en 10-stafving, en 100-stafving och en 1000-stafving. Vid dessa af mig nu för tillfället anförda exempel fäster jag ej något afseende, emedan det är alltför svårt, att på stående fot framkomma med benämningar, som kunna vara fullt lämpliga. Jag har blott velat uttrycka den önskan att, om detta system antages, man i en blifvande författning bredvid de främmande benämningarne, som endast småningom kunna af folket inläras, måtte sätta äfven rent svenska, såsom hjelpredor, till stort gagn för allmogen och icke obetydligt underlättande vid det nya systemets tillämpning.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Efter den förklaring. som Herr Civilministern nyss afgifvit, att ordalagen i detta förslag likväl icke äro afsedda att blifva sjelfva författningens ordalag, utan att dessa komma att ändras, är det alldeles tydligt att den förändring, som jag, i afseende å första punkten, föreslagit, nu måste anses oväsentlig. Hvad

som deremot icke får anses oväsentligt är, om benämningen »ton», i stället för 1000 kilogram, skall qvarstå eller icke, och Herr Civilministern anmärkte just att, i afseende å denna fråga, begge statsmakternas beslut vore erforderligt. Att antagandet af Kongl. Maj:ts förslag härutinnan skulle kunna gifva anledning till trassel och förvecklingar med utlandet, har jag förut sökt visa. Det har visserligen blifvit tillstyrkt af Vetenskaps-akademien — i förbigående vill jag nämna, att, ehuru då varande akademiens præses, jag dock icke hade någon del i dess yttrande, emedan jag, då det föredrogs, var frånvarande från hufvudstaden — men just af de här upplästa ordalag, i hvilka Vetenskaps-akademien yttrat sig, framgår, att de antagit detta namn, emedan samma enhet skulle finnas i Frankrike under benämningen »tonneau». De hafva dock häruti begått ett misstag, ty »tonneau», hvilken benämning visserligen finnes och har funnits i Frankrike, betyder icke detsamma för handelsvaror som »ton», utan det betyder en »register-ton», hvilket begrepp användes vid mätning af fartyg. Sedan nu den engelska registerton äfven antagits af Frankrike, har ju den likhet, man med detta land eftersträfvat, förfallit. I Frankrike har deremot vid jernvägar och kanaler, både i tal och skrifter, brukats en enhet på 1000 kilogram, kallad »tonne». Vi skulle således ej vinna någon likhet med Frankrike, som på något sätt kunde kallas väsentlig, hvaremot den anmärkning, som Vetenskaps-akademien gjort, att skilnaden icke är så stor, att något afseende derpå behöfver fästas i de fall, der endast en mindre noggrannhet är af nöden, visar, att, då en större noggrannhet är af nöden, blir skilnaden verkligen väsentlig. Hvad skulle man väl då vinna med antagandet af denna benämning? Jag kan således, för min del, icke annat än på det bestämdaste fasthålla vid mitt förslag, att vi måtte borttaga denna benämning.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

Medan jag har ordet, vill jag, i afseende på mil-måttet, anmärka, att det icke torde vara oväsentligt att vi, uti detta hänseende, få likhet med våra närmaste grannar, och då vi antaga metermåttet, böra vi väl också låta det gälla för vägar. Hvad sjelfva ändringen beträffar, så tror jag att, då ny-milen blir mindre, det icke torde möta något motstånd att få skjutslegan beräknad efter ny-mil, utan det torde snarare blifva ganska välkommet för andra än de resande sjelfva, hvilka derigenom få betala något mera, men också vid dylika förändringar äro vane.

Beträffande tiden för det nya systemets tillämpning, synes mig en kortare tid vara bättre än en längre, ty, om vi skulle bestämma 10 år, så går man och funderar minst i 5 år, innan man griper sig an med saken, och under dessa 5 år kommer förändringen att synas allt svårare och svårare. Vill man saken, är det bäst att genast taga i hop dermed, och tillstyrker jag derföre Utskottets förslag i denna del.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten, och dels af Herr *Wærn*, att densamma skulle antagas med uteslutande från sista meningen af orden: »med dess underafdelningar och mångfalder»; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja, jemte åtskilliga nej, och sedermera proposition på densam-

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

mas antagande med uteslutande af ofvan berörda ord, då svaren utföllo med många nej, jemte åtskilliga ja; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till punkten förnyats, samt med många ja jemte åtskilliga nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Den vidare föredragningen af utlåtandet blef härefter uppskjuten till eftermiddagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Onsdagen den 3 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades 5 protokollsutdrag för sammanträdet å f. m. samt protokollet för den 24 sistlidne April e. m.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets utlåtande N:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående antagande af det metriska mått- och vigtsystemet.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

Förra delen.

2:dra punkten.

Herr Rydqvist: Då jag hade ordet under förmiddagens öfverläggning i denna fråga, yttrade jag den åsigt, att i denna punkt dels den rad, som lyder: 10,000 meter kallas en ny mil, dels ock sista orden i momentet: 1,000 kilogram kallas en ton, borde uteslutas. Hvad den senare frågan, eller att 1,000 kilogram skola benämnas en ton, beträffar, så hafva åtskillige talare delat samma åsigt som jag, och ingen har försvarat Utskottets förslag i denna del, hvarför jag anser något vidare i det hänseendet icke behöfva anföras. Hvad åter angår frågan att i paragrafen inrymma, att 10,000 meter skulle kallas en ny mil, så hafva två af förmiddagens talare motsatt sig uteslutandet af dessa ord, men, så vidt jag kunnat fatta, har endast en af dem, Herr Wærn, yttrat, att det vore en fördel att antaga denna benämning, emedan Norge redan gjort det. Jag får upprigtigt bekänna, att, om så är förhållandet, hvilket jag icke vill betvifla, så kan det dock icke det ringaste inverka på oss. Om Norge behagar kalla 10,000 meter för en ny mil, vet jag icke, att Sverige dermed har mycket att skaffa eller deraf kan hafva vare sig olägenhet eller fördel, så att den omständigheten tycker jag icke kan inverka på frågan. Deremot ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att en ganska stor förvillelse kan uppstå, om man godkänner det, som här är föreslaget, och en författning utkommer, som säger att 10,000 meter skall kallas en ny mil; ty den som, liksom jag i lång tid befattat sig med statistik, vet allt för väl, att en så beskaffad beräkning, der något nytt skall jemföras med ett gammalt, ofta föranleder dertill, att man förblandar dem. Man får derigenom sannolikt statistiska uppgifter, der begreppen äro förvexlade,

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

men man tager dem ändock på god tro och anför dem såsom faktiska uppgifter. Att detta kommer att inträffa, om den i fråga varande benämningen antoges, anser jag man kan befara, så att man kommer att föreställa sig, att den nya milen är den samma som den gamla. Jag förstår icke, hvarför man skall gifva anledning till sådant, genom att behålla denna enda svenska benämning. Men vill man nödvändigt hafva in den i systemet, så föreställer jag mig, att man borde säga, att 10,000 meter kallas en ny mil, men sedan inom parentes tillägga, att denna är 2,300 fot kortare än den gamla milen. Då visste åtminstone hvar och en förhållandet dem emellan, men för min del vet jag icke, hvartill detta skulle tjena. Det franska metersystemet är nemligen så fullständigt och rigtigt uppgjordt, att man bör helt enkelt följa det från början till slut, och hvarken taga något derifrån eller göra tillägg dertill. På dessa skäl anhåller jag om bifall till 2:dra punkten med uteslutande af orden »10,000 meter kallas en ny mil» och »1,000 kilogram kallas en ton».

Herr Wallenberg: Om man vill göra anmärkningar i småsaker, så skulle man kanske kunna göra t. ex. den, att det i stället för »10,000 meter kallas en ny mil» kunde stå: *Tio kilometer kallas en ny mil*, men jag tror icke, att det är skäl att inlåta sig på redaktionsbestyr. Tio tusen meter är en qvantitet, som är mycket användbar och så nära stämmer öfverens med det begrepp vi hafva om en svensk mil. I allmänna föreställningssättet blir skilnaden dem emellan så obetydlig, att den kommer att falla bort, och snart talar man icke om mera än en slags *mil*, så att det följaktligen ingenting gör, att vidtaga en sådan förändring. Att utesluta den benämningen, dertill ser jag icke någon anledning. Det är icke något så märkvärdigt med den nu varande milen, att den bör konserveras under alla förhållanden och i all framtid, Det är hvad man om den saken kan hafva att säga.

Vidare ber jag att få åberopa hvad som på förmiddagen härom anförts, och anhåller om proposition på bifall till 2:dra punkten, med uteslutande af sista raden »1000 kilogram kallas en ton».

Herr von Geijer: Under förmiddagens debatt blef 1:sta punkten i Lag-Utskottets förevarande betänkande antagen oförändrad, oaktadt vid redaktionen gjordes anmärkningar, hvilkas rigtighet alla erkände. Punkten antogs, sedan Herr Civilministern fäst uppmärksamheten deruppå att, om ock vissa bestämmelser blefve af Riksdagen antagna till införande i författningen, så innebure detta icke, att regeringen vore förhindrad vidtaga lämpliga redaktionsförändringar, eller göra sådana tillägg, som möjligen underlättade folkets inlärande af det nya systemet. En dylik redaktionsförändring torde möjligen kunna sträcka sig derhän, att under de utländska benämningarne, när så ske kan, inläggas svenska ord. Jag intresserar mig derför, på de skäl, som här blifvit anförda, och särskildt sedan Herr von Möller upplyst, att i den för Tyskland gällande författningen i ämnet, tyska benämningar verkligen blifvit, inom parentes, satta jemte de latinska och grekiska. Jag vet dock icke, om lämpliga svenska ord kunna utfinnas för utmärkande af metersystemets benämningar. Att svårigheter dervid möta, är gifvet, och

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

Vetenskapsakademien har i sitt utlåtande särskildt omförmält, hurusom det visat sig fruktlöst att inlägga germaniska ord under de latinska och grekiska, emedan de förra alltid undanträngas af de ursprungliga. Men saken kan väl ändock tåla att tänka på? Någon skrifvelse derom till regeringen lärer emellertid svårligen kunna ifrågakomma, sedan första punkten redan är antagen. Med hänsyn härtill, har jag, för min del, icke något emot att bifalla den nu föredragna punkten, dock att, på sätt flere talare yrkat, sista raden »1,000 kilogrammer kallas en ton» utgår.

Herr Rydqvist: Jag har begärt ordet med anledning af det yttrande Herr Wallenberg nyss afgaf, deri han fästade uppmärksamheten på, att man särskildt i författningen bör upptaga 10,000 meter. Om han nödvändigt vill det, så har jag intet deremot, om man blott skrifver att 10 kilometer är lika med 10,000 meter, men jag ber att få erinra, att i alla länder, åtminstone alla latinska, der metersystemet blifvit antaget, såsom Frankrike, Belgien och Italien, begagnas aldrig annan benämning för mått, der det går så långt som till kilometer, än kilometer. Längden af kanaler, jernvägar och så vidare beräknas i så och så många kilometer. Då så är förhållandet, vet jag icke, hvarför Sverige skulle behöfva begagna annan benämning och bråka med att 10,000 meter är lika med en ny mil, om det kan leda till förvecklingar i afseende på den gamla och nya milen. Jag kan icke finna anledningen, hvarför man skall särskildt utpeka, att 10,000 meter motsvara en mil, förr än någon upplyser mig om de fördelar för folket i allallmänhet, som deraf skulle uppstå, då jag deremot påpekat de förvecklingar, hvartill detta stadgande skulle föranleda, såsom det nu är föreslaget. Jag fortsätter sålunda mitt förut gjorda påstående.

Herr Wallenberg: Jag anser mig skyldig att till besvarande upptaga hvad Herr von Geijer nu yttrat, och som af en annan talare på hallandsbänken under förmiddagens öfverläggning berördes, nemligen angelägenheten af att hafva lättfattliga och med svenska förhållanden förenliga namn på dessa nya värden. Det är en tanke, som jag hyste för flera år sedan, och i det första förslag i detta ämne, som väcktes af mig år 1853 på detta rum, föreslog jag, att under de gamla svenska namnen skulle insättas de nya värdena, och att det skulle föreskrifvas, att hvar och en, som begagnade de gamla värdena, skulle tillägga ordet »gammal» under loppet af 10 år, men detta förslag har sedan dess blifvit abandonneradt, likasom ock de försök, som i samma rigtning gjorts i Holland, blifvit öfvergifna. I Tyskland begagnar man benämningen Pfund, derför att det fans allt sedan tyska tullföreningen ingicks, och derför att ett sådant Pfund är noggrant 500 gramm.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på förhållandet i Norge i detta hänseende, der icke så mycket blifvit skrifvet i ämnet, som här i Sverige. En komité nedsattes derstädes, som uttalade den principen att, om man ville hafva alla fördelarne af detta system, så skulle man taga det med alla sina konseqvenser, äfvensom med alla dess benämningar, och det är väl det rätta, ty man vinner icke alla fördelarne

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

af systemet, om benämningarne skola bortkastas. Man måste betänka, att uppgifter från främmande länder icke förstås, om namnen ändras, hvaremot, om de bibehållas oförändrade, man förstår dem mera allmänt. Det kan icke vara fråga om att besluta särskilda namn för de metriska måtten och vigterna till begagnande i vårt land, och om så vore, skulle det möta den största svårighet att komma öfverens om dessa benämningar, derföre att de bero på tycke och smak, och der gäller inga skäl eller motskäl. Då man står inför det faktum, att mer än två hundra millioner menniskor redan begagna detta system, är verkligen icke värdt att vara för mycket ensidig och blott tänka på öfvergångens svårigheter, utan taga saken så, att man, när öfvergången är gjord, må hafva tillvunnit sig alla fördelarne af reformen.

Hvad nu beträffar Herr Rydqvists yttrande om den nya milen och hans begäran att få veta fördelen af att antaga denna benämning, så vill jag säga att, om vi icke redan hade benämningen *mil*, som är en känd qvantitet, och om det icke, med de långa distanser, som finnas här i Sverige, vore svårt att sätta ned måttet, hvarmed dessa distanser uppmätas, skulle jag vara med om uteslutande af i fråga varande bebenämning, men såsom det nu är, finner jag den mycket lämplig; och, om den ärade talaren vill veta hvad fördel derigenom vinnes, så föreställer jag mig att, då den nya milen är kortare än den gamla, det blir en fördel för de skjutsande, om den gamla taxan bibehålles.

Herr Beijer: Jag vill endast nämna, att jag anser mig böra förena mig med dem, som yrkat, att sista raden i 2:dra punkten måtte utgå.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o) af Herr *Rydqvist*, att punkten måtte antagas med de förändringar, att dels från första momentet uteslötes orden: »10,000 meter kallas en ny mil», och dels från fjerde momentet borttoges meningen: »1,000 kilogram kallas en ton»; samt 2:o) af Herr *Wallenberg*, att punkten skulle bifallas endast med uteslutande af sistberörda mening. Enär således stridiga yrkanden framstälts endast i afseende å ofvan nämnda delar af punkten, ansåge Herr Grefven och Talmannen lämpligast, att den del af punkten, hvarom någon skiljaktighet ej yppats, först gjordes till föremål för Kammarens beslut, och att de omtvistade delarne af punkten sedermera hvar för sig till afgörande företoges.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten med undantag af de omtvistade delarne deraf; och blef denna proposition med ja besvarad.

Efter förmälan, att i afseende å den i 1:sta mom. förekommande bestämmelsen: »10,000 meter kallas en ny mil», hade yrkats dels bifall och dels afslag, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till bestämmelsen, och då dervid svarades många ja, jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Proposition på bifall till det i 4:de mom. intagna stadgandet: »1,000 kilogram kallas en ton», blef sedermera framstäld, men med

nej besvarad; hvarefter proposition på afslag å samma stadgande gjordes och besvarades med ja.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

3:dje—7:de punkterna.

Biföllos.

Senare delen.

mom. a.

Bifölls.

mom. b.

Herr Ribbing, Sigurd: Att den nu ifrågavarande förändringen är i sitt slag den största, som hos oss försiggått eller blifvit föreslagen och antagen, detta mitt omdöme grundar jag på två omständigheter. Den ena är den redan mycket vidrörda, att för alla mått, mål och vigter utländska namn skola begagnas. Så fort man benämner något föremål med ett namn ur sitt modersmål eller ett språk, som man förstår, då är ordet en lättnad för minnet af den benämnda saken; men då man åter begagnar ett utländskt ord, tjenar det att ytterligare försvåra arbetet för minnet, ty man skall då komma ihåg för det första det främmande ordet och för det andra hvad ordet betyder eller saken, hvarjemte bruket af dylika främmande ord lätt medför oreda, alldenstund minnet instinktmessigt söker analogier, efter snarlika ljud, ur modersmålet, för att vid det främmande ordet fästa en betydelse, hvarvid ljudlikheten lätt kan vilseleda. Detta är den första anmärkningen och berör ett förhållande, som i väsentlig grad skall försvåra begagnandet af det nya metersystemet.

Den andra ännu vigtigare omständigheten är, att hittills skedda förändringar hafva, så vidt jag känner, varit sådana, att det nya antingen helt och hållet eller i det närmaste utgjort en produkt eller en qvot af det förut begagnade. Om man t. ex. i hastigheten skulle tänka efter, hvad en riksdaler är, när räkningen dermed började, var det lätt funnet: den var 6 daler; likaledes: hvad 25 öre gälla, visste man, att det är 12 skilling, sväfvande på en half skilling; och på samma sätt i öfriga fall. Hvarje sådan möjlighet, att genom en enkel och lätt aritmetisk operation reducera det nya till det gamla gör det nyas användande lätt. Här deremot saknas en sådan lätthet till den grad att det, såsom de Kongl. Maj:ts proposition bifogade tabeller utvisa, erfordras ända till sex decimaler för att göra en reduktion. Herr Wallenberg har sagt, att denna förändring ändock är mindre än den, då vi gingo öfver från 12-tal till 10-tal eller från vanliga bråk till decimalbråk, sålunda till ett nytt räknesätt. Jag medgifver att så är förhållandet, eller att den nämnda förändringen kunde anses större, nemligen för personer, som sitta i en bank eller på ett kontor eller i ett räkenskapsverk och hvilka hafva penna i hand och papper framför sig, samt vanligen väl icke heller sakna reduktionstabeller. Men der-

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

emot bestrider jag helt och hållet rigtigheten af hans påstående, så snart frågan är om den stora pluraliteten och den oftast förekommande handeln: nyss nämnda hjelpmedel har man icke att tillgå på torget eller i bodarne, deri ligger skilnaden, och då blir metersystemet betydligt svårare att använda än någonsin öfvergången var från vanlig till decimalbråkräkning, just af ofvan anförda skäl: att mått icke genom en enkel aritmetisk operation låter jemföra sig med de förut begagnade. Det beror vid sådan handel och mätning på att hastigt kunna bedöma storleken, rymden, tyngden eller värdet af en vara, och huru går man till väga, då man skall göra detta? Må hvar och en gifva akt på hvad han sjelf vid dylika tillfällen gör. Jag kan allt för väl veta, huru mycket en thaler gäller i svenskt mynt. Men detta oaktadt, om jag t. ex. frågar: »hvad kostar detta planschverk?» och det svaras: »57 thaler», så tänker jag efter, huru mycket gör 57 thaler i kronor, — detta är den första operationen — och derefter, huru mycket i kronor kostar i Sverige ett planchverk af ungefär samma qvalitet och storlek — det är den andra operationen. Först derefter kan jag för mig sjelf besvara frågan, om det förstnämnda är dyrt eller att få för godt pris. För att få ett exakt omdöme om dyrheten, eller om utsträckningen o. s. v. af en sak, måste jag nemligen jemföra den med en annan sak, hvilken jag känner i anseende till dyrhet eller storlek, och denna jemförelse skall ske förmedelst ett mått eller ett qvantum, som jag såsom mätare är vand vid, d. v. s. till hvilket jag ofta och i många fall hänfört ting och med hvarandra jemfört dem i anseende till värde, utsträckning o. s. v. I det sagda är angifven svårigheten med det nya, nemligen att göra en sådan jemförelse eller att kunna reducera det nya till det gamla. Det är detta, som gör, att det behöfves stor öfning och vana för att kunna i daglig handel och vandel, och icke blott vid skriftlig räkning, begagna det nya systemet. Det är äfven skälet, hvarför jag för min del och flere af Utskottets ledamöter med mig yrkat ett något längre uppskof, innan metersystemet blifver det enda lagliga, en något längre mellantid, än den Kongl. Maj:t föreslagit, för att nemligen öfva sig i jemförelse mellan det gamla och det nya och för att, först sålunda, så småningom kunna vänja sig vid att föreställa sig och bedöma värden och qvanta efter det sistnämnda.

Hvad beträffar de anmärkningar mot den af mig föreslagna längre öfvergångstiden, hvilka först blifvit framstälda af Herr Wallenberg och efter honom af flere andra talare upprepade, ber jag först få erinra derom, att intet yrkande blifvit gjordt om uppskof i tiden, *från* hvilken en användning af systemet skulle börja, utan endast uppskof med den tidpunkt, *efter* hvilken det gamla icke alls *lagligen* skulle få användas. Detta bör vara uppenbart för hvar och en, som behagar se på innehållet i momenten c), e), f), g) och h) i öfvergångsstadgandet och samma moment uti reservationen. Hvad terminus a quo beträffar, så är den densamma uti båda förslagen. Dermed förfaller genast den anmärkning, som af Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet framstäldes, nemligen att ett skäl att icke medgifva uppskof vore, att vi borde blifva lika med Norge. Detta blifva vi ju, äfven om man bifaller det uppskof, som reservanterne begärt, ty terminus a quo in-

träder lika tidigt i båda fallen; ja, skulle norrmännen tidigare än vi börja med att *ensamt* begagna metersystemet, blefve sådant för oss, vid vår samfärdsel med dem, ett ytterligare tillfälle till den öfning, hvarom jag nyss talat.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

Vidare ber jag få fästa mig vid Herr Wallenbergs yttrande, att något uppskof icke hjelper, ty vi må hafva lärt oss betydelsen af systemet huru väl som helst, komma vi ändock icke att begagna det förr än vi blifva tvungna dertill och vänja oss alltså ej dervid. Detta argument, i hvilket flere talare efter honom, och bland dem den högtärade Chefen för Civil-departementet, instämt, kan endast bero derpå, att de ärade talarne alldeles glömt eller förbisett, hvad som är stadgadt i Kongl. Maj:ts nådiga öfvergångsstadga och ordagrant upptaget i min reservation, nemligen i momenten e), f), g) och h), der det föreskrifves, att i samfärdseln med kronan och det allmänna skall det nya systemet tidigt börja användas och i en del af denna samfärdsel skall det ovilkorligen begagnas samtidigt med att det gamla sättes inom parentes eller bredvid. Deri ser jag en ovilkorlig anledning till *öfning*, ty hvar och en, som kommer i samfärdsel med kronan eller det allmänna, måste sålunda göra sig reda för, hvad det nya betyder. Företrädesvis gäller detta om hvad som står i stadgandet under litt. g), der det heter: »från början af år 1881 eller tidigare, om så lämpligen ske kan, skall det nya mått- och vigtsystemet uteslutande användas vid tull- och postverken samt vid jernvägstrafiken i riket». I dessa fall måste en öfning förekomma, ty det lärer icke hända, att de många, som begagna sig af posten eller jernvägstrafiken, af pur lättja underlåta att sätta sig in i det nya eller att de vilja riskera att blifva uppskörtade hellre än att räkna efter. Detta argument beror således på ett misstag, ty här är icke fråga om ett uppskof endast för att lära sig utantill det nya systemet, utan genom de anförda stadgandena är verkligen en öfning i detsammas tillämpning föreskrifven och en vana gifven.

Herr Wallenberg yttrade vidare, att en längre öfvergångstid kunde vara skälig, om fråga vore om att öfvergå från ett i vanan och medvetandet väl inrotadt system till ett nytt, men att så icke vore förhållandet här, emedan det nu gällande systemet icke vore mer än tjugu år gammalt och sålunda icke inrotadt. Ja, detta argument må gälla för dem, som drifva affärer i stort, men för oss småfolk gäller det deremot alls icke, ty den öfvergång, som inträder för den lilla handeln, om metersystemet antages, är icke en öfvergång från ref och stänger och nya kannor och qvadratfot och mera sådant, utan den är i sjelfva verket till det *ena* jemförelse-momentet, det, *från* hvilket vi vid jemförelsen utgå, samma öfvergång, i hvilken vi för närvarande befinna och ännu alltjemt öfva oss, nemligen från de *före* år 1855 gällande mått, mål och vigter. Dermed öfva vi oss ännu i dag i den dagliga handeln och vandeln i förhållande till *nu* stadgade mått: ref, stänger etc., och samma öfning kommer att fortsättas, om det nya metersystemet införes, hvad detta angår; och om så är, måste det väl erkännas, att öfvergången sker från något mycket inrotadt och bekant till något obekant. Jag vill hemta ett exempel härpå från Utskottets eget förslag, nemligen der fråga är om landtmäteriförrättningar. Utskottet

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

föreslår der, att uti ego- och delningsbeskrifningar skola jordområdenas innehåll uttryckas icke blott i det nya ytmåttet, utan äfven i tunnland och kappland — d. v. s. i det, som vi äro *vanda* vid och som fanns före det nu gällande. Skälet härtill är, att i verkligheten mäta vi än i dag, åtminstone i föreställningen, i tunnland och kappland och icke i ref och stänger, och på samma sätt förhåller det sig i öfriga afseenden vid handel och vandel småfolk emellan.

Det förefaller mig underligt och, för att tala helt upprigtigt, det ser litet misstänkt ut med hela det så mycket beprisade värdet af det nya systemet, att man så envist motsätter sig en förlängning af den tid, under hvilken det gamla systemet *lagligen* kan begagnas, men det nyas användande ensamt, eller bredvid det gamla, är anbefaldt vid offentliga transaktioner. Skälet, hvarföre vi skola öfvergå till metersystemet, är ju den stora fördel och lycka, bruket af detsamma skall medföra. Nå väl, om så verkligen förhåller sig, tror man då att det skall vara nödvändigt, att med tvång förmå folk att vara lyckliga; eller hvarföre är man så rädd att låta åtskilliga personer, som sjelfva erkänna sig vara något trögtänkta, få någon tid på sig innan de besluta sig att ovilkorligt träda i åtnjutande af den stora lyckan? Sant är, att i slutet af 1700-talet den regeringsmaxim gjorde sig gällande, att man borde tvinga folk att vara frie; såsom enda lagliga sätt att lefva, ålägga dem att vara lyckliga; men detta är nu en i politiken längesedan öfvervunnen ståndpunkt. — Hvad som begäres, är ju endast att något längre tid medgifves, under hvilken man må kunna lagligen förfara deruti, att man jemte det nya systemet använder det gamla, och att i det syftet ändring i enlighet med den af mig afgifna reservationen göres i punkten b) beträffande justering af mått och mål, i punkten e) angående nyttjanderätt af det justerade, och slutligen i punkten i) såsom en konklusion af det hela. Hvad som föreslås att stadgas i punkterna c), d) och f) blir en följd af förändringen i punkterna b) och e), mot Kongl. Maj:ts proposition.

Jag anhåller derför om bifall till den förändring i afseende på årtal, som min reservation i punkten b) angifver, nemligen att i stället för 1883 sättes 1889.

Herr Rydqvist: Det lärer icke af någon, ej en gång af de mest ifrige förfäktarne af metersystemet, hvilka föreställa sig, att detta systems införande skall tillskynda Sverige stora fördelar, kunna bestridas, att detta system icke i något hänseende har någon likhet med det mått- och vigtsystem, som hittills varit gällande i Sverige. Det på metern grundade är ett för oss fullkomligt nytt system, som icke har med det nuvarande den aldra ringaste beröringspunkt. Icke heller lärer det kunna bestridas, att antalet af de svenskar och svenskor, hvilka känna till detta system och skulle kunna reda sig med detsamma, om det nu när som helst blefve genom en författning infördt, är ytterst ringa. Troligen finnas icke ett tusen personer af Sveriges hela folkmängd, som hafva någorlunda begrepp om metersystemet och kunna sätta sig in i detsamma och jemföra det med det gamla. Under sådana förhållanden och då detta systems införande på det närmaste rörer hvarje svensk man och qvinna, får jag förklara, att, då man står

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

i begrepp att antaga detsamma, bör man väl förut ställa så till, att detta i hela folkets lif så djupt ingripande system också blir för folket bekant. Hittills har intet blifvit gjordt i det hänseendet, och jag klandrar derför ingen, emedan endast för två år sedan var det få, som ens drömde om, att metersystemet under närvarande tidsperiod skulle blifva antaget i vårt land. Svenska folket är alltså för närvarande fullkomligt okunnigt om detta system.

Huru har man då förfarit i vårt grannland Norge, som dock hade ett stort företräde framför oss deruti, att det hade åtminstone ett vigtsystem, som var nära likt det franska? Jag har derom sjelf ingen erfarenhet, men af en fullt tillförlitlig person, sjelf norrman, har jag hört att under flera års tid både i folkskolorna och i elementarskolorna undervisning meddelats i metersystemet, och att likaledes i många år jemförelser mellan det nya och det hittills gällande norska systemet varit införda i almanachorna. Norrmännen hafva sålunda länge sökt bibringa sin ungdom bekantskap med det nya systemet. Vi hafva deremot gjort intet, hvarken i det ena eller andra afseendet. Under sådana förhållanden och då hela detta system så djupt ingriper i hvarje menniskas dagliga görande och låtande, hemställer jag till en hvar, huruvida det icke är nödvändigt att ställa så, att, innan systemet sättes i verket, folket må blifva upplyst om förhållandena dermed, så att, om t. ex. ett fruntimmer kommer in i en bod och ber att få köpa 10 alnar eller 10 fot af ett stycke tyg, hon må veta, huru mycket detta är i meter, när köpmannen säger, att det kostar så och så mycket per meter, och följaktligen kunna bedöma, om hon blir bedragen eller ej. Eller om hon vill köpa fem skålpund kaffe eller socker och köpmannen beräknar denna vara i kilogram, bör hon kunna bedöma, hvad hon skall betala derför. Det måtte väl vara billigt, att, då man tvingar folket att antaga ett mått- och vigtsystem, som icke har ringaste likhet med det hittills gällande, af alla förstådda och lätt begripliga, man äfven skaffar tillfälle, åtminstone för kommande generationer, att blifva förtrogna med det nya systemet, på det de icke ständigt och jemt i handel må blifva bedragna. Jag kan derför för min del icke annat än påyrka, att den längre öfvergångstid, som af Herr Ribbing och andra med honom blifvit begärd uti hans reservation, måtte varda af denna Kammare medgifven, och ber få fästa uppmärksamheten derå, att, om en längre tid än den nu föreslagna icke medgifves, så skall, enligt min öfvertygelse, en reaktion utbryta här i landet så beskaffad, att regeringen kanske derpå måste fästa afseende, och detta äfven under förutsättning dels att Vetenskapsakademien år efter år inför uti almanachorna så vidt möjligt lättfattliga tabeller och jemförelser mellan det gamla och det nya systemet, hvarom jag tagit mig friheten hos nämnda akademi göra framställning, dels ock att från Ecklesiastik-departementet utgår befallning till folkskolor och elementarläroverk att från nästkommande års början lemna särskild undervisning i dessa förhållanden. Innan den tiden inträffar, då, enligt Utskottets förslag, systemet skall träda i full verkställighet, skall det, enligt min öfvertygelse, komma att väckas motioner i parti om ett ytterligare, ännu längre uppskof med systemets sättande i verket, än det reservanterne nu föreslagit. Man må icke leka med en fråga af

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

den beskaffenhet som denna, hvilken rörer flera millioners dagliga görande och låtande, och som skall hafva till ovilkorlig följd, att största delen af dessa millioner, som icke förstå att skilja mellan det gamla och det nya, skola blifva mer och mindre grundligt narrade eller bedragna vid alla tillfällen, då de kunna blifva det. Jag fäster uppmärksamheten härå, på det att de, som så ifrigt förfäkta sjelfva systemet, må undvika att gifva anledning till en sådan reaktion, och jag tror, att det för sakens egen framgång är fördelaktigare att medgifva ytterligare fem eller sex års anstånd, än att nu bifalla Utskottets förslag. Jag påyrkar derföre bifall till Herr Ribbings reservation.

Herr Wallenberg: Jag ber att få betyga den ärade talaren på norrlandsbänken min erkänsla, derför att han benäget medgifvit att år 1855, då vi lemnade så många olika system och från alla de indelningar, som bokstafligen vuxit fast i folkets vanor, öfvergingo till decimalsystemet, en större förändring blef beslutad, än den som är i fråga nu, då vi redan lärt oss decimalindelningen och veta att vi hafva en jemförelsepunkt vid hvar tionde siffra. Det är en stor skillnad mellan dessa båda förändringar. Det var ett storverk af vårt brödraland att på en gång ingå på decimalindelningen och nya enheter, ty derigenom skulle naturligtvis uppstå större svårigheter, än som nu för oss kunna ifrågakomma. Då den högt ärade talaren medgifvit detta, måste han äfven medgifva, att 1855 års författning bestämde, att det skulle vara slut med det gamla år 1863; och då det icke deraf blef några oroligheter eller ens begärdes något uppskof, synes deraf att dessa bestämmelser äro så försigtiga och moderata som de kunna vara. En talare, jag hade så när sagt en aktad gengångare från en förfluten tid, påminte om något som inträffade på Carl XIV Johans tid. Konungen yttrade en gång en önskan att få in metersystemet här i landet; han var ett barn af Frankrike, men någon hviskade honom i örat att genom en sådan åtgärd skulle uppstå en *revolution*. Nu hotas vi, om icke just med en revolution, dock dermed att det skulle uppstå, enligt talarens utsago, en *reaktion*. Om det skall blifva en så skarp reaktion, att vi skulle gå tillbaka till förhållandena före år 1855, och ånyo införa tjog- och tolftals-räkningen, vet jag icke, men det vet jag, att erfarenheten lärt oss, hvad ock ligger för allas ögon, att förr än genom lag bestämdes, att de beslutade förändringarne skulle komma i tillämpning, förr lärde sig den stora allmänheten dem *icke*. Det är icke lönt att tala om, att det svenska folket i sin helhet eller särskildt »svenskar och svenskor» skulle hafva svårt att lära sig dem, ty det svenska folket är ganska läraktigt och kan lära sig hvad det vill, men om man säger till dem: lär er detta system, ty ni blifva tvungna tillämpa det år 1889, då svara de: hvarför skola vi lära oss det, vi veta ju icke ens om vi lefva år 1889, då det först får sin fulla tillämpning. För öfrigt ber jag få fästa uppmärksamheten på innehållet af det nu föredragna momentet, som lyder: »från början af år 1883 må inga andra mått och vigter justeras än de, som äro inrättade efter den blifvande nya stadgan om mått och vigt». Hvem vill taga på sig att säga, det denna tidpunkt är för den ifrågavarande åtgärden för nära liggande, och, om mot all rimlighet och förmodan det skulle befinnas, att det kommer

att gå mycket svårt att lära sig det nya systemet, hvad hindrar 1882 års riksdag att gå in till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse och begära anståndets förlängande till till år 1885. År 1882 är man mycket närmare händelserna och kan följaktligen bättre bedöma dem; men icke är det skäl att nu i första förskräckelsen utsätta en aflägsen siffra, hvarigenom man endast skulle förlänga svårigheterna. Vid alla reformer är öfvergångstiden det värsta, och att öfver höfvan förlänga denna öfvergångstid, vore helt och hållet mot svenska folkets intresse.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

Min ärade motståndare på andra sidan talade om nödvändigheten att undervisa. Ja! dertill blir ju godt tillfälle. Det heter ju i punkten e »från början af år 1879 och intill början af år 1883 må hvar och en enskild kunna i handel och rörelse använda efter eget godtfinnande, de hittills gällande eller de nya måtten och vigterna, dock så att, då antingen aflemnare eller mottagare af varor sådant fordrar, nu gällande mått och vigter skola begagnas». Således kan under åren 1876, 1877 och 1878 hvar och en inhemta den undervisning han behöfver, och jag hyser den förhoppning. att, genom Vetenskapsakademiens försorg, korta, klara och tydliga underrättelser genom almanackor och på andra sätt skola spridas i landet, intilldess man inträdt i det stadium, der man har optionsrätt att begagna det gamla eller det nya. Det hinna vi mycket väl med före år 1889, och jag är säker på att vi skola blifva så trötta vid att hafva dubbla system, att vi med glädje skola helsa år 1883, då vi blifva dubbelheten qvitt.

Jag anhåller vördsamt om bifall till den föredragna punkten.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det var mycket intressant att få höra den förste talarens framställning, emedan man kunde fullkomligt följa hans argumenter och bedöma deras vigt, men för min del tror jag, att den andra åsigten, eller den som icke vill någon förlängning, är den rätta, ty den hufvudsakliga lärdomen kommer dock alltid an på applikationen, och det som icke kan ske på sex år, har svårt att ske på femton år. Talaren framhöll ganska rigtigt, att man icke blott hade att lära sig de utländska orden, utan äfven den svåra reduktionen, som han uppgaf skulle gå ända till sex decimaler. Jag ber härvid få nämna, att så många decimaler endast finnes för ton, hvilken vi bortkastat, och för skålpund; men då vi veta att 10 ℔ motsvara 4 $^1/_4$ kilogram, så synes det icke hafva sig så svårt med decimalerna i detta fall. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att detta icke har något användande för småhandeln, utan de som bedrifva sådan, gå mera vigt och praktiskt till väga; de sätta sig icke och räkna med 4, 5 eller 6 decimaler, utan betrakta den enhet, som är i fråga, och afgöra med sig sjelfva hvad pris de vilja derför gifva. Det är ock ganska rätt, ty om de blott hafva fullt klart för sig, hvad en meter, en liter, eller en kilogram är, så är saken ganska enkel. Det kommer således endast an på att rätt studera enheterna, och sedan gifver sig priset mycket lätt, utan sådana stora svårigheter, som man föreställt sig. Det finnes två sätt att tillvägagå för den, som kommer i bryderi för det nya systemet; det ena är att så fort som möjligt studera detsamma, och det är det säkraste; det andra åter är att tillämpa punkten e uti föreliggande öfvergångsförfattning, hvari det heter: »dock så

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

att, då antingen aflemnare eller mottagare af varor sådant fordrar, nu gällande mått och vigter skola begagnas». Så länge någon för sin bristande kännedom af systemet fordrar tillämpning af denna punkt, kan han således på detta sätt komma ur sitt bryderi, men lär sig då heller aldrig systemet. Jag tror således icke, att man skulle få någon verklig nytta af en förlängd anståndstid. Dessutom böra vi komma ihåg, att, om det är svårt att lära sig ett nytt system, är det dock förenadt med mycket större svårighet, att ett helt folk lefver under två alldeles heterogena system; och detta böra vi söka komma ifrån. Då vi äro tvungna dertill, bör det icke vara så svårt att lära oss detta system, der det dock blott egentligen är fråga om de fyra enheterna för längmått, ytmått, rymdmått och vigtmått; enär vi, genom det redan gjorda antagandet af decimalsystemet, hafva den stora fördel, att, så snart vi rigtigt känna någon af dessa mått, kunna vi alla multipler eller underafdelningar deraf, ty dessa stå i precis samma förhållanden till de af oss brukade måtten, som enheterna.

Då jag således icke kan se annat än att det blir till ren nytta för nationen, att så fort som möjligt tvingas att sätta sig in i detta system, får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till momentet, och dels detsammas antagande med utbyte af årtalet 1883 emot årtalet 1889; framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet, och då dervid svarades många ja, jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller mom *b* i senare delen af Lag-Utskottets utlåtande N:o 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles momentet med utbyte af årtalet 1883 mot årtalet 1889.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66.

Nej — 14.

mom. c—i.

Biföllos.

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

Härefter anmälde sig och yttrade:

Herr von Möller: På förmiddagen framhöll jag önskvärdheten deraf, att, vid tillämpningen af denna lag, äfven svenska benämningar blefve, vid sidan af de utländska, använda, och åberopade, såsom stöd för lämpligheten af en sådan åtgärd, den nu för hela Tyskland gällande lagen af den 17 Augusti 1868, hvari bestämmelser i sådant syfte blifvit upptagna. Jag förklarade väl, att ett bestämdt yrkande i detta hänseende skulle af mig framställas, endast om min åsigt vunne något understöd inom Kammaren; men då nu några talare hafva instämt med mig, får jag anhålla, »att Riksdagen, vid anmälan af detta beslut, må anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej i en blifvande lag, angående antagande af det metriska mått- och vigtsystemet, skulle för de särskilda måtten och vigterna kunna, jemte de från främmande språk lånade, införas äfven svenska benämningar».

Herr Rydqvist: Som det af Herr von Möller nu väckta förslag, efter mitt förmenande, icke kan betraktas annat än såsom en motion, anhåller jag, att samma förslag måtte få hvila på bordet; hvarjemte jag önskar nedlägga och få i dagens protokoll intagen min reservation mot Kammarens beslut i frågan, från och med punkten *b* till och med punkten *i*.

Herr Wallenberg: Jag har icke rätt klart för mig, huruvida meningen är, att vi här, i sittande session, skola fatta beslut om en alldeles ny framställning, men, om så är, ber jag att densamma måtte blifva formulerad och föredragen. Blir den derefter betraktad såsom en ny motion, anser jag densamma lämpa sig för ett tillfälligt Utskott; men får derjemte derå yrka afslag, af det skäl att det, som icke låter öfversätta sig, icke är godt att öfversätta, samt emedan vi dessutom redan förut diskuterat frågan, huruvida vi skulle skaffa oss den stora fördel, som ligger deri, att de olika nationerna kunna sins emellan förstå hvarandra i afseende å mått och vigt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Herr *von Möller* hade framställt ett förslag af följande lydelse: »att Riksdagen, vid anmälan af detta beslut, må anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej i en blifvande lag, angående antagande af det metriska mått- och vigtsystemet, skulle för de särskilda måtten och vigterna kunna, jemte de från främmande språk lånade, införas äfven svenska benämningar»; och hade Herr *Wallenberg* å detta förslag yrkat afslag. Härefter gjordes först proposition på bifall till i fråga varande förslag, hvarvid svarades talrika nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag å detsamma, då svaren utföllo med talrika ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Antagande af det metriska mått- och vigtsystemet. (Forts.)

»Den, som bifaller Herr von Möllers förslag, att Riksdagen, vid anmälan af sitt, i anledning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 36, fattade beslut, må i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej i en blifvande lag, angående antagande af det metriska mått- och vigtsystemet, skulle för de särskilda måtten och vigterna kunna, jemte de från främmande språk lånade, införas äfven svenska benämningar, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren det i fråga varande förslaget.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 22.

Nej — 62.

Ingressen.

Bifölls.

Förslag till författning rörande inteckning i jernväg m. m.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 28 och 29 sistlidne April bordlagda betänkande N:o 34, i anledning af återremiss utaf Utskottets utlåtande N:o 20, angående väckt motion med förslag till författning rörande inteckning i jernväg, kanal eller annan dermed jemförlig anläggning.

Herr von Geijer: Då jag finner, att två af Första Kammarens ledamöter i Lag-Utskottet, båda vetenskapligt bildade jurister, upptagit den föreliggande frågan från den sida, hvaruppå jag, under en föregående öfverläggning i detta ämne, tagit mig friheten fästa uppmärksamheten, skulle jag, om de nu varit här närvarande, velat härför betyga dem min tacksamhet. De gamla långifvarnes ställning har, enligt min tanke, icke blifvit af Utskottet tillräckligt beaktad; och då denna min åsigt nu vunnit understöd af reservanterne, Herrar Grefvar Mörner och Horn, ber jag att i detta fall få förena mig med dem. Jag vet väl, att ingendera af deras reservationer har någon utsigt att gå igenom här i Kammaren, och jag vill derföre icke framställa något yrkande alls. Utan att tillmäta mig någon profetisk förmåga, vågar jag dock förutsäga, att det nu föreliggande förslaget icke skall befinnas så affattadt, att det kan upphöjas till lag; dertill fordras nemligen en mycket mera omfattande och grundlig pröfning af saken i fråga, än ett Lag-Utskott kan åstadkomma.

Herr Fröman: Om någon hyst tvifvel derom, att det vore en synnerligt svår uppgift att skrifva en lag i det ämne, som nu föreligger, hoppas jag, att han blifvit öfvertygad om tillvaron af en sådan svårighet, sedan han sett detta Utskottets betänkande, hvari förekomma

icke mindre än fyra särskilda förslag till lösning af den gifna frågan. Detta har gifvit mig ett ytterligare stöd för riktigheten af den åsigt, jag redan vid frågans första behandling hyste, eller att sakens invecklade beskaffenhet fordrar sådan utredning, som icke kan af ett Utskott under en riksdag verkställas, utan gör det för Riksdagen nödvändigt att öfverlemna densamma till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse, i hvilken Riksdagen anhåller, att Kongl. Maj:t ville låta utreda frågan och, derest sådant finnes vara af behofvet påkalladt, vid en kommande riksdag framlägga förslag till lag i ämnet.

Förslag till författning rörande inteckning i jernväg m. m. (Forts.)

Herr Wallenberg: Jag kan icke finna någon anledning att tillvägagå på det sätt, som af den siste ärade talaren blifvit föreslaget; ty, kommer icke det nu föreliggande förslaget, om det af Riksdagen bifalles, under Kongl. Maj:ts pröfning, eller har någon lag i verlden någonsin blifvit första gången skrifven så komplett fullständig, att man icke önskat deri göra någon förändring? eller sammanträder Riksdagen icke hvarje år, och finnas icke statsmakterna tillsammans, för att öfverlägga om lagändringar, som kunna vara erforderliga? Om man aldrig gör början med att söka åstadkomma en lag, dröjer det åratal, innan man, under sökandet efter det bästa möjliga, får densamma färdig. Jag, för min del, är öfvertygad om behofvet af en lag i förevarande ämne, och jag ber att, såsom ett friskt bevis härför, få återföra i minnet, hvad vi förliden gårdag beslutat om, att staten skulle erhålla säkerhet i de enskilda jernvägsanläggningarne efter en *blifvande* lagstiftning. Detta bevisar ju, att Riksdagen önskar, att en lagstiftning härutinnan måtte komma till stånd. Jag får derför på det lifligaste anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Hvad åter den förste talaren beträffar, så kan han ju icke annat än lyckönska sig, om hans åsigt blifvit af Utskottet omfattad.

Herr Tornerhjelm: Det förvånade mig, att just som klubban höll på att falla, utan att någon diskussion rörande detta vigtiga ärende föregått, en talare begärde ordet, endast för att få uttala sin glädje öfver att Lag-Utskottet, i sitt betänkande, omfattat hans åsigter. Detta kan framkalla en diskussion, som måhända blir ganska lång, men dock icke kan rubba Kammarens öfvertygelse, om hvad som i denna fråga är rätt eller orätt. Frågan är af större betydelse, än man måhända föreställer sig. Sedan Kongl. Maj:t medgifvit flera redan öppnade enskilda jernbanor rätt, att utgifva obligationer, samt staten försträckt penningar åt en del af dessa, allt under förutsättning, att till säkerhet härför ega prioritetsrätt i jernvägarne, så uppträda Herrar jurister och säga, att sådan prioritetsrätt icke finnes, utan att andra fordringsegare kunna tillegna sig dessa banor framför dem, som skulle vara prioriterade. Detta skulle åstadkomma en ofantlig förlust för den allmänna krediten och de hundradetals millioner, som på grund af denna säkerhet, äro utlånade. Då denna fråga, efter behandling af Lag-Utskottet, första gången förevar i Kammaren, tycktes man vara ense om att bifalla Utskottets förslag, och de personer, som hade anmärkningar mot förslagets form, hade den sjelfuppoffring att, för statens höga intresse, låta sina enskilda åsigter falla, och yttrade sig för bifall. Det enda

Förslag till författning rörande inteckning i jernväg m. m. (Forts.)

motiv för afslag, som då framhölls, var, att förslagets bestämmelser icke voro nog klart och tydligt uttryckta; och under denna pretext återförvisades detsamma till Utskottet. Nu kommer det tillbaka med klart uttalad åsigt, att de redan beviljade lånen skola ega bestämd prioritet och Kongl. Maj:t ega rätt att, för nya lån, bevilja inteckning i jernbanorna. Man har i reservationerna sett en olika uppfattning i afseende å förslagets form, men det förhåller sig ofta så, att, då ett förslag framkommer, man finner, att det borde vara affattadt i annan form. Dessutom besluta vi ju här endast om sjelfva hufvudsaken, eller rättigheten för Kongl. Maj:t, att bevilja i fråga varande inteckning; sedermera skall Högsta Domstolen utlåta sig öfver förslaget, och slutligen utfärdar Kongl. Maj:t lagen i sådan form, att den allmänna säkerheten blir betryggad.

Här har äfven framställts yrkande om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Det är möjligt, att denna åtgärd anses nödvändig från synpunkten af den högre juridiska bildningen, den jag icke kan uppfatta; men för mig synes detta vara det olyckligaste beslut, vi vid denna riksdag kunde fatta. Vi hafva nyligen till Stats-Utskottet återremitterat en fråga rörande jernvägar, endast derför att vi icke ansågo oss kunna till annan riksdag uppskjuta afgörandet af densamma; och detta torde väl innebära ett slags erkännande af Kammaren, att vi böra afgöra äfven denna fråga vid innevarande riksdag, för att sedan afgöra den återremitterade frågan. Medkammaren har, med sin praktiska kännedom och med åsidosättande af de högre juridiska fordringarne, redan bifallit densamma, och jag är öfvertygad, att icke många af denna Kammares ledamöter skola tveka att, äfven om formen icke är den bästa, nu bifalla det föreliggande förslaget.

Herr Samzelius: Då denna fråga förut under riksdagen behandlades, tog jag mig friheten framställa några små anmärkningar, som egentligen gingo derpå ut, att statens rätt icke skulle vara tillräckligt betryggad, äfvensom att förslaget icke omfattade säkerhet för lån till kanalanläggningar och dylika företag. Lag-Utskottet har välvilligt uppmärksammat de anmärkningar, som blifvit framstälda, och i det föreliggande förslaget vidtagit sådana ändringar, att statens rätt synes, så vidt möjligt är, vara tryggad, hvarförutom Lag-Utskottet, jemväl i öfriga afseenden, gått de uttalade önskningarne till mötes. Önskvärdheten af en lagstiftning i denna fråga har blifvit så starkt betonad, att jag, som förra gången icke tvekade att, om återremiss då ej kunde vinnas, utan röstning komme att ske om rent bifall eller afslag å betänkandet, votera bifall till det då framlagda förslaget, så mycket mindre har skäl att göra detta i afseende å det förslag, som nu föreligger. Skulle vi afvakta den tidpunkt, då vi från Lag-Utskottet kunde vänta ett förslag, mot hvilket anmärkningar icke kunde göras, finge vi icke räkna på att erhålla ett sådant i vår tid, ty på samma gång förmågan att omsorgsfullt redigera lagförslag stiger, stiger äfven förmågan att kritiskt bedöma dem, och dervid göra mer eller mindre befogade anmärkningar.

Det är bekant, att Medkammaren bifallit detta förslag, och, om Första Kammaren äfven bifaller detsamma, kommer frågan att hän-

Förslag till författning rörande inteckning i jernväg m. m. (Forts.)

skjutas till Kongl. Maj:t; och skulle då inträffa, att Högsta Domstolen gjorde anmärkningar af den allvarliga beskaffenhet, att på grund deraf förslaget, i sin nuvarande form, icke kunde antagas, hade vi sannolikt att förvänta ett motförslag. Om åter olika beslut i båda Kamrarne fattas, kommer frågan att förfalla. Ett sådant beslut är icke önskvärdt, vare sig ur det allmännas synpunkt, eller med hänsyn till de många olika jernvägsbolagen, som nu äro sysselsatta med negocierande af lån. Man har dragit i tvifvel, huruvida, i sjelfva verket, någon säkerhet finnes för de lån, som hittills lemnats, och då jag vet, att denna tvekan, som af många uttalats, hos andra framkallat en verklig oro, anser jag det vara en pligt att nu söka afhjelpa denna brist i lagstiftningen. Den af Herr Fröman uttalade åsigt om svårigheterna för åstadkommande af ett godt förslag, delar jag fullkomligt, helst vi i förevarande hänseende icke, på sätt eljest i allmänhet plägar vara fallet, hafva haft att bygga på historisk grund; och då vi icke heller haft några förarbeten att stödja oss på, synes det mig icke besynnerligt, om man icke fullkomligt kunnat bemästra dessa svårigheter. Dessutom är det vanligt att i frågor, sådana som denna, hvar och en vill framhålla sin egen åsigt, och icke underordna den under en annans. Det skadar dock icke, utan är fastmera till gagn, att Kammaren eger att välja emellan olika förslag; men om jag ock förut tvekat emellan Herr Philipssons reservation och Utskottets förslag, kan jag likväl icke, såsom frågan nu föreligger, längre göra det, utan får på det lifligaste instämma i Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Jag begärde ordet, då Herr Fröman framstälde förslag, att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse i detta ämne. Hvad jag ämnade yttra, har redan af Herr Samzelius blifvit framhållet, och jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att ett bifall till en sådan skrifvelse skulle medföra afslag på hela frågan vid denna riksdag; ty om, sedan Andra Kammaren fattat sitt beslut, i likhet med Utskottets förslag, vi här skulle fatta ett annat beslut, är frågan förfallen, hvaremot ett bifall till Utskottets förslag, och således gemensamt beslut med Andra Kammaren, just är hvad Herr Fröman önskat, eller att få frågan underställd Kongl. Maj:ts pröfning. Skulle dervid några anmärkningar framställas, som gjorde, att förslaget icke kunde antagas, har Kongl. Maj:t likväl erfarit Riksdagens lifliga önskan, att få emottaga ett förslag i detta ämne. På dessa skäl anhåller jag om bifall till Utskottets betänkande.

Herr von Geijer: Då jag nyss yttrade mig i denna fråga, hade jag mig väl bekant, att Kammaren ville så snart som möjligt sluta detta sammanträde, och jag skulle visserligen icke begärt ordet, för att begagna det på sådant sätt, som Herr Tornerhjelm uppfattat mitt anförande. Det skulle varit ogrannlaga, om jag, då det förspordes en sådan otålighet, hade, såsom Herr Tornerhjelm påstått, begärt ordet blott för att hembära Utskottet min tacksamhet, för det jag fått från Utskottet emottaga ett förslag, precist sådant jag önskade. En annan talare har också uppfattat mitt yttrande på det sättet. Dessa Herrar hörde mig uttala ordet »tacksamhet», och togo för gifvet, att den egna-

Förslag till författning rörande inteckning i jernväg m. m. (Forts.)

des Utskottet, med hvilkets lagförslag de lära vara särdeles belåtne. Jag tror icke, att jag visat mig så talträngd, att jag här i Kammaren missbrukat min yttranderätt. Jag begärde ordet i denna fråga, för att betyga två *reservanter* i Utskottet min innerliga tacksamhet, för det de beaktat den sida af frågan, som i Utskottets betänkande är förbigången, men som jag, för min del, anser vara särdeles behjertansvärd, nemligen den fordringsegares ställning, som, före författningens utfärdande, gifvit bolaget försträckning, utan att derför säkerhet i jernvägen blifvit utfäst. Jag slutade då, som nu, att jag icke vill motsätta mig förslaget; men att jag icke kan yrka bifall till hvad jag anser vara synnerligen orätt emot en del fordringsegare.

Herr de Maré, Gustaf: Jag tillåter mig, att hos Herr Grefven och Talmannen anhålla att få upplysning, huruvida detta betänkande blifvit i Andra Kammaren bifallet.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att, enligt ett af Andra Kammarens sekreterare meddeladt intyg, samma Kammare bifallit förevarande betänkande.

Herr de Maré: Det återstår mig då endast att betyga min belåtenhet öfver att, i något som rör de enskilda jernvägarne, få instämma med representanten från Stockholm, och, på af honom anförda skäl, i yrkandet om bifall till Utskottets förslag.

Herr Ribbing, Sigurd: Jag anhåller blott att få på detta sätt, till protokollet, erinra om och anmäla, att jag äfven emot det förslag, som Lag-Utskottet *nu* framlagt, afgifvit min reservation, som finnes vidfogad Utskottets betänkande, och att jag, af nu förda diskussion, icke funnit anledning att frånträda de skäl mot bifall, hvilka, vid ärendets förra behandling i denna Kammare af mig utvecklade, i reservationen vid föreliggande betänkande blifvit angifna.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels bifall till Lag-Utskottets ifrågavarande betänkande och dels af Herr *Fröman*, att Kammaren, med afslag å Utskottets förslag, måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle, i underdånig skrifvelse, anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, till en kommande riksdag, låta utarbeta och till Riksdagen öfverlemna förslag till lag i förevarande ämne.

Härefter gjordes proposition på bifall till betänkandet, och då dervid svarades många ja, jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 28 och 29 sistlidne April bordlagda utlåtande N:o 35, i anledning af väckt förslag om förändrad lydelse af 60 § sjölagen.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 29 sistlidne April och 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 37, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar och broar. *Väghållningsskyldighetens ordnande.*

Herr von Strokirch: Lag-Utskottet har här, enligt hvad det sjelf uppgifver, »i främsta rummet bemödat sig om, att framlägga ett förslag af den beskaffenhet, att för detsamma kunde påräknas Kamrarnes bifall». Den frågan ligger då nära till hands, huruvida Lag-Utskottet, vid föregående riksdagar, gjort ett sådant bemödande? men detta är en sak för sig. Man må vara Lag-Utskottet tacksam för de bemödanden, det haft; och det åligger oss nu, att försöka att lägga en god grund för en ny lagstiftning, angående skyldigheten att bygga och underhålla allmänna vägar och broar. Utskottets förslag vill då icke synas mig särdeles tilltalande i det afseende, att deri förekommer ett »*huruvida*»; och om detta ord står der, för säteriernas i Skåne, Halland och Blekinge samt Bohuslän, räkning, — hvilkas rätt jag icke vill på något sätt inskränka —, är sådant, enligt min åsigt, icke nog betonande. Jag föreställer mig nemligen, att det vore vida bättre, om här stode: »*i hvad mån*» eller »*på hvad sätt*». Vidare förekommer i detta skrifvelseförslag, att, såsom nya vägbyggnadsskyldige, skulle ingå *bergsbruks-, fabriks- och handelsrörelse.* Emot ett sådant stadgande skulle jag, för min del, såsom afseende en vidare utsträckning af denna skyldighet, icke hafva något att anmärka, derest Utskottet hade, i sitt betänkande, öppet uttalat, huruvida det frångått de åsigter, som inom Lag-Utskottet förut gjort sig gällande, nemligen, »att deltagandet i kostnaderna för vägunderhållet borde, med fyrktalet såsom skattegrund, bestämmas och jemkas, efter den större eller mindre nytta de skattskyldige kunde anses, med hänsyn till de olika beskattningsföremålen, af de allmänna vägarne hemta». Denna beräkningsgrund har, af Första Kammaren, vid föregående tillfällen, alltid blifvit afslagen, och för min del kan jag icke heller nu gilla denna grund, derest man får förutsätta att, i Utskottets förslag till skrifvelse, äfven innefattas, att det icke frångått denna grund, och det vill synas, som så vore förhållandet, då icke något öppet uttalande i annan syftning skett. Under en sådan ovisshet, föranledes jag att hellre inskränka antalet af nya deltagare i vägunderhållet, då jag icke kan få det beroende af en grund, som jag kan gilla. Under sådana förhållanden kan jag således icke förorda bifall till Utskottets förslag till underdånig skrifvelse, och, då jag är lycklig att vid betänkandet finna en reservation af Herr Ribbing, i hvilken bestämdare formuleras de gränser, som jag tror vara lämpligare att bestämma, yrkar jag bifall till nämnda reservation.

Herr Stråle: I detta betänkande anmärker Lag-Utskottet ganska rigtigt, att Första Kammaren, vid föregående riksdag, icke ville gå in på, hvarken att fyrken skulle läggas till grund för deltagandet i kostnaderna för vägunderhållet, eller att väghållningen skulle blifva en kommunalangelägenhet. Som Andra Kammaren var af annan mening, försökte Lag-Utskottet då en sammanjemkning, och hemstälde: »att Kamrarne, å ömse sidor, med frånträdande i vissa delar af sina förut

Väghållnings-skyldighetens ordnande. (Forts.)

i ämnet fattade beslut, ville besluta, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida icke skyldigheten, att deltaga i vägunderhållet på landet, skulle kunna åläggas dels all fast egendom och följaktligen äfven sådan, hvilken, ehvad den tillhörde staten eller enskild person, hittills varit från väghållningsskyldighet befriad, dels ock, ehuru i någon mindre proportion än fastighet, alla dem, som idkade näring eller rörelse, samt derefter låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till förändrad lagstiftning i ämnet». Denna hemställan blef emellertid af Första Kammaren afslagen; men det har icke hindrat Lag-Utskottet att vid denna riksdag framkomma med samma förslag. Utskottet förutsätter således, att Första Kammaren skulle frångå den åsigt, som Kammaren vid flera föregående tillfällen uttalat. Då det var att förutse, att Lag-Utskottets pluralitet icke skulle öfvergifva sin älsklingsidé, sökte Första Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1, i sitt betänkande i detta ämne, att utreda frågan och visa, att en lämplig förändring af vägunderhållet ganska väl kan beredas, utan att ingå på beskattning af kapital och arbete. Detta betänkande hvilar, såsom bekant, på bordet, och det förekommer i nästa plenum. Då nu, bland Lag-Utskottets ledamöter, Herr Ribbing, i sin reservation föreslagit ungefär samma skrifvelse, som Tillfälliga Utskottet framställt, anhåller jag att få yrka bifall till denna reservation, som är så lydande: »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, ej blott i hvad mån och på hvad sätt deltagande i vägunderhållet på landet må kunna åläggas bruk, fabriker, qvarnar, sågar, allmänna skogar eller annan fast egendom, som hitintills varit från vägunderhållningsbesväret fritagen, äfvensom grufvor, utan ock hvilka verkningar en dylik förändring inom olika orter antagligen skulle medföra, samt att derefter låta utarbeta och till Riksdagen afläta nådigt förslag till förändrad lagstiftning i fråga om vägunderhållningsbesvärets utgörande å landet».

Herr von Ehrenheim: Då öfverläggningen för närvarande tyckes röra sig mindre om sjelfva frågan, om någonting skall göras för ett jemnare fördelande af vägunderhålls-skyldigheten, än om hvilken af de olika skrifvelserna, som blifvit föreslagna, skall antagas, vill jag uteslutande sysselsätta mig med dessa. Jag får då till en början erinra, att redan för flera veckor sedan utdelades det af Första Kammarens tillfälliga Utskott N:o 1 afgifna Utlåtande N:o 2, hvilket innehåller en, i min tanke, ganska lämplig lösning af den nu föreliggande frågan. Det var således icke utan tillfredsställelse, som jag erfor, att Lag-Utskottets pluralitet föreslagit en skrifvelse, hvilken, såvidt jag förstår, icke i något annat afseende skiljer sig från Tillfälliga Utskottets skrifvelse, än att densamma uttryckligen upptager äfven *handelsrörelse*. Jag kan för min del icke fatta, hvarför det skulle vara så särdeles farligt att äfven anhålla hos Kongl. Maj:t att tänka på *handelsrörelse*, då fråga är om ordnande af väghållningsskyldigheten, eller hvarföre det skulle vara af så särdeles värde att just denna rörelse skulle undantagas icke blott vid den slutliga regleringen, utan äfven från den utredning, som derförut måst ega rum. Den omständigheten torde således icke kunna vara tillräckligt skäl för afslag på Utskottets betänkande.

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

För min del har jag i Utskottets betänkande icke kunnat upptäcka någonting taladt derom, att fyrktalet skulle läggas till grund för deltagandet i kostnaderna för vägunderhållet. De motiv, som Utskottet för sin hemställan anfört, äro:

»att rättmätigheten i anspråket på ett efter tidsomständigheterna mera lämpadt ordnande af väghållningsskyldigheten blifvit af båda Kamrarne erkändt;

att åsigterna inom Kamrarne jemväl öfverensstämma derutinnan, att deltagandet i vägunderhållet i viss mån bör bestämmas efter den större eller mindre direkta nytta, de olika samhällsmedlemmarne genom vägarnes begagnande af dem kunna anses åtnjuta;

att ovedersägligt synes, att de, hvilka idka bergsbruk, fabriks- och handelsrörelse, minst i lika grad med den jordbrukande befolkningen använda vägarne;

och att, beträffande stadskommunens medlemmar, likställighet uti ifrågavarande hänseende redan enligt öfverenskommelse på många ställen torde ega rum, så att någon förändring i lagstiftningen rörande dem synes mindre erforderlig.»

Här har jag således icke kunnat finna något, som talar om fyrk, och i sjelfva klämmen finnes det icke heller. Jag kan således omöjligen fatta, hvarför, om man är ense om Tillfälliga Utskottets skrifvelse, man icke lika gerna kan förena sig om Lag-Utskottets skrifvelse. Den olikhet i uppställningen, som i dessa båda Utskottsbetänkanden förekommer, är icke af någon afgörande vigt; ty om det heter »*huruvida*» eller »*i hvad mån och på hvad sätt*» är, i min tanke, alldeles likgiltigt. Deremot förekommer emellan tillfälliga Utskottets och Lag-Utskottets skrifvelse, å ena sidan, och den vid Lag-Utskottets betänkande fogade reservation en annan olikhet, som är mycket större. Det heter i tillfälliga Utskottets förslag till skrifvelse först och främst, att åtskillig fast egendom skulle i vägunderhållet deltaga samt vidare »*med fastighet förenad industriel rörelse*». I Lag-Utskottets förslag nämnas »*bergsbruks-, fabriks- och handelsrörelse*». Men i reservationen heter det, »att det bör undersökas i hvad mån och på hvad sätt deltagande i vägunderhållet på landet må kunna åläggas *bruk, fabriker, qvarnar, sågar, allmänna skogar eller annan fast egendom*». Är det nu så att man endast vill fästa sig vid *bruk, fabriker, qvarnar och sågar* såsom *fast* egendom, så undantager ju man sjelfva den rörelse, som der bedrifves, och det blir, enligt min tanke, vilseledande. Det är nämligen gifvet, att vid en sådan inrättning af rörelsen är i högsta måtto beroende, i hvad mån den skall deltaga i vägunderhållet. Af dessa skäl anhåller jag om bifall till Lag-Utskottets betänkande, likasom jag, om jag hade varit i tillfälle att göra det, gerna skulle anhållit om bifall till Tillfälliga Utskottets förslag till underdånig skrifvelse.

Herr de Maré, Gustaf: Då för en eller annan månad sedan, på förslag af Lag-Utskottets vice ordförande, det Tillfälliga Utskottets betänkande, som omhandlar samma fråga, som nu är före, blef på obestämd tid uppskjuten eller, såsom det i beslutet hette, att uppföras på föredragningslistan näst efter det plenum, Lag-Utskottets betänkande angående samma ärende blifvit behandladt, är jag alldeles öfvertygad

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

om, att, när Kammaren lemnade sitt bifall härtill, den väntade, att Lag-Utskottet skulle gifva åt denna fråga en behandling mera mångsidig, än som det var möjligt för det Tillfälliga Utskottet med dess ringare krafter att åstadkomma. Det må då förlåtas mig, om det är med en viss förundran, som jag har läst det slut, hvartill Lag-Utskottet kommit, då jag lika med den siste talaren måste erkänna, att skilnaden icke är särdeles stor mellan de olika förslag, hvartill de båda Utskotten kommit. Underlägsenheten ligger naturligtvis i den sämre motiveringen, som det Tillfälliga Utskottet har kunnat præstera emot den, som Lag-Utskottet, omtalande hvad som i denna fråga under loppet af många riksdagar blifvit sagdt, gjordt och omhandladt, har lemnat. Det torde således vara temligen likgiltigt, hvilket förslag till skrifvelse, som af Kammaren antages; men det är dock en skilnad, och en skilnad, som jag tror vara af temligen väsentlig betydelse. Tillfälliga Utskottet har trott, att bland de föremål, hvilka nu icke hafva skyldighet att deltaga i vägunderhållet, äfven borde upptagas *grufvor*, hvilka, det må herrarne icke kunna förneka, mer än någon annan rörelse behöfva vägarne och bidraga att göra vägunderhållet tungt, der de finnas; och den enda förklaringsgrund, hvarföre Lag-Utskottet icke ansett, att *grufvor* jemväl borde deltaga i vägunderhållet, är väl, att de icke anses såsom fast egendom, utan äro lösegendom. Det må nu vara rigtigt ur theoretisk synpunkt; men jag tror icke, att det är den, ur hvilken denna fråga bör betraktas, då man har för afsigt att komma till en billigare grund än den, som nu finnes för vägunderhållet. Jag finner, att reservantens i Lag-Utskottet förslag i frågan har upptagit *grufvor* bland dem, som borde deltaga i vägunderhållet och derföre anser jag, att reservantens förslag har ett obetingadt företräde i jemförelse med Lag-Utskottets, då nämligen billigheten tyckes vara den grund, hvarpå man nu vill bygga, när man vill lyfta denna skyldighet, som hittills ålegat en enda klass af landets invånare, från densamma och lägga den på flere andra. Det finnes visserligen ännu en skilnad emellan Tillfälliga Utskottets och reservantens förslag, nämligen att det Tillfälliga Utskottet bland de kategorier, som skulle deltaga i vägunderhållet äfven upptager »*med fastighet förenad industriel rörelse*». Det må vara möjligt, att de ordalagen äro något sväfvande när derjemte *fabriker* blifvit upptagna bland dem, som borde deltaga i vägunderhållet; men Tillfälliga Utskottet har tänkt sig, att det möjligen vore något tvifvelaktigt, huruvida t. ex. ett större ångbränneri vore att hänföra under fabriker eller om det vore en med fastighet förenad industriel rörelse; och Tillfälliga Utskottet har tänkt sig, att, då man vill fördela detta tunga onus på flera kategorier än de, som nu hafva det, borde man söka att upptaga alla dem, som genom begagnande af vägarne i väsentlig mån bidraga att tynga vägunderhållet, på grund af den rörelse, som af dem bedrifves. Jag tror derföre, att Tillfälliga Utskottets förslag till underdånig skrifvelse icke bör anses såsom alldeles förkastligt, men då det icke kan falla någon ledamot i Tillfälliga Utskottet in att ifrågasätta ett undanskjutande af denna fråga till den dag, då dess betänkande förekommer, och derföre icke vilja bidraga till ett beslut, som närmar sig till det, hvartill Tillfälliga Utskottet önskat, att Kammaren måtte komma, tillåter jag mig, då Herr Ribbings

förslag står Tillfälliga Utskottet bestämdt närmare, och icke utesluter möjligheten af ett aktgifvande på hvad Tillfälliga Utskottet har i öfrigt i denna fråga uttalat, anhålla om bifall till Herr Ribbings reservation.

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

Herr Mannerskantz: Jag kan icke, lika med talaren på uplandsbänken, finna Utskottets förslag vara bättre än reservantens, och jag kan icke heller finna, att inskjutandet af ordet *handelsrörelse* har så ringa verkan, som han förutsatte. Man kan nemligen med hvarandra lätt jemföra fastigheter, emedan de kunna efter gemensamma grunder uppskattas till ett visst värde, och då såväl reservanten som Utskottet talat om bruk, fabriker och annan fast egendom, så hafva de säkerligen menat det fastighetsvärde, som till bruket, fabriken eller egendomen hörande byggnader hafva, och dessa värden kunna med hvarandra och med jordfastighetsvärdena utan mycken svårighet jemföras. Men skjuter man derjemte in ordet handelsrörelse, får man något, som icke kan mätas tillsammans med fastighet. Åtminstone blir det mycket svårt att dervid komma till en rigtig jemförelse, och, hvad värre är, man skjuter då in ett mycket föränderligt element i ett så oföränderligt och fast element, som vägunderhållet måste anses böra vara, så länge åtminstone som det in natura af de underhållsskyldige skall utgöras, och som det kan förblifva, om endast fast egendom deri deltager. Hvad fast egendom angår, är det ju lätt att göra upp en varaktig vägdelning och bibehålla den en gång antagna grunden derför utan allt för täta rubbningar, emedan fastigheters värde är så litet föränderligt, att man kan låta länge vara bestående, utan förändring, den fördelning af vägunderhållet som, med tillämpning af de nya grunderna, en gång blifvit bestämd. Om man deremot skjuter in ordet *handelsrörelse*, är det liksom om man skulle kasta in ett sprängämne i denna fasta grund, ty då måste vägunderhållet, år efter år, efter som gammal handelsrörelse vexlar eller ny tillkommer, blifva ånyo omdeladt — och hvad mera är, det blir så svårt att rättvist fördela bördan, om den skall utgöras in natura, att man snart skall tvingas öfvergå till ett helt annat underhållssätt.

Jag tror, att man hittills har inskränkt sig till att begära för litet, i afseende på frågan om förändring i för vägunderhållet gällande lagbud, och att det vore skäl att taga hela frågan grundligt i betraktande, emedan det uti hela den lagstiftning, som nu är gällande i detta ämne, finnes en mängd gamla bristfälliga bestämmelser, som torde behöfva rättas. När det t. ex. säges, att landsväg skall läggas, *der det bäst tarfvas*, gifver denna bestämmelse anledning till många olika tydningar och en mycket godtycklig utöfning af beslutanderätten derom, hvarförutom man genom den nuvarande lagstiftningen hindras att göra upp öfverenskommelser emellan de vägunderhållsskyldige om att antingen dela upp vägarne och underhålla vissa svårare stycken deraf, jemte större broar, o. s. v., gemensamt, utan allt detta skall ske efter en viss bestämd, till stor del föråldrad, regel. Jag anser derföre, att det vore önskligt, om man ville göra en grundlig omarbetning af hela lagstiftningen i detta ämne. I ett afseende är detta af mycken stor vigt; ty då man nemligen med skäl kan säga, att det gör ingenting att den som en gång,

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

för mycket lång tid sedan, fått en viss väghållningsskyldighet sin jordegendom ålagd, sedermera bibehåller den, om den blir oförändrad, ställer sig förhållandet mycket annorlunda, om denna börda oförtänkt i väsentlig mån ökas; och det kan ju hända, att det för en jernvägsanläggnings skull blir nödvändigt att anlägga en stor och kostsam väg, och då torde böra tagas i betraktande, huruvida icke anläggningen och underhållet af denna nya väg, hvarigenom det gamla vanda besväret väsentligen förhöjes, skall läggas endast på de förutvarande väghållningskyldige, eller äfven på några nya beskattningsföremål, och om då icke blott *den* mindre kommunen, som häradet hittills varit, utan snarare till en del landstinget och till en del äfven hela riket bör tagas såsom grund för uppbärandet af en sådan vägs anläggningskostnad och underhåll, hvarigenom man skulle få en sådan fördelning af denna skyldighet, som finnes i andra länder, t. ex. Frankrike, der en del af vägarne underhålles af hela landet, en del af departementet och en del af arrondissementet och så vidare. Jag tror, att det är af vigt, att man rigtigt i grunden tager i tu med denna fråga och söker bringa den till en slutlig lösning, hvilket icke torde kunna ske på annat sätt, än att man öfverlemnar ärendet i sin helhet att af Kongl. Maj:t behandlas. Jag yrkar bifall till Herr Ribbings reservation.

Herr Ola Persson: Jag begärde ordet derföre, att med afseende på den kommunikation vi fått genom jernvägarne kommunikationen på härads- och landsvägarne förändrats, och derföre anser jag, att denna fråga är af stor vigt och att den icke får förkastas, efter som den är till lifvet väckt. För min del har jag mycket att instämma i med den siste talaren och instämmer äfven i Utskottets förslag, att en skrifvelse må till Kongl. Maj:t ingå för att få utredt, på hvad sätt eller på hvad grund allmänna vägarne skola underhållas. För min del anser jag rättaste grunden vara, att denna skyldighet ginge ut på bevillningen och kommunvis. Att deremot få detta ordnadt för staten i sin helhet är kanhända nog vidlyftigt, utan hvarje kommun kunde mycket väl underhålla sina egna vägar. Men som det nu är, att jordbruket är dessutom för mycket betungadt af den slitningskostnad, som vägarne få erfara genom handelsrörelsen och fabriksindustrien, får jag vördsamt yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr von Koch: Jag anhåller blott att få yrka bifall till Herr Ribbings reservation, såsom närmast öfverensstämmande med den grundsats, jag alltid hyst, att den, som sliter vägarne, skall i främsta rummet bidraga till deras underhållande.

Herr von Ehrenheim: Då jag verkligen lägger en synnerlig vigt derpå, att en efter min tanke så billig fråga som den om en jemnare fördelning af vägunderhållsskyldigheten måtte omsider bringas åtminstone till det första stadiet, hvari denna fråga måste komma för att bringas till slut, eller att Riksdagens båda Kamrar öfverensstämma i afseende på innehållet i skrifvelsen till Kongl. Maj:t, nödgas jag att ännu en gång besvära Kammaren med ett yttrande i denna fråga.

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

Hvad Herr Ribbings reservation beträffar, har jag redan mot densamma anmärkt, att den uteslutande talar om fastigheter, då der nemligen begäres en utredning huruvida »*deltagande i vägunderhållet på landet må kunna åläggas bruk, fabriker, qvarnar, sågar, allmänna skogar eller annan fast egendom*», och att jag således skulle önska få veta, huruvida de, som tillstyrkt denna reservation, anse, att deri ligger, att endast sjelfva fastigheterna skola deltaga i vägunderhållet eller att äfven den rörelse, som med stöd af en sådan fastighet bedrifves, skall deltaga deri. Ty, mine herrar, vid ett bruk finnas ju smedjor, valsverk och andra byggnader, men rörelsen är sjelfva den industri, som der bedrifves, och enahanda är förhållandet med fabriker, qvarnar och sågar. Är det nu meningen, att hufvudsakligen den rörelse, som der bedrifves, skall bestämma deltagandet i vägunderhållet, är grunden efter min tanke rigtig, ty mången gång kan en stor rörelse drifvas i sammanhang med en fastighet, som har ett ytterst ringa värde. Det är ur denna synpunkt, som jag opponerat mig mot Herr Ribbings förslag och som jag tror, att, om detta förslag skulle få en annan förklaring, än jag kan finna vara den rätta, samt en skrifvelse i sådan syftning aflåtes till Kongl. Maj:t, hela vägfrågan kommer att förryckas.

Jag återkommer nu till de båda andra förslag, som blifvit framställda, nemligen Lag-Utskottets och det Tillfälliga Utskottets, och jag upprepar, att jag icke kan finna den ringaste skilnad dem emellan annat än den, att i Lag-Utskottets förslag omtalas handelsrörelse, som deremot icke förekommer i det Tillfälliga Utskottets förslag, för så vidt det icke kan inbegripas i orden: *en med fastighet förenad industriel rörelse.* Det vill således säga, att, enligt Tillfälliga Utskottets uppfattning, skall en köpman, som rår om en fastighet men har sin handelsrörelse förlagd utom fastigheten, icke komma att deltaga i vägunderhållet för mera än den fasta egendomen, då han deremot enligt Lag-Utskottets förslag skall deltaga deri icke allenast för fastigheten, utan äfven för den rörelse, han bedrifver. Rår han deremot icke om egendomen, skall han, enligt Tillfälliga Utskottets förslag, icke alls deltaga i vägunderhållet, men deremot, enligt Lag-Utskottets förslag, deltaga deri för sin rörelse.

En ärad talare har sagt, att föreskriften om att man äfven för handelsrörelse skall deltaga i vägunderhållet skulle vara en sprängsats, som skulle förstöra alltsammans. Jag förstår icke detta, ty om man vill ålägga en med fastighet förenad industrirörelse att deltaga i vägunderhållet, måste man söka den taxerade inkomsten såsom grund för ett sådant deltagande, och den taxerade inkomsten är också den grund, hvarefter handelsrörelsen skall deltaga deri. Hvarföre man skall vara så utomordentligt öm om handelsrörelsen, att man icke kan taga äfven den i betraktande vid afgörandet af denna fråga, kan jag ej förstå. Det finnes många mycket stora och mycket svåra frågor att lösa i detta ämne. Så hafva vi t. ex. här den stora frågan om de skånska säterierna, hvilken fråga icke är undantagen hvarken i Lag-Utskottets eller det Tillfälliga Utskottets betänkande, ty det heter på bägge ställena *all* fastighet. I båda fallen har man således afsett att få denna fråga under utredning — men icke annat än under utredning — ty hvilket betänkande man än bi-

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

faller, har man dermed icke sagt, hvad som skall ske. Vidare förekommer här den stora frågan om den industriela rörelsens deltagande i väghållningsbesväret och denna fråga har också blifvit lika besvarad af båda Utskotten, med undantag af frågan om handelsrörelsen. Slutligen hafva vi frågan, huruvida tjenstemän och löntagare skola vara befriade från ifrågavarande skyldighet, och denna fråga har, efter min tanke, på ett ganska tillmötesgående och välvilligt sätt blifvit af Utskottet besvarade så, att de böra vara derifrån befriade. Denna sista omständighet förtjenar, att icke så alldeles förbises, ty den är icke utan sin vigt, och det torde icke vara alltid, som man har att påräkna ett sådant tillmötesgående. Jag kan således icke annat än fortfarande yrka på bifall till Utskottets betänkande, fullt öfvertygad, att jag derigenom också yrkar bifall till det Tillfälliga Utskottets betänkande, utom i afseende på handelsrörelsen.

Herr de Maré: Den diskussion, som hållits, sedan jag nyss hade ordet, tvingar mig att frångå den blygsamhet, som jag såsom målsman för det Tillfälliga Utskottet förra gången ådagalade, och att nu anhålla om bifall till en formulering i öfverensstämmelse med samma Utskotts betänkande, oaktadt det ännu icke är föredraget. Jag vågar icke antaga, att detta betänkande och den deri förekommande motiveringen blifvit uppmärksammad af denna Kammares samtlige ledamöter, då det nu är så länge sedan betänkandet blef utdeladt, men i denna motivering har Utskottet sökt att tydliggöra, att det icke anser sig böra tillstyrka Kammaren att ingå på en sådan utsträckning af väghållningsskyldigheten, att denna skulle ligga äfven på kapital och arbete. Det var emellertid dithän min ärade vän på uplandsbänken syftade i båda sina anföranden, då han ansåg, att handelsrörelse också skulle upptagas inom den kategori, hvilken borde deltaga i vägunderhållet. Vill man gå så långt, frågar jag, huruvida icke då också all den inkomst, som är taxerad för kapital och arbete, med samma skäl borde deltaga deri. Åtminstone blir gränsen mycket svår och, jag påstår det, omöjlig att uppdraga. Deremot torde icke kunna förnekas, att reservanten genom uteslutandet af de ord, hvarpå jag, då jag förra gången hade ordet, fäste uppmärksamheten, nemligen orden: »*samt med fastighet förenad industriel rörelse*» fråntagit åtskilliga kategorier, hvilka otvifvelaktigt böra lika väl som de, hvilka äro upptagna i hans reservation, deltaga i vägunderhållet. Jag tillåter mig anmärka, att, då ordet bruk användes, blifva derigenom fritagne till exempel valsverk, masugnar och mekaniska verkstäder, ty intetdera af dem är bruk, men alla äro, då man öfvergifver den gamla grunden, att det ensamt är jorden som skall deltaga i denna underhållsskyldighet, otvifvelaktigt lika pligtiga att deltaga deri, som de gamla bruken. Jag vågar derföre antaga, att om också orden: *samt med fastighet förenad industriel rörelse* kunna anses något sväfvande, så hafva de icke blifvit ditsatta utan att man derigenom trodde sig i allmänna drag hafva angifvit, hvilken rörelse det är som utom jorden bör deltaga i vägunderhållet, på samma gång man i motiveringen tillkännagifvit, att man ansåg ytterst orättvist, om inkomst af kapital och arbete skulle deri deltaga. Under sådana förhållanden tillåter jag mig, att, med frånträdande af mitt förra yrkande,

anhålla om proposition derpå, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t uppdraga åt en komité att utreda, ej blott i hvad mån och på hvad sätt deltagande i vägunderhållet på landet må kunna åläggas bruk, fabriker, qvarnar, sågar, allmänna skogar eller annan fast egendom, som hittills varit från väghållningsbesväret undantagen, äfvensom grufvor, samt med fastighet förenad industriel rörelse, utan ock hvilka verkningar en dylik förändring inom olika orter antagligen skulle medföra, samt att derefter låta utarbeta och till Riksdagen aflåta nådigt förslag till förändrad lagstiftning i fråga om väghållningsbesvärets utgörande å landet.

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

Innan jag slutar, tillåter jag mig, att, med anledning af den siste ärade talarens yttrande, att säterierna i Skåne icke finnas undantagna, utan att man blott i allmänna ordalag begärt en författning i denna syftning, nämna, att, om dessa säterier äro till följd af privilegier och fredsslut befriade från vägunderhållsskyldighet, den omständigheten, att de icke äro här omnämnda, icke lärer kunna hafva till följd, att Kongl. Maj:t, i strid mot hvad som kan vara bestämdt om deras friheter, framlägger förslag i någon rigtning, som kan lædera dem.

Friherre De Geer, Carl Emanuel: Då under denna diskussion yrkats endast dels bifall till Utskottets förslag till skrifvelse, och dels bifall till den afgifna reservationen, så anhåller jag, för min del, att få yrka afslag på Utskottets förslag. Många motiv till detta yrkande anser jag mig icke behöfva anföra, men jag ber likväl att såsom ett skäl få åberopa, att man, innan man besvärar Kongl. Maj:t med en skrifvelse i denna vigtiga sak, bör hafva klart för sig mera, än som här tyckes vara förhållandet, hvad man sjelf vill och önskar. Jag anhåller om proposition på afslag å Utskottets betänkande.

Herr Stråle: Jag ber endast att, med anledning af hvad den ärade talaren på uplandsbänken yttrat, få nämna, att det af honom antydda tillmötesgående, som Utskottet här har gjort, gjorde Utskottet äfven i sitt förslag vid sistlidet års riksdag, ehuru den erbjudna handen icke då mottogs af denna Kammare. Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till Herr Ribbings reservation, men förenar mig naturligtvis ännu hellre i det Tillfälliga Utskottets förslag, till hvilket senare jag inom Utskottet med min röst bidragit.

Herr Mannerskantz: Jag tror att, om Kammaren skall fatta något beslut i denna fråga, detta bör vara i närmaste öfverensstämmelse med det beslut, Kammaren förut fattat, och detta beslut var nästan detsamma, som nu innefattas i Herr Ribbings reservation, och som innefattar, att man icke skall blanda in någon slags rörelse, utan hålla sig endast till fast egendom. Då talaren på uplandsbänken har sagt, att, om man blott uppskattar bruk och fabriker till deras byggnaders fastighetsvärde, man får mycket för små siffror, vill jag nämna, att jag sett bruksfastigheter uppskattade till ganska höga värden, och att jag tror så i allmänhet skall befinnas vara förhållandet; och är det så, får man derigenom en ganska betydlig tillökning i bidraget till under-

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

hållet, på samma gång man ändå konseqvent håller fast vid fastigheten ensam såsom grund för vägunderhållsskyldigheten. Då man åter stadgar, att äfven handelsrörelse skall deri deltaga, förstår jag icke hvarför man icke då också kan taga med lika väl mången annan rörelse, som denna, äfven om den icke är förenad med fastighet, hvilket väl dock knappt någon rörelse finnes, som icke är, i mer eller mindre mån. Af detta sist anförda skäl, anser jag den term, som Tillfälliga Utskottet begagnat, vara mycket tvetydig, och tror derföre, att det vore klokast att för närvarande antingen bifalla Herr Ribbings reservation, emedan den står i öfverensstämmelse med Kammarens förut fattade beslut, eller också yrka rent afslag, hvilket jag för min del lika gerna gör.

Herr Ola Persson: Jag har begärt ordet med afseende derpå, att jag förra gången i mitt yttrande kom att nämna bevillning, men det var meningen fyrk. I öfrigt fortfar jag att yrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under den samma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o) att Lag-Utskottets förevarande utlåtande skulle bifallas; 2:o) af Herr *von Strokirch*, att Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, ej blott i hvad mån och på hvad sätt deltagande i vägunderhållet på landet må kunna åläggas bruk, fabriker, qvarnar, sågar, allmänna skogar eller annan fast egendom, som hitintills varit från vägunderhållningsbesväret fritagen, äfvensom grufvor, utan ock hvilka verkningar en dylik förändring inom olika orter antagligen skulle medföra, samt att derefter låta utarbeta och till Riksdagen aflåta nådigt förslag till förändrad lagstiftning i fråga om vägunderhållningsbesvärets utgörande å landet; 3:o) af Herr *de Maré*, att Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t uppdraga åt en komité att utreda, ej blott i hvad mån och på hvad sätt deltagande i vägunderhållet på landet må kunna åläggas bruk, fabriker, qvarnar, sågar, allmänna skogar eller annan fast egendom, som hittills varit från vägunderhållningsbesväret undantagen, äfvensom grufvor, samt med fastighet förenad industriel rörelse, utan ock hvilka verkningar en dylik förändring inom olika orter antagligen skulle medföra, samt att derefter låta utarbeta och till Riksdagen aflåta nådigt förslag till förändrad lagstiftning i fråga om väghållningsbesvärets utgörande å landet; samt 4:o) att utlåtandet skulle af Kammaren afslås.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej, jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på hvartdera af de öfriga tre yrkandena, hvilka samtliga propositioner med många ja och nej i blandning besvarades; hvaruppå och efter det proposition på antagande af Herr *de Marés* förslag förnyats, samt med många så väl ja som nej be-

svarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

Många ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren egde att bestämma, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontraproposition vid den blifvande voteringen, framställdes först proposition derå, att bifall till utlåtandet skulle intagas i kontrapropositionen, hvarvid svarades många nej, jemte åtskilliga ja, sedermera proposition på antagande af Herr *von Strokirchs* förslag såsom kontraproposition, då svaren utföllo med många ja och nej i blandning, samt slutligen proposition derå, att afslag å utlåtandet skulle upptagas i kontrapropositionen, hvarvid jemväl svarades många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter äskade votering om kontrapropositionens innehåll.

Med anledning häraf hemstälde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren, såsom nej-proposition i kontrapropositionsvoteringen, antoge Herr *von Strokirchs* förslag, och då dervid svarades många ja, jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Till följd häraf blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

»Den som vill, att, vid blifvande votering om antagande af det förslag, Herr De Maré, i anledning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 37, afgifvit, kontrapropositionen skall innehålla afslag å samma utlåtande, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager Kammaren, såsom kontraproposition vid voteringen, bifall till det förslag Herr von Strokirch i frågan framställt.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 36.
Nej — 40.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

»Den, som bifaller det förslag Herr De Maré, i anledning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 37, afgifvit, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller Kammaren det af Herr von Strokirch i ämnet framstälda förslag.»

Väghållningsskyldighetens ordnande. (Forts.)

Vid denna omröstnings utgång, och efter det den förseglade voteringssedeln blifvit öppnad, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41.

Nej — 40.

Anmäldes och bordlades:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring eller förklaring af eller tillägg till 15, 16 och 18 §§ Riksdagsordningen;

Stats-Utskottets utlåtande N:o 70, angående reglering af förvaltningsbestyren och tjenstegöromålen inom Riksgäldskontoret samt aflöningsstat för Riksgäldskontorets tjenstemän och vaktbetjening; samt

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Riksdagens år 1875 församlade revisorers framställning, angående bestridandet af kostnaderna för statsrevisionerna.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan, beslutit, att de i dag för första gången bordlagda målen skulle sättas främst på föredragningslistan för nästa sammanträde, åtskildes Kammaren kl. $^1/_2$ 11 e. m.

In fidem

O. Brakel.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1876.